Národní pedagogický institut
České republiky

Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků a studentů ve středním a vyšším odborném vzdělávání v ČR a EU

2023/24

Ing. Jiří Vojtěch
Mgr. Pavla Chomová

Praha 2024

Obsah

1. Úvodem **4**

2. Vývoj vzdělanostní struktury žáků nově přijímaných do středního vzdělávání a vyššího odborného vzdělávání **5**

3. Vývoj vzdělanostní struktury žáků nově přijímaných do středního vzdělávání a vyššího odborného vzdělávání v členění podle krajů **10**

4. Vývoj oborové struktury žáků ve středním a vyšším odborném vzdělávání **17**

5. Podíly nově přijatých do středního odborného vzdělávání v zemích Evropské unie **35**

5.1 Stav a vývoj podílů nově přijatých do středního odborného vzdělávání 35

5.2 Věkové složení nově přijatých do středního odborného vzdělávání v zemích EU 36

5.3 Podíly nově přijatých do středního odborného vzdělávání podle oborového zaměření (dle třídění ISCED) – průměr EU a ČR 37

5.4 Podíly nově přijatých do středního odborného vzdělávání podle oborového zaměření (dle třídění ISCED) – země EU 39

6. Předčasné odchody mladých lidí ze vzdělávání v rámci EU **43**

7. Stav a vývoj vzdělanostní struktury mladých v zemích EU **45**

7.1 Struktura mladých ve věku 25–29 let podle dosaženého stupně vzdělání 45

7.2 Vývoj podílů mladých ve věku 25–29 let podle dosaženého stupně vzdělání 47

8. Zaměstnanost a nezaměstnanost mladých lidí v zemích EU **48**

8.1 Zaměstnanost mladých ve věku 20–29 let v zemích EU 48

8.2 Nezaměstnanost mladých ve věku 20–29 let v zemích EU 50

9. Závěr **52**

Výchozí údaje pro kapitoly 2 až 4 jsou z MŠMT a pro další kapitoly z databází Eurostatu.

Publikace vznikla v rámci kmenové činnosti oddělení analýz, šetření a výzkumu

Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků a studentů ve středním a vyšším odborném vzdělávání v ČR a EU
Ing. Jiří Vojtěch, Mgr. Pavla Chomová

Vydal Národní pedagogický institut České republiky, 2024
© NPI ČR 2024

Přehled členění vzdělanostní struktury používaný v publikaci [1]

Střední vzdělání s výučním listem

*Střední vzdělávání s výučním listem (kategorie E + H) – umožňuje dosáhnout **středního vzdělání s výučním listem**: zahrnuje žáky, kteří byli nově přijati do tříletých a výjimečně do dvouletých vzdělávacích programů (asi 2 % žáků, a to pouze v kategorii E) a po absolvování získají výuční list. Obory kategorie E jsou koncipovány jako obory s nižšími nároky v oblasti všeobecného a obecně odborného vzdělání; absolventi jsou připraveni pro výkon jednodušších prací. Podíl jejich žáků je 12 % z nově přijatých do učebních oborů (E + H).*

Střední vzdělání (bez výučního listu, maturitní zkoušky)

***Střední vzdělávání** (kategorie C + J) – umožňuje dosáhnout **středního vzdělání**: zahrnuje žáky, kteří byli nově přijati do dvouletých vzdělávacích programů (u oborů kategorie C – praktická škola i do jednoletých) poskytujících střední vzdělání; po absolvování získají vysvědčení o závěrečné zkoušce. Podíl žáků kategorie J je asi 10 % z nově přijatých do oborů se středním vzděláním (C + J).*

Střední vzdělání s maturitní zkouškou

***Střední vzdělávání s MZ – odborné** (kategorie M) – umožňuje dosáhnout **středního vzdělání s maturitní zkouškou**: zahrnuje žáky, kteří byli nově přijati do čtyřletých vzdělávacích programů poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou, po absolvování získají maturitní vysvědčení.*

***Střední vzdělávání s MZ – lycea** – umožňuje dosáhnout **středního vzdělání s maturitní zkouškou**: zahrnuje žáky nově přijaté do oborů lyceí. V údajích o počtech a podílech žáků jsou uváděna samostatně, i když formálně patří do kategorie M. Prvotním cílem oborů lyceí je připravit žáky pro studium na vysokých školách a vyšších odborných školách v souladu s odbornou profilací oborů lyceí (např. technickou, ekonomickou).*

***Střední vzdělávání s MZ a odborným výcvikem** (kategorie L0) – umožňuje dosáhnout **středního vzdělání s maturitní zkouškou**: zahrnuje žáky nově přijaté do vzdělávacích programů, jejichž součástí je i odborný výcvik. Po absolvování žáci získají maturitní vysvědčení. I když absolventi byli vlastně i vyučeni, výuční list nedostávali. Od roku 2021 je možné v některých oborech na některých školách získat i výuční list v komplementárním učebním oboru. Absolventi jsou připraveni pro náročné dělnické práce nebo nižší řídící funkce.*

***Střední vzdělávání s MZ – gymnázia** (kategorie K) – umožňuje dosáhnout **středního vzdělání s maturitní zkouškou**: jsou zde zahrnuti žáci gymnaziálního vzdělávání všech délek. Pro možnost srovnání podílů žáků procházejících středním vzděláváním nejsou započítáváni ti, kteří byli právě přijati do 1. ročníků víceletých gymnázií, **údaje se vztahují na věkovou hladinu odpovídající 1. ročníkům čtyřletého gymnaziálního vzdělávání**. Jsou zde tedy zahrnuti všichni nově přijatí do 1. ročníků čtyřletých gymnázií a ve víceletých gymnáziích studující v ročnících odpovídajících 1. ročníkům čtyřletých gymnázií (3. a 5..ročník).*

***Střední vzdělávání s MZ – nástavbové studium** (kategorie L5) – umožňuje ve dvouletém denním studiu nebo tříletém studiu v jiných formách dosáhnout **středního vzdělání s maturitní zkouškou** těm, kteří získali střední vzdělání s výučním listem v tříletých oborech. Absolventi získají maturitní vysvědčení, zároveň již vlastní výuční list.*

***Zkrácené studium** je určeno výhradně pro absolventy s maturitní zkouškou nebo výučním listem. Maturanti mohou získat ve zkrácené době (2 roky v denní formě) maturitní vzdělání v dalším oboru, vyučení i maturanti mohou dosáhnout ve zkrácené době (1–2 roky) výučního listu.*

Vyšší odborné vzdělání

***Vyšší odborné vzdělávání** (kategorie N) – zahrnuje žáky přijaté do vzdělávacích programů vyššího odborného vzdělávání v délce 3 roky. Vzdělávání se ukončuje absolutoriem, dokladem o dosažení vyššího odborného vzdělání je vysvědčení o absolutoriu a diplom absolventa vyšší odborné školy.*

[1] Údaje o délce vzdělávání se vztahují k denní formě studia žáků bez zdravotního postižení, vzdělávací programy realizované ve školách pro žáky se zdravotním postižením a dále programy v jiných formách studia bývají o rok delší. Do jiných forem studia je zahrnuto dálkové, večerní, distanční a kombinované studium.

1. Úvodem

Ve školním roce 2023/24 pokračuje trend, který **začal v roce 2017 – meziroční nárůst počtu žáků vstupujících do 1. ročníků středních škol** po základním vzdělání. V tomto školním roce se jednalo o 4 390 nově přijímaných, což představuje nárůst o 5,6 % (v minulém roce byl nárůst o 9 130 žáků; 8,2 %).

Počty přijímaných výrazněji přesahující 100 tisíc žáků lze očekávat i v několika dalších letech, jak je zřejmé z grafu na obr. 1, po roce 2025 bude počet nově přijatých několik let postupně klesat. Změna počtu přijímaných oproti počtu patnáctiletých se projevuje poněkud opožděně – je to dáno hlavně odklady přijetí do 1. třídy, ale i delší dobou vzdělávání některých žáků na základní škole z důvodu neprospěchu.

I když počet přijímaných se téměř neliší od počtu osob v populačních ročnících, je skutečností, že poměrně velký podíl žáků po ukončení docházky v základní škole nepokračuje ve vzdělávání. Naopak značný počet žáků se nově stává žáky prvních ročníků denního studia tak, že se hlásí znovu na jiný obor či jinou školu bez ukončení studia předchozího, nebo se hlásí znovu bezprostředně po ukončení studia či po určité pauze ve vzdělávací dráze. V roce 2023/24 se jednalo o 8 834 žáků, kteří se některým z výše uvedených způsobů stali znovu žáky prvních ročníků.

Předpokládaný vývoj počtu nově přijímaných žáků v krajích s menšími odchylkami kopíruje celorepublikový trend. Výraznějším nárůstem se vymyká hlavní město Praha, kde by měl nárůst pokračovat až do roku 2030.

Pozitivní vývoj, kterým je populační nárůst patnáctiletých, přináší i problémy s nedostatečnými kapacitami pro obory gymnázií a některých dalších žádaných maturitních oborů. V tomto školním roce lze tedy očekávat v Praze a v menší míře i v Brně opět problémy s nedostatečnou kapacitou oborů gymnázií a žádaných oborů. I když pro tento školní rok došlo ke zvýšení nabídky míst, podíl přijatých na gymnázia poklesl a nová forma přihlašování tento problém nevyřeší.

Ve středním odborném školství (zejména v učebních oborech) i nadále přebývají kapacity a jsou nízké počty žáků připadající na třídu. Vzhledem ke značnému počtu oborů vzdělání pak vyvstávají problémy zejména z hlediska financování, zajištění kvalifikované výuky a moderního vybavení škol.

Populační vlna v letech 2022 až 2026 je sice krátkodobá, přinese ale problémy nejen v souvislosti s přijímáním žáků do středního vzdělávání. Výrazný dopad na potřebu kapacit škol budou mít akumulované nárůsty z tohoto čtyřletého období, které budou značně zatěžovat školskou soustavu.

Obr. 1: Dlouhodobý vývoj počtu patnáctiletých osob v České republice

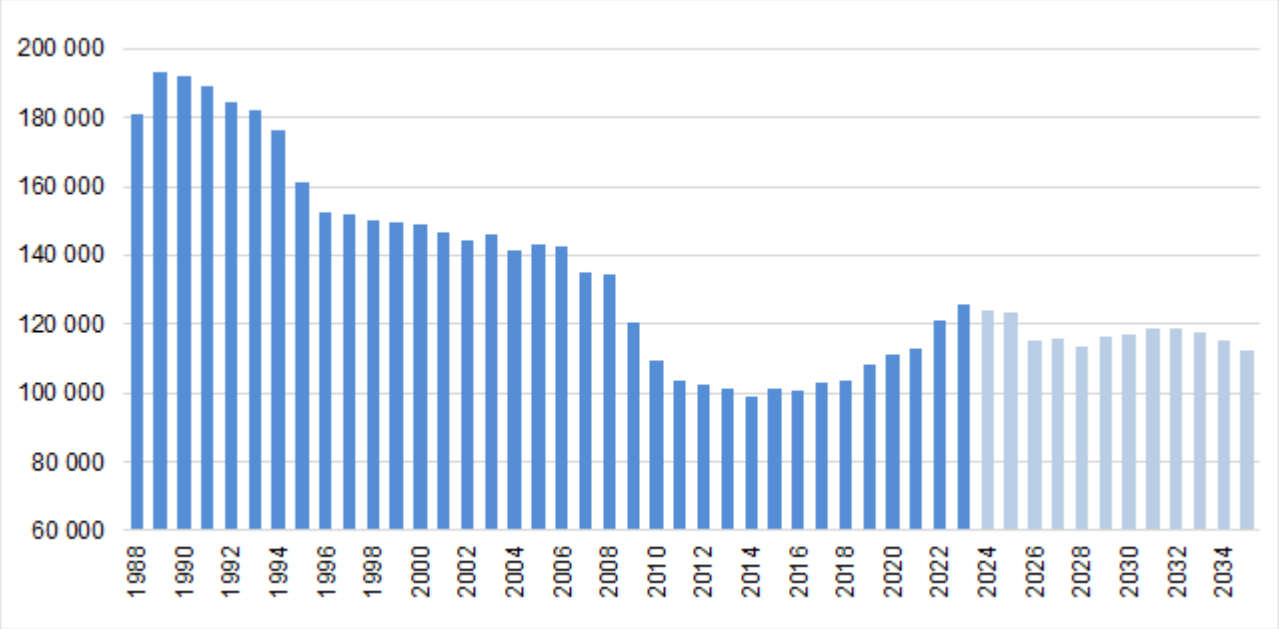

Zdroj dat: ČSÚ

2. Vývoj vzdělanostní struktury žáků nově přijímaných do středního vzdělávání a vyššího odborného vzdělávání

Vývoj vzdělanostní struktury podle kategorií vzdělání je možné sledovat podle počtu žáků a dále i podle jejich podílu na celkovém počtu žáků přicházejících do středního vzdělávání ze základní školy nebo z nižšího stupně gymnaziálního vzdělávání.

Sledování údajů o **vývoji počtu** nově přijatých žáků je v situaci výrazné proměnlivosti počtu patnáctiletých v příslušných populačních ročnících málo funkční. Od roku 2018 totiž dochází k výrazným nárůstům počtu žáků, nelze tedy dobře srovnávat vývoj mezi jednotlivými kategoriemi. Porovnávání tedy trvale provádíme především na základě **podílů nově přijímaných**.

V celkovém pohledu na vývoj rozdělení nově přijatých žáků do jednotlivých kategorií je zřejmé, že po letech rovnoměrného vývoje došlo v posledních dvou letech k výraznému rozkolísání. Zde je opravdu vhodné porovnávat v grafech na obr. 2 a 3 jak vývoj počtů, tak vývoj podílů. Zatímco vývoj počtů přijatých vykazuje ve všech kategoriích výrazný nárůst daný jednak populačním vývojem, jednak přílivem ukrajinských žáků, ve vývoji podílů je situace výrazně odlišná. Zatímco v roce 2021 byl podíl přijatých do **učebních oborů** historicky nejnižší, v letošním roce se vrátil vlivem nárůstu o 7 200 žáků od roku 2021 (což činí výrazných 25 %) na obvyklé hodnoty z minulých let. Tento nárůst koresponduje s poklesem podílu všech ostatních kategorií, přičemž **nejvíce poklesl podíl** nově přijatých (nebo pokračujících do vyššího stupně) do **gymnaziálního vzdělávání**. Zde i přes nárůst počtu nově přijatých o 1 043 žáků poklesl jejich podíl o téměř 0,3 p. b. a dostal se na hodnotu 20,2 %, což je **historicky nejméně**.

Vývoj podílů žáků vstupujících do oborů poskytujících **vzdělání s výučním listem** (kategorie H + E) doznal ve sledovaném období 2012–2023 poměrně výrazných změn. Po maximu 32,1 % v roce 2012/13 následoval mírný pokles a po stabilitě v letech 2016–2018 (nepatrně pod 30 %) došlo v roce 2019/20 k mírnému nárůstu na hodnotu 30,0 %. Následuje významný pokles a v roce 2021/22 se v podílu přijatých do učebních oborů objevila historicky nejnižší hodnota – 27,2 %. Důvodem byla možnost upustit v odborném školství od jednotných přijímacích zkoušek do maturitních oborů. Vzhledem k nižším nárokům ve školních přijímacích zkouškách, byl přijat do maturitních oborů větší podíl žáků než obvykle, tím došlo ke snížení podílu přijatých v učebních oborech. V posledních dvou letech se situace vyrovnala díky významným nárůstům počtu přijatých – v roce 2022/23 o 4 956 žáků, v roce 2023/24 o 2 225 žáků. V posledním zmíněném období **bylo přijato 37 380 žáků**. Tyto nárůsty souvisí s populačním vývojem, takže hodnota podílu přijatých do učebních oborů v roce 2023 činila 29,5 % ze všech nově přijatých do prvních ročníků denního studia oborů navazujících na základní vzdělání.

Obory poskytující výuční list jsou začleněny ve dvou kategoriích, převažující část (32 884) přijatých patří do kategorie H, menšina (4 496, tj. 12,0 %) přijatých do kategorie E.

V „klasických“ **maturitních oborech v odborném vzdělávání** (kategorie M bez Lyceí) dochází od roku 2012/13 k trvalému mírnému nárůstu do roku 2019/20 (souhrnně o 2,7 p. b. na 37,5 %). V dalších dvou letech následuje výrazný nárůst na 38,4 % a na 40,1 % v roce 2021/22, kdy bylo přijato 44 454 žáků, což je o téměř 4 000 žáků více než v předchozím roce. Byl to zřejmě vliv možnosti upustit od jednotných přijímacích zkoušek, kterou využilo v odborném školství kolem 50 % škol. V dalším roce se situace stabilizuje a podíl nově přijatých se v roce 2023/24 vrací na hodnotu 39 %, i když počet nově přijatých žáků narostl na **o 2 397** na hodnotu **49 437 žáků.**

V **maturitních oborech zahrnujících odborný výcvik** (kategorie L0) od roku 2012/13 podíl nově přijatých mírně klesal až na 5,5 %, v posledních třech letech však narostl podíl přijatých žáků na 6 % a jejich počet v roce 2023/24 činí **7 826 žáků**. Žáci této formy vzdělání absolvují i odborný výcvik (prakticky ve stejném rozsahu jako žáci v tříletých učebních oborech) a jsou připraveni jako vysoce kvalifikovaní dělníci pro náročná povolání. Vyhláškou 2000/2021 Sb. je umožněno poměrně značnému podílu přijatých žáků v průběhu studia získat i výuční list, což také způsobilo větší zájem o tuto kategorii vzdělání.

Podíl žáků vstupujících do **gymnaziálního vzdělávání** (u víceletých do jeho vyššího stupně) po dosažení maxima 22,5 % v roce 2015/16 pomalu klesal na hodnotu 21,6 % v roce 2021/22. V následujícím roce je patrný **výrazný pokles o 1,1 p. b., a menší pokles v roce 2023/24 o 0,3 p. b. na současnou hodnotu, která je 20,2 %**. Počet přijatých žáků je **25 645**, o 1 043 více než v předchozím roce. Tento výrazný pokles podílu (2,3 p. b. oproti historickému maximu) nově

přijatých je důsledkem naplněnosti kapacit gymnázií již v předchozích letech prakticky ve všech krajích. Není bez zajímavosti, že i v situaci celkového poklesu došlo ve dvou krajích k nárůstu, a to v hl. m. Praze o 0,8 p. b. a v Jihomoravském kraji o 0,2 p. b.

Specifickou skupinu tvoří **obory lyceí**, podíl přijímaných žáků s určitým kolísáním postupně mírně narůstá z hodnoty 3,8 % v roce 2013/14 na hodnotu **4,2 % v roce 2023/24**. V současném roce je počet žáků této skupiny **5 306**, což je o 335 více než v předchozím roce, jejich **podíl je však (**proti nejvyšší hodnotě v roce 2021/22) **nepatrně nižší.** V hl. m. Praze podíl lyceí poklesl o 0,4 p. b.

Názorný pohled na vývoj počtů a podílů žáků vstupujících, či přesněji nově přijatých, do jednotlivých kategorií vzdělání v denní formě poskytují obrázky 2 a 3. **Graf na obr. 2** znázorňuje vývoj **počtů žáků** vstupujících do jednotlivých kategorií středního vzdělávání (jsou zde zahrnuti žáci nově přijatí do 1. ročníků středních škol a věkově odpovídajících ročníků víceletých gymnázií v absolutních počtech). **Graf na obr. 3** ukazuje vývoj **podílů nově přijatých žáků v uvedených kategoriích vzdělání**. Jsou zde zřejmé proporce počtu žáků procházejících uvedenými druhy vzdělání. Tabulka s konkrétními údaji o počtech žáků a jejich podílech je uvedena dále (Tab. 1).

Do počtu žáků **jsou zahrnuti i žáci se zdravotním znevýhodněním**, a to jak žáci škol zřízených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (tzv. speciálních škol), tak žáci se zdravotním znevýhodněním integrovaní skupinově nebo individuálně.

Obr. 2: Vývoj počtů žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně), včetně žáků neveřejných škol a žáků se zdravotním znevýhodněním – denní forma

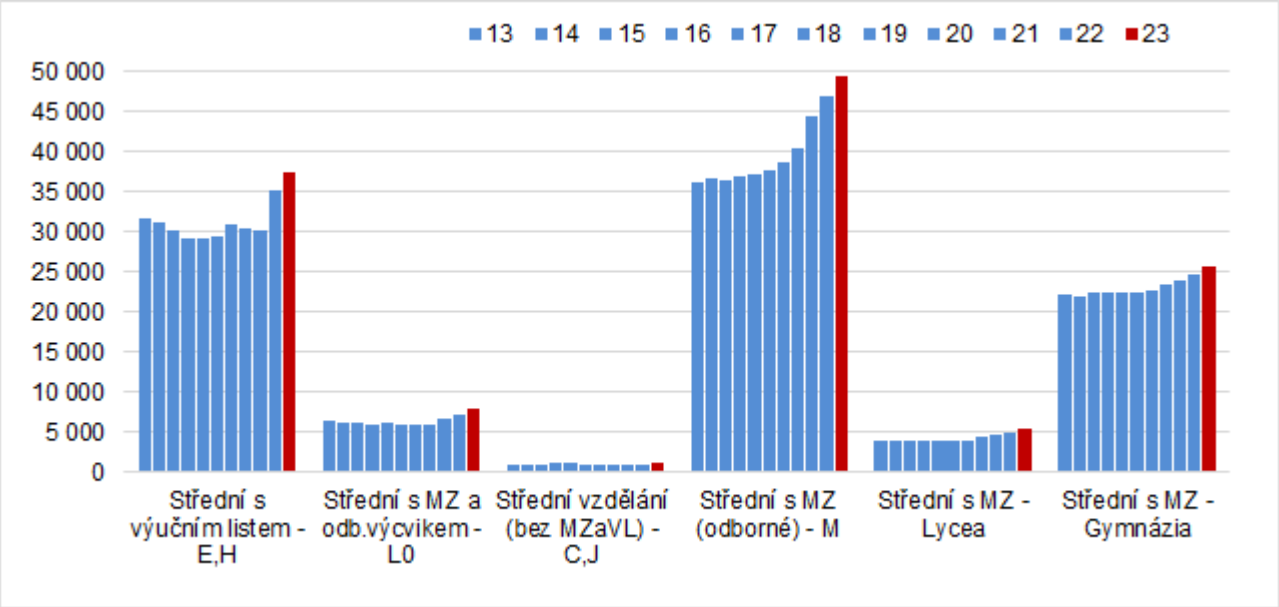

Obr. 3: Vývoj podílů žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně), včetně žáků neveřejných škol a žáků se zdravotním znevýhodněním

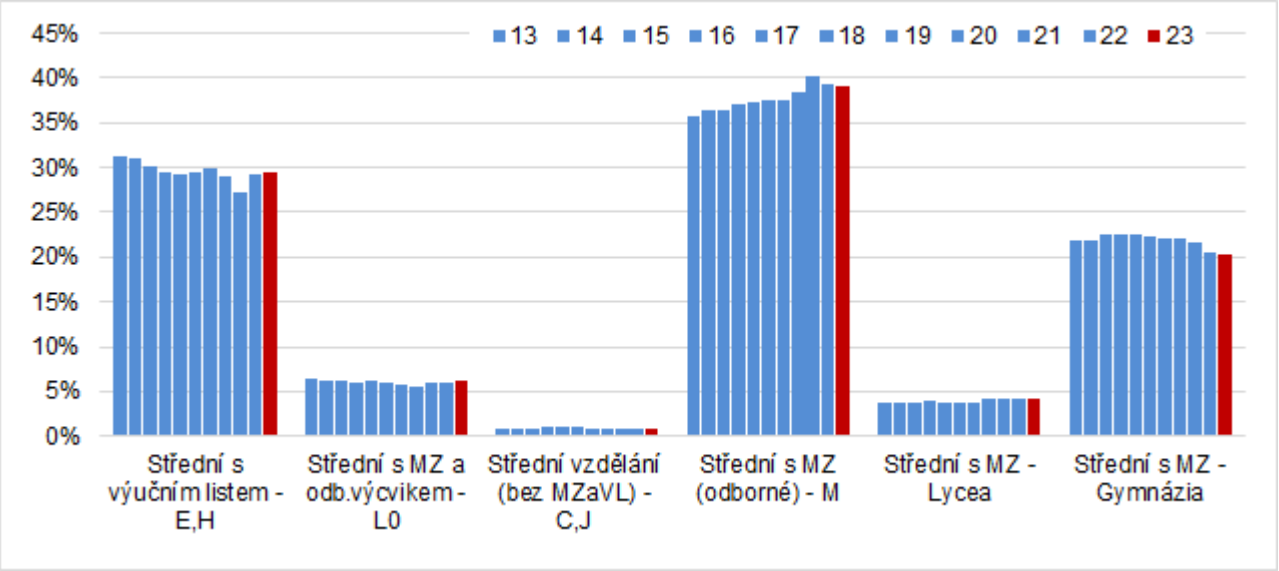

Tab. 1: Vývoj počtů a podílů žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně), vč. žáků neveřejných škol a žáků se zdravotním znevýhodněním – denní forma

30.9.	Gymná-zium	Obory vzdělání kategorie M, J a C (SOŠ)				Obory vzdělání kat. H+E a L0			Celkem	z toho
		s maturit.	Lycea	bez mat.	Celkem	s výuč.list.	s matur.	Celkem		s matur.
2012	22 811	36 024	3 998	978	41 000	33 202	6 406	39 608	103 419	69 239
2013	22 175	36 256	3 804	971	41 031	31 566	6 486	38 052	101 258	68 721
2014	21 960	36 598	3 795	826	41 219	31 154	6 145	37 299	100 478	68 498
2015	22 524	36 327	3 855	922	41 104	30 118	6 248	36 366	99 994	68 954
2016	22 410	36 923	3 908	1 078	41 909	29 286	6 005	35 291	99 610	69 246
2017	22 375	37 146	3 780	1 082	42 008	29 257	6 099	35 356	99 739	69 400
2018	22 336	37 703	3 847	993	42 543	29 428	5 916	35 344	100 223	69 802
2019	22 744	38 632	3 920	934	43 486	30 912	5 879	36 791	103 021	71 175
2020	23 320	40 526	4 321	944	45 791	30 507	5 798	36 305	105 416	73 965
2021	23 935	44 454	4 680	909	50 043	30 199	6 662	36 861	110 839	79 731
2022	24 602	47 040	4 971	990	53 001	35 155	7 211	42 366	119 969	83 824
2023	25 645	49 437	5 306	1 056	55 799	37 380	7 826	45 206	126 650	88 214
rozdíl 23-22	**1 043**	**2 397**	**335**	**66**	**2 798**	**2 225**	**615**	**2 840**	**6 681**	**4 390**
rozdíl v %	**4,2%**	**5,1%**	**6,7%**	**6,7%**	**5,3%**	**6,3%**	**8,5%**	**6,7%**	**5,6%**	**5,2%**

Vše v % 30.9.	Gymná-zium	Obory vzdělání kategorie M, J a C (SOŠ)				Obory vzdělání kat. H+E a L0			Celkem	z toho
		s maturit.	Lycea	bez mat.	Celkem	s výuč.list.	s matur.	Celkem	%	s matur.
2012	22,06	34,83	3,87	0,95	39,64	32,10	6,19	38,30	100,00	66,95
2013	21,90	35,81	3,76	0,96	40,52	31,17	6,41	37,58	100,00	67,87
2014	21,86	36,42	3,78	0,82	41,02	31,01	6,12	37,12	100,00	68,17
2015	22,53	36,33	3,86	0,92	41,11	30,12	6,25	36,37	100,00	68,96
2016	22,50	37,07	3,92	1,08	42,07	29,40	6,03	35,43	100,00	69,52
2017	22,43	37,24	3,79	1,08	42,12	29,33	6,11	35,45	100,00	69,58
2018	22,29	37,62	3,84	0,99	42,45	29,36	5,90	35,27	100,00	69,65
2019	22,08	37,50	3,81	0,91	42,21	30,01	5,71	35,71	100,00	69,09
2020	22,12	38,44	4,10	0,90	43,44	28,94	5,50	34,44	100,00	70,16
2021	21,59	40,11	4,22	0,82	45,15	27,25	6,01	33,26	100,00	71,93
2022	20,51	39,21	4,14	0,83	44,18	29,30	6,01	35,31	100,00	69,87
2023	20,25	39,03	4,19	0,83	44,06	29,51	6,18	35,69	100,00	69,65
23-22 p.b.	**-0,26**	**-0,18**	**0,05**	**0,01**	**-0,12**	**0,21**	**0,17**	**0,38**	**0,00**	**-0,22**

Pozn.: V počtu žáků gymnázií jsou zahrnuti žáci přijatí do 1. ročníků čtyřletých gymnázií a žáci studující ve víceletých gymnáziích v ročnících odpovídajících 1. ročníku čtyřletého gymnázia.

Obr. 4: Vývoj podílů nově přijatých žáků do maturitního a nematuritního vzdělávání v denní formě

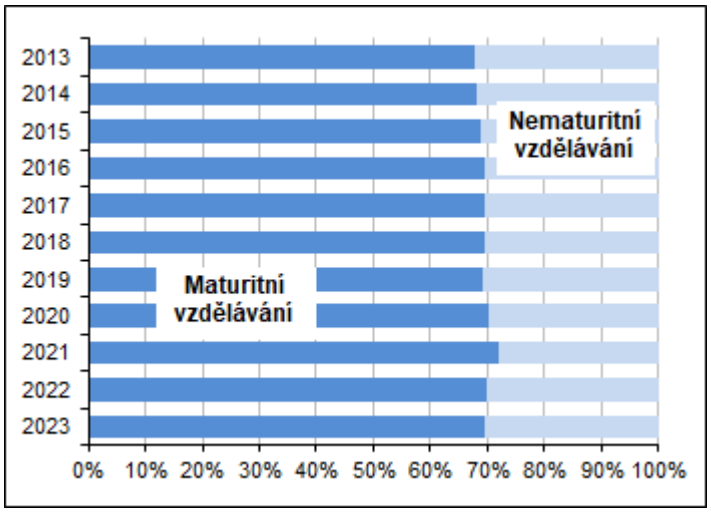

Podíl žáků přijímaných po získání základního vzdělání do denní formy studia ukončeného maturitou (kategorie K, L0, M) dosahoval v roce 2013 67,9 %, v současné době je tento podíl větší o 1,8 p. b. Nejnižší hodnoty (67,9 %) dosahoval tento podíl v roce 2013, od roku 2013 podíl žáků vstupujících do oborů s maturitou mírně narůstá. V roce 2019 došlo k malému poklesu, ovšem následoval nebývalý nárůst o 1,1 a 1,8 p. b. Ve školním roce **2023/24** podíl přijatých do maturitního vzdělávání dosahuje **hodnoty 69,7 %,** což představuje meziročně mírný pokles. Do vzdělávání nematuritního (kategorie C, E, H, J) je přijato 30,3 % z celkového počtu nově přijímaných žáků.

Ve všech údajích a propočtech jsou **zahrnuti i žáci a studenti přijímaní ke studiu v soukromých školách**. Jejich počet v denní formě v oborech pro žáky po základním vzdělání **je 18 024, což představuje 14,2 % všech přijímaných**. V oborech **odborného vzdělávání** je v tomto roce nově přijato 14 983 žáků, z toho v oborech poskytujících výuční list 3 649 žáků, v maturitních oborech zahrnujících odborný výcvik 996 žáků a ve studijních oborech poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou kategorie M 10 127 nových žáků.

V přehledech nejsou zahrnuty **jiné formy vzdělávání** (studium při zaměstnání). V kategoriích odpovídajících studiu po základní škole je počet nově přijatých dlouhodobě stabilně nízký a ve školním roce 2023/24 činí pouze 1 640 žáků (což představuje 1,3 % počtu žáků denního vzdělávání). V oborech poskytujících výuční list kategorie H + E bylo nově přijato 388 žáků (1,0 % žáků denního studia dané kategorie), v maturitních oborech odborného vzdělávání kategorie M 1 174 žáků (2,1 %), gymnázia (kategorie K) přijala do jiné než denní formy 62 žáků (0,2 %). V maturitních oborech s odborným výcvikem kategorie L0 nebyl v tomto roce přijat do jiných forem studia žádný žák.

V jiných formách studia je přijímán značný počet žáků do **zkrácené formy studia**, kterou do výše uváděných procent (stejně jako v denním studiu) **nezahrnujeme**. Údaje jsou uvedeny samostatně v následující tabulce 2.

Tab. 2: Vývoj počtů žáků nově přijatých do zkráceného studia

	Zkrácené studium pro získání			
	středního vzdělání s výučním listem		středního vzdělání s maturitou	
30.9.	denní	jiné formy	denní	jiné formy
2013	867	191	275	872
2014	1 083	317	273	1305
2015	1 055	365	188	1 244
2016	914	536	162	1 329
2017	1 071	586	130	1 496
2018	1 007	633	126	1 495
2019	979	701	77	1 513
2020	1 083	730	98	1 493
2021	1 114	746	63	1 560
2022	1 319	757	43	1 540
2023	1 224	751	30	1 413

Počet dospělých vstupujících do **zkráceného studia** se ustálil na poměrně vysokých hodnotách. S souvisí to jednak s možnostmi či nutností uplatnit se v jiném povolání, než pro které se pracovník připravoval, u starších pracovníků mnohdy také s potřebou získat dovednosti pro nové technologie. V učebních oborech převažuje zájem o denní formu (1 224 přijatých v denní formě, 751 v jiných formách), protože zde jde o získání manuálních dovedností. V maturitních oborech lze potřebné znalosti získat snadněji samostudiem, jiné formy zde tedy dominují (1 413 přijatých v jiných formách proti pouhým 30 přijatých v denní formě).

V denním studiu je v učebních oborech zájem hlavně o obory skupin Elektrotechnika (567 nově přijatých), Stavebnictví (220), a Strojírenství (139), v maturitních oborech pak o skupinu Ekonomika a administrativa (16).

Ve studiu při zaměstnání je v učebních oborech výrazný zájem o obory skupiny Elektrotechnika (608), v maturitních pak o skupinu Pedagogika, učitelství a sociální péče (1 199), Zdravotnictví (93) a Stavebnictví (81). Toto rozložení zájmu o získání druhé profese avizuje, jaké kvalifikace absolventi jiných oborů potřebují získat pro lepší uplatnění na trhu práce.

K výraznějšímu vývoji dochází v počtech žáků, kteří se připravují **v oborech navazujících** na výše uvedené kategorie středního vzdělávání, tj. v **nástavbovém a vyšším odborném vzdělávání**. Protože pro tyto kategorie vzdělávání není porovnatelný výchozí základ, je na obr. 5 vyjádřen vývoj **pouze v počtech** nově přijatých žáků a studentů. Číselné hodnoty jsou uvedeny v tabulce 3.

Nejvíce žáků bylo přijato do **nástavbového studia** ve školním roce 2013/14, v denní formě 7 036 žáků, v jiných formách 6 006 žáků. Od té doby počet přijímaných výrazně klesal až do roku 2019/20. V dalším období se objevuje v denním studiu výrazný nárůst, v roce 2023 bylo nově přijato 5 491 žáků v denním studiu, což představuje proti roku 2019 nárůst o 15 %, v jiných formách studia však došlo k poklesu (o 8 %). I když počet absolventů učebních oborů mírně vzrostl, k nárůstu v roce 2021/22 došlo spíše vlivem možnosti škol upustit od jednotných přijímacích zkoušek, kterou využilo v odborném školství kolem 50 % škol.

Téměř dvě třetiny přijatých nástavbové studium nedokončí, ať již proto, že studium přeruší, nebo že neuspěje u maturitní zkoušky, kde je míra jejich neúspěšnosti velmi vysoká.

Obr. 5: Vývoj počtů žáků a studentů nově přijatých do 1. ročníků nástavbového a vyššího odborného vzdělávání

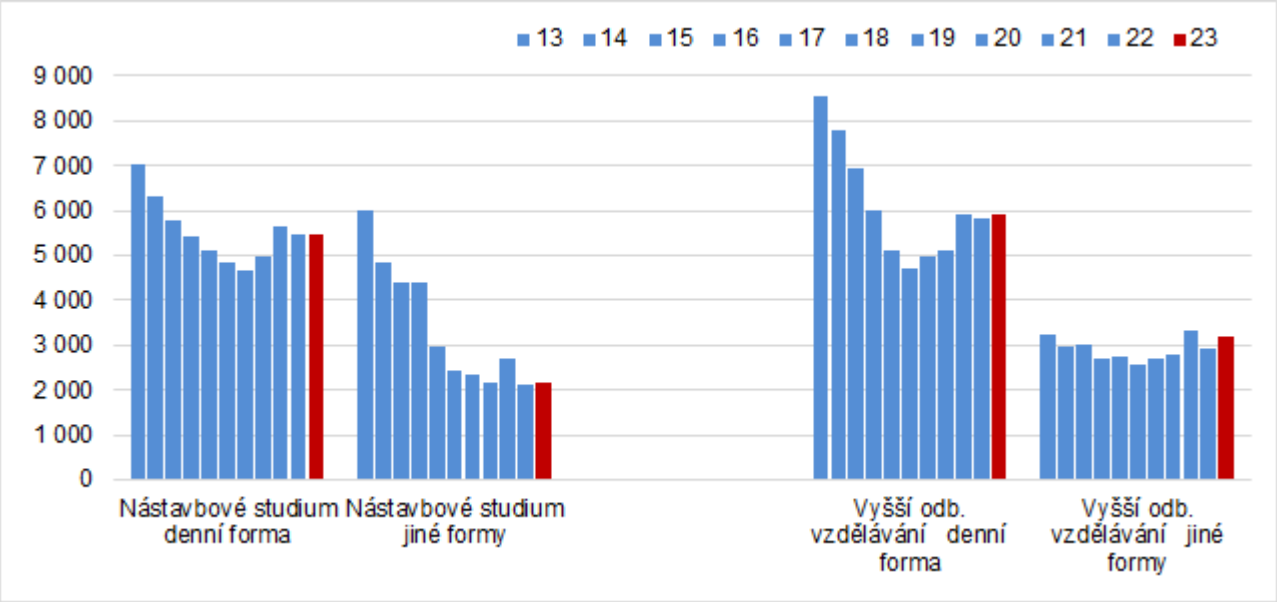

Tab. 3: Vývoj počtů žáků nově přijatých do nástavbového a vyššího vzdělávání

	Nástavbové studium pro absolventy 3l. UO		Vyšší studium (bez konzervatoří)	
30.9.	denní	jiné formy	denní	jiné formy
2013	7 036	6 006	8 548	3 257
2014	6 296	4 861	7 803	2 954
2015	5 802	4 395	6 960	3 025
2016	5 444	4 418	5 990	2 694
2017	5 110	2 950	5 131	2 747
2018	4 857	2 438	4 703	2 568
2019	4 666	2 344	4 972	2 715
2020	4 990	2 158	5 106	2 794
2021	5 654	2 716	5 909	3 331
2022	5 461	2 114	5 844	2 937
2023	5 491	2 170	5 937	3 212

Nástavbové studium umožňuje získání vyšší vzdělanostní úrovně vyučeným. Tato možnost má značný význam, protože vzdělání v učebních oborech pak není uzavřenou vzdělávací cestou. Ke studiu na vysoké škole bylo v roce 2022 zapsáno asi 35 % absolventů nástaveb. Nástavbové studium je rovněž důležité pro získávání zájemců o vyučení. I když poměrně značný podíl přihlášených studium nedokončí (jak nástavbové, tak následně terciární), i absolvování části studia zvyšuje jejich vzdělanost.

V zájmu společnosti je i rozvoj podnikatelských dovedností vyučených, k němuž dochází právě v nástavbovém oboru Podnikání, do kterého v denní formě studia vstupuje asi 67 % přijatých. Tento vysoký podíl je ale dán i tím, že v mnoha školách není dostatek vyučených absolventů, aby bylo možné sestavit třídu v profesně navazujícím oboru.

Vyšší odborné vzdělávání vykazuje velké změny v počtech přijímaných v denním studiu, v jiných formách jsou změny podstatně menší. Zatímco v roce 2013 bylo do denní formy přijato 8 548 studentů, v roce 2018 již pouze 4 703, tedy téměř poloviční počet. Poté došlo k mírnému nárůstu, který v posledních třech letech vygradoval až k 70 % hodnoty z roku 2013. V roce 2023/24 bylo v denní formě studia přijato 5 937 studujících a v jiných formách pak 3 212 studujících. Převážná část studujících byla přijata do skupin oborů 53 Zdravotnictví (25 %), 82 Umění, užité umění (20 %) a 75 Pedagogika, učitelství a sociální péče (19 %), které také ovlivňují nárůst počtu přijatých. Je zřejmé, že příprava ve vyšším odborném vzdělávání zůstává stále oblíbená. Podrobnější údaje k oborové struktuře jsou uvedeny v kapitole 4.

3. Vývoj vzdělanostní struktury žáků nově přijímaných do středního vzdělávání a vyššího odborného vzdělávání v členění podle krajů

Údaje o vývoji struktury nově přijímaných žáků a studentů ve středním a vyšším odborném vzdělávání z pohledu krajského členění ukazují rozdíly ve vývoji v jednotlivých krajích způsobené rozdílnými přístupy zřizovatelů. Vzhledem k velkému rozsahu údajů zde uvádíme pouze základní data o žácích vstupujících do 1. ročníků.

V grafech k vývoji vzdělanostní struktury (obr. 6) jsou pro jednotlivé kraje znázorněny proporce žáků nově přijatých do oborů poskytujících střední vzdělání s výučním listem a střední vzdělání s maturitní zkouškou (v oborech kategorie M nejsou uváděna Lycea a jsou vyčleněna samostatně). Dále nejsou uvedeny údaje o oborech poskytujících střední vzdělání (C a J – tvoří necelé 1 % z celku). Pro názornost se v každém grafu opakují sloupce, které představují průměr ČR, rovněž je zachováno stejné měřítko všech grafů.

V **tabulce 4** jsou uvedeny **počty žáků** a v **tabulce 5 podíly žáků** vstupujících do 1. ročníků v jednotlivých kategoriích a krajích, vždy pro roky **2019/20 až 2023/24**. Aby byl vývoj v krajích ještě zřetelnější, je v **tabulce 6** spočítán **meziroční nárůst či pokles** v jednotlivých krajích a kategoriích vzdělání, včetně zvýraznění maxim a hodnot pro porovnání s ČR. Zřejmý a logický je značně **odlišný stav v hl. m. Praze, kterou proto nezahrnujeme do dále uvedených porovnávání velikosti podílů a nárůstů**.

Do oborů poskytujících **vzdělání s výučním listem** byl v roce 2023/24 přijat největší podíl žáků v Karlovarském (37,6 %) a v Ústeckém kraji (36,0 %), nejmenší v krajích Jihomoravském (26,3 %) a Zlínském (26,7 %), v nichž je, vysoký podíl přijatých do oborů poskytujících maturitní v úroveň. Největší nárůst podílu nově přijatých do učebních oborů je ve Středočeském (o 1,6 p. b.) a Pardubickém kraji (o 1,1 p. b.), největší pokles pak v Jihomoravském kraji (o 1,0 p. b.) a v Kraji Vysočina (o 0,9 p. b.). **V ČR jako celku podíl přijatých v této kategorii mírně vzrostl (o 0,2 p. b.).**

Do **oborů kategorie L0** (vyučení s maturitou) byl přijat největší podíl žáků ve Zlínském (9,8 %) a Pardubickém kraji (7,9 %), nejmenší podíl pak byl zaznamenán ve Středočeském (3,9 %), a Ústeckém kraji (4,2 %). Největší nárůst v této kategorii vykazují Jihočeský (o 1,1 p. b.) a Moravskoslezský kraj (o 0,5 p. b.). K největšímu poklesu došlo v Libereckém kraji (o 0,7 p. b.). **V celku ČR hodnota podílu nově přijatých vzrostla (o 0,2 p. b.)**

Podíl nově přijatých do **gymnázií** (čtyřletých a pokračujících ve víceletých gymnáziích) je největší v Jihomoravském (23,0 %) a Zlínském kraji (22,1 %), nejmenší v krajích Libereckém (15,2 %) a Ústeckém (15,4 %). Největší úbytek vykazují kraje Středočeský (o 1,0 p. b.) a Olomoucký (o 0,9 p. b.), nárůst je pouze v Jihomoravském kraji (o 0,2 p. b.). Neporovnáváme hl. m. Prahu, kde je tento podíl tradičně vysoký (29,4 %), s meziročním nárůstem o 0,8 p. b. **V ČR podíl přijatých do gymnázií letos opět poklesl (o 0,3 p. b.).**

V **maturitních oborech kategorie M, uváděných bez Lyceí,** byl zaznamenán nejvyšší podíl nově přijatých žáků v krajích Libereckém (41,9 %) a Královéhradeckém (41,8 %), nejmenší v Kraji Vysočina (36,6 %) a v kraji Středočeském (37,3 %). Skutečně velký nárůst byl v Olomouckém kraji (o 2,0 p. b.), nejvyšší poklesy jsou zaznamenány v krajích Plzeňském (o 1,5 p. b.) a Středočeském (o 1,1 p. b.). **V ČR jako celku podíl přijatých v této kategorii vykazuje pokles o 0,2 p. b.**

Do oborů Lyceí byl přijat největší podíl žáků v krajích Plzeňském (5,7 %) a Středočeském (5,4 %), nejmenší v Karlovarském (1,1 %) a Zlínském (1,2 %). Výrazný nárůst byl v Plzeňském kraji (o 1,3 p. b.), menší pak v kraji Jihočeském (o 0,4 p. b.). K nejvyšším poklesům podílu došlo v krajích Královéhradeckém (o 0,3 p. b.), Pardubickém a Zlínském (o 0,2 p. b.), nejvyšší pokles však byl v Praze (o 0,4 p. b.). **V ČR jako celku podíl přijatých v této kategorii nevykazuje změnu.**

Do maturitních oborů jako celku (kategorie M, L0 a K) je přijímán nejvyšší podíl žáků v Jihomoravském (72,9 %) a Zlínském kraji (72,8 %), nejnižší pak v Karlovarském (61,7 %) a Ústeckém kraji (62,8 %). V hlavním městě Praze je podíl přijatých do maturitních oborů dokonce 80,8 %. Ve většině krajů dochází k poklesu podílů nově přijatých do maturitních oborů, největší pokles je v krajích Středočeském (o 1,8 p. b.) a Libereckém (o 1,2 p. b.). K výraznějšímu nárůstu podílu došlo v krajích Olomouckém (o 1,3 p. b.) a Jihomoravském (o 1,0 p. b.). **V celku ČR poklesl podíl nově přijatých do maturitních oborů, a to o 0,2 p. b.**

Jak meziroční vývoj, tak vývoj v průběhu pěti let je ovlivněn výrazným nárůstem počtu osob v populačních ročnících patnáctiletých, který mezi roky 2020 až 2023 činil 15 tisíc osob (ze 110 000 na 125 000). To se odráží i v počtu nově přijímaných, kde rozdíl byl ještě větší a činil 21 000, což

představuje nárůst o 20 %. V jednotlivých krajích se nárůsty značně liší, největší je ve Středočeském kraji (33,1 %), nejmenší v kraji Zlínském (15,1 %), v Praze činil 16,5 %.

V celkovém pohledu na vývoj přijímaných do maturitních a nematuritních oborů je zřejmý relativně výrazný pokles podílu nově přijatých do oborů s maturitou v Praze, Středočeském, Libereckém, Královéhradeckém, Pardubickém a Zlínském kraji. V ostatních krajích je situace stabilní, pokles v nich se pohybuje kolem 0,2 p. b.

V souvislosti s nárůstem počtu dochází i ke změnám v podílech počtů žáků v jednotlivých kategoriích – naplněná **gymnázia,** i přes snahu navýšit počty míst, vykazují výrazný pokles podílu přijímaných. V průběhu pěti let došlo ve všech krajích (kromě hl. m. Prahy s nárůstem o 1,1 p. b.) k **poklesu podílu přijatých,** nejvíce ve Středočeském (o 4,2 p. b.) a Olomouckém (o 3,2 p. b.) kraji, nejméně v Moravskoslezském (o 0,5 p. b.) a Ústeckém (o 1,4 p. b.) kraji.

V **maturitních oborech kategorie M** (uváděných bez Lyceí) došlo v porovnání se stavem před pěti lety ve všech krajích (s výjimkou hl. m. Prahy s poklesem o 1,1 p. b.) k nárůstům podílů nové přijatých. **Nejvyšší nárůsty** vykazují Karlovarský (o 3,9 p. b.) a Středočeský kraj (o 3,2 p. b.), nejnižší Jihočeský kraj (o 0,3 p. b.) a Kraj Vysočina (o 1,0 p. b.).

V ostatních kategoriích se jediný další výrazný pokles v průběhu pětiletého období týká učebních oborů kategorie H v Karlovarském kraji (o 2,5 p. b.), výrazné nárůsty podílů jsou pak patrné v učebních oborech (H) v Královéhradeckém kraji a v oborech Lyceí v Olomouckém kraji (shodně o 1,3 p. b.).

Pro úplnost uvádíme, že počty nově přijatých v denním studiu jsou vyšší o 8 850 žáků (o 8,3 %) než počty přijímaných přímo po ukončení základní školy. Jde o žáky, kteří se **hlásí znovu** do kategorií určených pro žáky opouštějící základní školu jednak po neukončení či ukončení studia na střední škole, jednak po období, kdy žádnou školu nenavštěvovali (tj. byli například zaměstnáni, na úřadu práce atd.). Nejvíce jich je v Ústeckém kraji (9,9 %), nejméně v Plzeňském kraji (5,1 %).

V tabulkách a grafech sledujeme vývoj počtu a podílu žáků gymnázií věkově odpovídajících 1. ročníku čtyřletých gymnázií. Proto není možné srovnávat zde uvedené údaje s jinde uváděnými údaji, kde se sčítají žáci přijatí do 1. ročníků gymnázií.

Podrobnější údaje o vývoji v jednotlivých krajích lze získat na Infoabsolvent.cz v sekci ABSOLVENTI ŠKOL A TRH PRÁCE, v podsekci Regionální statistiky.

Obr. 6: Vývoj podílů žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně), kraje ČR – denní studium – šk. r. 19/20 až 23/24

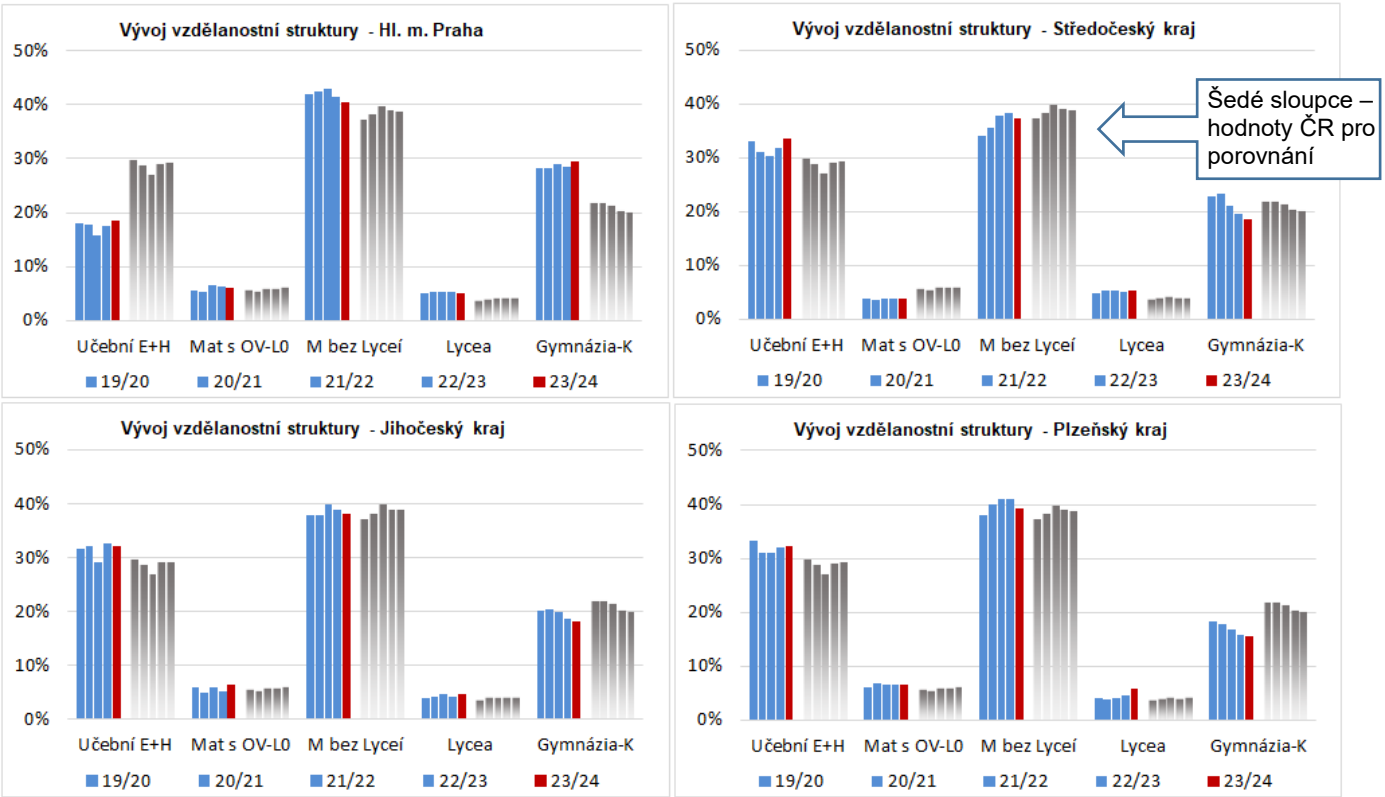

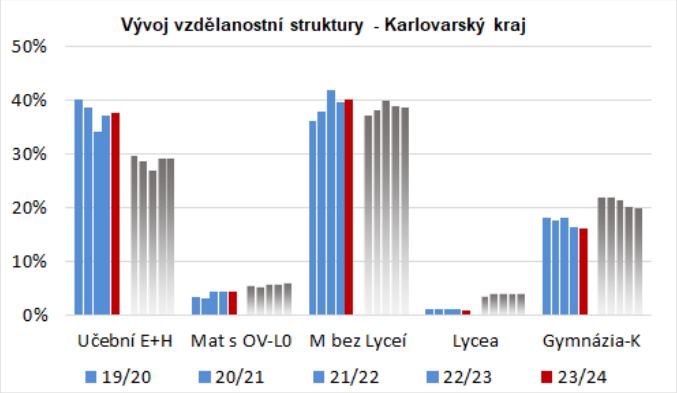
Vývoj vzdělanostní struktury - Karlovarský kraj
50%
40%
30%
20%
10%
0%
Učební E+H
Mat s OV-L0
M bez Lyceí
Lycea
Gymnázia-K
19/20
20/21
21/22
22/23
23/24

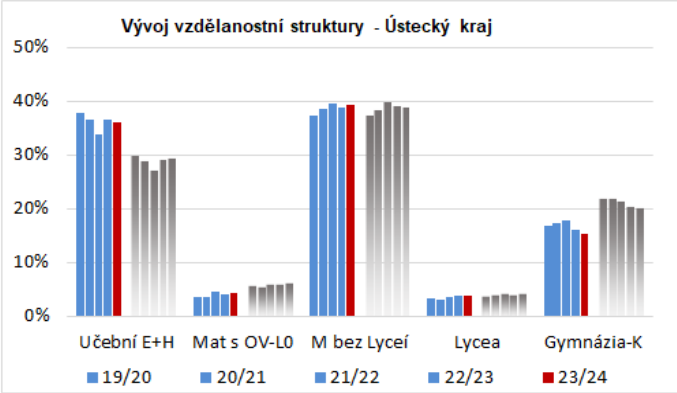
Vývoj vzdělanostní struktury - Ústecký kraj
50%
40%
30%
20%
10%
0%
Učební E+H
Mat s OV-L0
M bez Lyceí
Lycea
Gymnázia-K
19/20
20/21
21/22
22/23
23/24

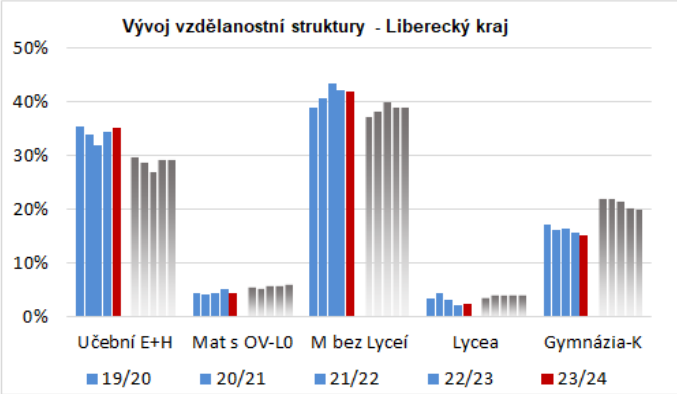
Vývoj vzdělanostní struktury - Liberecký kraj
50%
40%
30%
20%
10%
0%
Učební E+H
Mat s OV-L0
M bez Lyceí
Lycea
Gymnázia-K
19/20
20/21
21/22
22/23
23/24

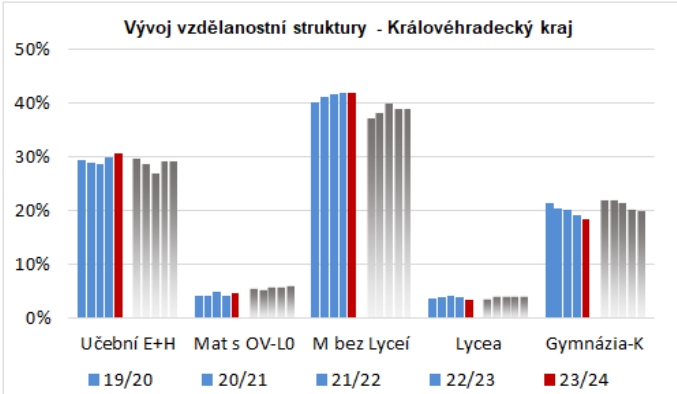
Vývoj vzdělanostní struktury - Královéhradecký kraj
50%
40%
30%
20%
10%
0%
Učební E+H
Mat s OV-L0
M bez Lyceí
Lycea
Gymnázia-K
19/20
20/21
21/22
22/23
23/24

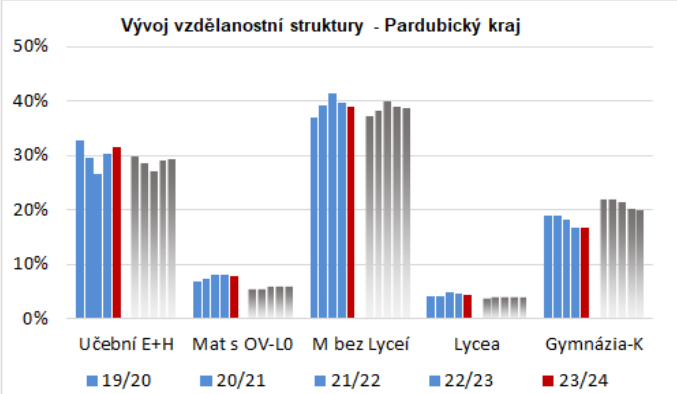
Vývoj vzdělanostní struktury - Pardubický kraj
50%
40%
30%
20%
10%
0%
Učební E+H
Mat s OV-L0
M bez Lyceí
Lycea
Gymnázia-K
19/20
20/21
21/22
22/23
23/24

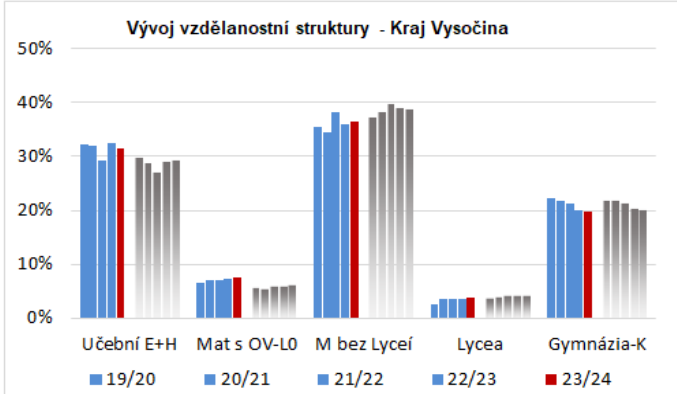
Vývoj vzdělanostní struktury - Kraj Vysočina
50%
40%
30%
20%
10%
0%
Učební E+H
Mat s OV-L0
M bez Lyceí
Lycea
Gymnázia-K
19/20
20/21
21/22
22/23
23/24

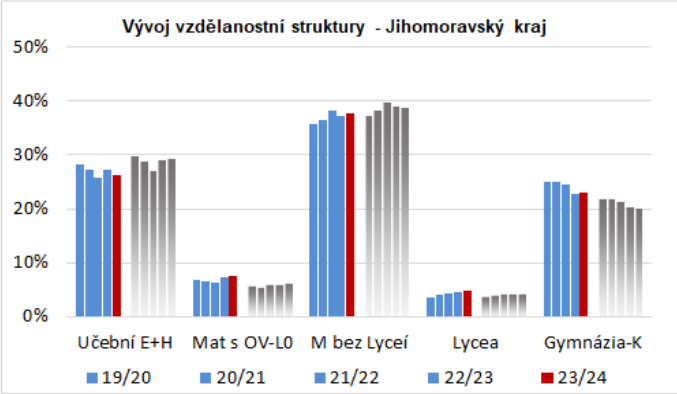
Vývoj vzdělanostní struktury - Jihomoravský kraj
50%
40%
30%
20%
10%
0%
Učební E+H
Mat s OV-L0
M bez Lyceí
Lycea
Gymnázia-K
19/20
20/21
21/22
22/23
23/24

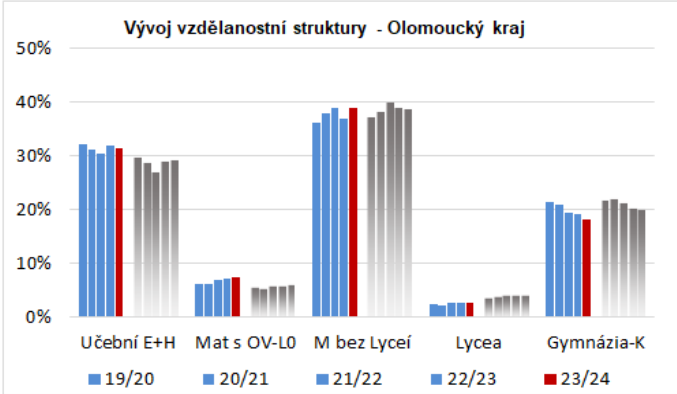
Vývoj vzdělanostní struktury - Olomoucký kraj
50%
40%
30%
20%
10%
0%
Učební E+H
Mat s OV-L0
M bez Lyceí
Lycea
Gymnázia-K
19/20
20/21
21/22
22/23
23/24

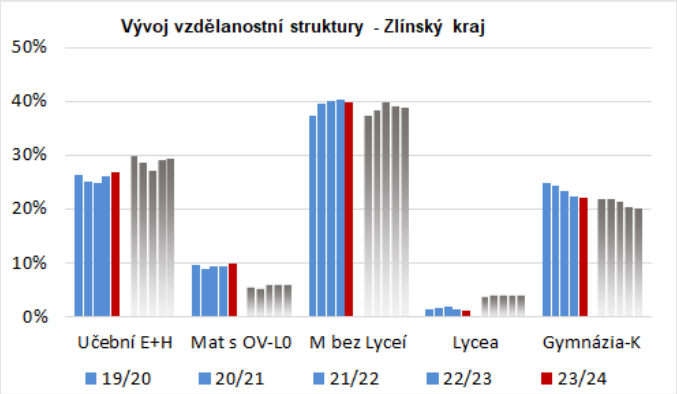
Vývoj vzdělanostní struktury - Zlínský kraj
50%
40%
30%
20%
10%
0%
Učební E+H
Mat s OV-L0
M bez Lyceí
Lycea
Gymnázia-K
19/20
20/21
21/22
22/23
23/24

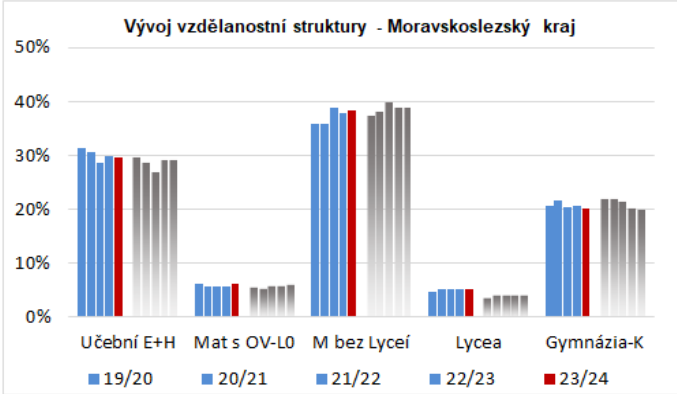
Vývoj vzdělanostní struktury - Moravskoslezský kraj
50%
40%
30%
20%
10%
0%
Učební E+H
Mat s OV-L0
M bez Lyceí
Lycea
Gymnázia-K
19/20
20/21
21/22
22/23
23/24

Tab. 4: Počty žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně) – kraje ČR – denní studium – šk. r. 19/20 až 23/24

Kraj	Šk.r.	Gymná-zium	Obory vzdělání kat. M, J a C			Obory vzdělání H+E a L0		Celkem	z toho s maturitou
			M bez Lyceí	Lycea	bez mat.	s výu.list	s matur.		
Hl. m. Praha	19/20	4 355	6 481	791	117	2 788	864	15 396	12 491
	20/21	4 466	6 708	843	157	2 793	814	15 781	12 831
	21/22	4 744	7 024	842	128	2 564	1 044	16 346	13 654
	22/23	4 930	7 173	923	123	3 028	1 077	17 254	14 103
	23/24	5 404	7 430	908	128	3 409	1 110	18 389	14 852
Středočeský kraj	19/20	2 155	3 222	454	139	3 134	357	9 461	6 188
	20/21	2 286	3 513	530	108	3 063	354	9 854	6 683
	21/22	2 316	4 125	596	158	3 324	421	10 940	7 458
	22/23	2 356	4 634	618	155	3 844	462	12 069	8 070
	23/24	2 432	4 886	704	196	4 389	505	13 112	8 527
Jihočeský kraj	19/20	1 311	2 481	252	30	2 063	390	6 527	4 434
	20/21	1 339	2 476	282	20	2 110	330	6 557	4 427
	21/22	1 406	2 813	328	35	2 060	415	7 057	4 962
	22/23	1 429	2 978	327	31	2 495	401	7 661	5 135
	23/24	1 435	3 034	372	36	2 550	504	7 931	5 345
Plzeňský kraj	19/20	988	2 047	213	25	1 789	327	5 389	3 575
	20/21	989	2 217	213	30	1 712	377	5 538	3 796
	21/22	1 009	2 448	240	31	1 853	396	5 977	4 093
	22/23	1 033	2 674	290	33	2 088	422	6 540	4 419
	23/24	1 080	2 741	400	37	2 246	463	6 967	4 684
Karlovarský kraj	19/20	495	979	34	20	1 089	95	2 712	1 603
	20/21	456	980	30	33	995	85	2 579	1 551
	21/22	496	1 149	31	8	939	120	2 743	1 796
	22/23	511	1 237	34	40	1 157	136	3 115	1 918
	23/24	522	1 292	34	21	1 214	143	3 226	1 991
Ústecký kraj	19/20	1 419	3 163	284	90	3 201	300	8 457	5 166
	20/21	1 483	3 295	259	92	3 134	296	8 559	5 333
	21/22	1 569	3 497	322	70	2 978	392	8 828	5 780
	22/23	1 538	3 742	359	80	3 525	393	9 637	6 032
	23/24	1 578	4 041	387	121	3 695	433	10 255	6 439
Liberecký kraj	19/20	700	1 600	145	24	1 449	185	4 103	2 630
	20/21	690	1 718	191	21	1 440	179	4 239	2 778
	21/22	708	1 870	141	21	1 382	197	4 319	2 916
	22/23	771	2 071	111	24	1 686	252	4 915	3 205
	23/24	775	2 137	122	37	1 797	227	5 095	3 261
Královéhradecký kraj	19/20	1 219	2 296	208	61	1 679	243	5 706	3 966
	20/21	1 180	2 392	235	71	1 681	241	5 800	4 048
	21/22	1 222	2 532	248	54	1 738	296	6 090	4 298
	22/23	1 268	2 756	253	53	1 978	280	6 588	4 557
	23/24	1 302	2 963	251	64	2 177	326	7 083	4 842
Pardubický kraj	19/20	1 045	2 023	218	34	1 800	369	5 489	3 655
	20/21	1 038	2 143	230	44	1 620	398	5 473	3 809
	21/22	1 049	2 378	279	40	1 518	464	5 728	4 170
	22/23	1 066	2 525	288	39	1 932	515	6 365	4 394
	23/24	1 107	2 581	285	45	2 088	527	6 633	4 500
Kraj Vysočina	19/20	1 081	1 733	123	37	1 568	321	4 863	3 258
	20/21	1 137	1 797	187	47	1 666	364	5 198	3 485
	21/22	1 097	1 967	175	43	1 510	356	5 148	3 595
	22/23	1 137	2 049	204	42	1 844	413	5 689	3 803
	23/24	1 204	2 224	232	53	1 913	449	6 075	4 109
Jihomoravský kraj	19/20	2 766	3 941	383	108	3 110	738	11 046	7 828
	20/21	2 836	4 128	445	102	3 085	731	11 327	8 140
	21/22	2 939	4 559	513	106	3 067	762	11 946	8 773
	22/23	2 938	4 788	589	94	3 520	941	12 870	9 256
	23/24	3 082	5 051	621	104	3 530	1 013	13 401	9 767
Olomoucký kraj	19/20	1 353	2 279	166	92	2 032	399	6 321	4 197
	20/21	1 376	2 486	153	74	2 041	403	6 533	4 418
	21/22	1 360	2 707	195	76	2 117	491	6 946	4 753
	22/23	1 413	2 722	202	149	2 349	534	7 369	4 871
	23/24	1 411	3 013	207	85	2 437	586	7 739	5 217
Zlínský kraj	19/20	1 441	2 176	88	34	1 534	555	5 828	4 260
	20/21	1 478	2 411	97	31	1 535	549	6 101	4 535
	21/22	1 458	2 502	125	21	1 547	592	6 245	4 677
	22/23	1 491	2 686	93	31	1 741	626	6 668	4 896
	23/24	1 554	2 790	83	32	1 878	685	7 022	5 112
Moravskoslezský kraj	19/20	2 416	4 211	561	123	3 676	736	11 723	7 924
	20/21	2 566	4 262	626	114	3 632	677	11 877	8 131
	21/22	2 562	4 883	645	118	3 602	716	12 526	8 806
	22/23	2 721	5 005	680	96	3 968	759	13 229	9 165
	23/24	2 759	5 254	700	97	4 057	855	13 722	9 568
Česká republika	19/20	22 744	38 632	3 920	934	30 912	5 879	103 021	71 175
	20/21	23 320	40 526	4 321	944	30 507	5 798	105 416	73 965
	21/22	23 935	44 454	4 680	909	30 199	6 662	110 839	79 731
	22/23	24 602	47 040	4 971	990	35 155	7 211	119 969	83 824
	23/24	25 645	49 437	5 306	1 056	37 380	7 826	126 650	88 214

Tab. 5: Podíly žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně) – kraje ČR – denní studium – šk. r. 19/20 až 23/24

Kraj	Šk.r.	Gymná-zium	Obory vzdělání kat. M, J a C			Obory vzděl. H+E a L0		Celkem	z toho s maturitou
			M bez Lyceí	Lycea	bez mat.	s výu.list	s matur.		
Hl. m. Praha	19/20	28,3%	42,1%	5,1%	0,8%	18,1%	5,6%	100,0%	81,1%
	20/21	28,3%	42,5%	5,3%	1,0%	17,7%	5,2%	100,0%	81,3%
	21/22	29,0%	43,0%	5,2%	0,8%	15,7%	6,4%	100,0%	83,5%
	22/23	28,6%	41,6%	5,3%	0,7%	17,5%	6,2%	100,0%	81,7%
	23/24	29,4%	40,4%	4,9%	0,7%	18,5%	6,0%	100,0%	80,8%
Středočeský kraj	19/20	22,8%	34,1%	4,8%	1,5%	33,1%	3,8%	100,0%	65,4%
	20/21	23,2%	35,7%	5,4%	1,1%	31,1%	3,6%	100,0%	67,8%
	21/22	21,2%	37,7%	5,4%	1,4%	30,4%	3,8%	100,0%	68,2%
	22/23	19,5%	38,4%	5,1%	1,3%	31,9%	3,8%	100,0%	66,9%
	23/24	18,5%	37,3%	5,4%	1,5%	33,5%	3,9%	100,0%	65,0%
Jihočeský kraj	19/20	20,1%	38,0%	3,9%	0,5%	31,6%	6,0%	100,0%	67,9%
	20/21	20,4%	37,8%	4,3%	0,3%	32,2%	5,0%	100,0%	67,5%
	21/22	19,9%	39,9%	4,6%	0,5%	29,2%	5,9%	100,0%	70,3%
	22/23	18,7%	38,9%	4,3%	0,4%	32,6%	5,2%	100,0%	67,0%
	23/24	18,1%	38,3%	4,7%	0,5%	32,2%	6,4%	100,0%	67,4%
Plzeňský kraj	19/20	18,3%	38,0%	4,0%	0,5%	33,2%	6,1%	100,0%	66,3%
	20/21	17,9%	40,0%	3,8%	0,5%	30,9%	6,8%	100,0%	68,5%
	21/22	16,9%	41,0%	4,0%	0,5%	31,0%	6,6%	100,0%	68,5%
	22/23	15,8%	40,9%	4,4%	0,5%	31,9%	6,5%	100,0%	67,6%
	23/24	15,5%	39,3%	5,7%	0,5%	32,2%	6,6%	100,0%	67,2%
Karlovarský kraj	19/20	18,3%	36,1%	1,3%	0,7%	40,2%	3,5%	100,0%	59,1%
	20/21	17,7%	38,0%	1,2%	1,3%	38,6%	3,3%	100,0%	60,1%
	21/22	18,1%	41,9%	1,1%	0,3%	34,2%	4,4%	100,0%	65,5%
	22/23	16,4%	39,7%	1,1%	1,3%	37,1%	4,4%	100,0%	61,6%
	23/24	16,2%	40,0%	1,1%	0,7%	37,6%	4,4%	100,0%	61,7%
Ústecký kraj	19/20	16,8%	37,4%	3,4%	1,1%	37,9%	3,5%	100,0%	61,1%
	20/21	17,3%	38,5%	3,0%	1,1%	36,6%	3,5%	100,0%	62,3%
	21/22	17,8%	39,6%	3,6%	0,8%	33,7%	4,4%	100,0%	65,5%
	22/23	16,0%	38,8%	3,7%	0,8%	36,6%	4,1%	100,0%	62,6%
	23/24	15,4%	39,4%	3,8%	1,2%	36,0%	4,2%	100,0%	62,8%
Liberecký kraj	19/20	17,1%	39,0%	3,5%	0,6%	35,3%	4,5%	100,0%	64,1%
	20/21	16,3%	40,5%	4,5%	0,5%	34,0%	4,2%	100,0%	65,5%
	21/22	16,4%	43,3%	3,3%	0,5%	32,0%	4,6%	100,0%	67,5%
	22/23	15,7%	42,1%	2,3%	0,5%	34,3%	5,1%	100,0%	65,2%
	23/24	15,2%	41,9%	2,4%	0,7%	35,3%	4,5%	100,0%	64,0%
Královéhradecký kraj	19/20	21,4%	40,2%	3,6%	1,1%	29,4%	4,3%	100,0%	69,5%
	20/21	20,3%	41,2%	4,1%	1,2%	29,0%	4,2%	100,0%	69,8%
	21/22	20,1%	41,6%	4,1%	0,9%	28,5%	4,9%	100,0%	70,6%
	22/23	19,2%	41,8%	3,8%	0,8%	30,0%	4,3%	100,0%	69,2%
	23/24	18,4%	41,8%	3,5%	0,9%	30,7%	4,6%	100,0%	68,4%
Pardubický kraj	19/20	19,0%	36,9%	4,0%	0,6%	32,8%	6,7%	100,0%	66,6%
	20/21	19,0%	39,2%	4,2%	0,8%	29,6%	7,3%	100,0%	69,6%
	21/22	18,3%	41,5%	4,9%	0,7%	26,5%	8,1%	100,0%	72,8%
	22/23	16,7%	39,7%	4,5%	0,6%	30,4%	8,1%	100,0%	69,0%
	23/24	16,7%	38,9%	4,3%	0,7%	31,5%	7,9%	100,0%	67,8%
Kraj Vysočina	19/20	22,2%	35,6%	2,5%	0,8%	32,2%	6,6%	100,0%	67,0%
	20/21	21,9%	34,6%	3,6%	0,9%	32,1%	7,0%	100,0%	67,0%
	21/22	21,3%	38,2%	3,4%	0,8%	29,3%	6,9%	100,0%	69,8%
	22/23	20,0%	36,0%	3,6%	0,7%	32,4%	7,3%	100,0%	66,8%
	23/24	19,8%	36,6%	3,8%	0,9%	31,5%	7,4%	100,0%	67,6%
Jihomoravský kraj	19/20	25,0%	35,7%	3,5%	1,0%	28,2%	6,7%	100,0%	70,9%
	20/21	25,0%	36,4%	3,9%	0,9%	27,2%	6,5%	100,0%	71,9%
	21/22	24,6%	38,2%	4,3%	0,9%	25,7%	6,4%	100,0%	73,4%
	22/23	22,8%	37,2%	4,6%	0,7%	27,4%	7,3%	100,0%	71,9%
	23/24	23,0%	37,7%	4,6%	0,8%	26,3%	7,6%	100,0%	72,9%
Olomoucký kraj	19/20	21,4%	36,1%	2,6%	1,5%	32,1%	6,3%	100,0%	66,4%
	20/21	21,1%	38,1%	2,3%	1,1%	31,2%	6,2%	100,0%	67,6%
	21/22	19,6%	39,0%	2,8%	1,1%	30,5%	7,1%	100,0%	68,4%
	22/23	19,2%	36,9%	2,7%	2,0%	31,9%	7,2%	100,0%	66,1%
	23/24	18,2%	38,9%	2,7%	1,1%	31,5%	7,6%	100,0%	67,4%
Zlínský kraj	19/20	24,7%	37,3%	1,5%	0,6%	26,3%	9,5%	100,0%	73,1%
	20/21	24,2%	39,5%	1,6%	0,5%	25,2%	9,0%	100,0%	74,3%
	21/22	23,3%	40,1%	2,0%	0,3%	24,8%	9,5%	100,0%	74,9%
	22/23	22,4%	40,3%	1,4%	0,5%	26,1%	9,4%	100,0%	73,4%
	23/24	22,1%	39,7%	1,2%	0,5%	26,7%	9,8%	100,0%	72,8%
Moravskoslezský kraj	19/20	20,6%	35,9%	4,8%	1,0%	31,4%	6,3%	100,0%	67,6%
	20/21	21,6%	35,9%	5,3%	1,0%	30,6%	5,7%	100,0%	68,5%
	21/22	20,5%	39,0%	5,1%	0,9%	28,8%	5,7%	100,0%	70,3%
	22/23	20,6%	37,8%	5,1%	0,7%	30,0%	5,7%	100,0%	69,3%
	23/24	20,1%	38,3%	5,1%	0,7%	29,6%	6,2%	100,0%	69,7%
Česká republika	19/20	22,1%	37,5%	3,8%	0,9%	30,0%	5,7%	100,0%	69,1%
	20/21	22,1%	38,4%	4,1%	0,9%	28,9%	5,5%	100,0%	70,2%
	21/22	21,6%	40,1%	4,2%	0,8%	27,2%	6,0%	100,0%	71,9%
	22/23	20,5%	39,2%	4,1%	0,8%	29,3%	6,0%	100,0%	69,9%
	23/24	20,2%	39,0%	4,2%	0,8%	29,5%	6,2%	100,0%	69,7%

Tab. 6: Meziroční nárůst podílů žáků vstupujících do 1. ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně) – kraje ČR – denní studium – šk. r. 19/20 až 23/24

Kraj	Šk.r.	Gymná-zium	Obory vzdělání kat. M, J a C			Obory vzdělání H+E a L0		Celkem
			M bez Lyceí	Lycea	bez mat.	s výu.list	s matur.	
Hl. m. Praha	19/20	-0,8	0,0	0,3	-0,3	0,5	0,3	-0,3
	20/21	0,0	0,4	0,2	0,2	-0,4	-0,5	0,2
	21/22	0,7	0,5	-0,2	-0,2	-2,0	1,2	**2,2**
	22/23	-0,4	-1,4	0,2	-0,1	**1,9**	-0,1	-1,8
	23/24	0,8	-1,2	-0,4	0,0	1,0	-0,2	-1,0
Středočeský kraj	19/20	-0,1	0,7	-0,2	0,0	-0,4	-0,1	0,5
	20/21	0,4	**1,6**	0,6	-0,4	-2,0	-0,2	**2,4**
	21/22	-2,0	**2,1**	0,1	0,3	-0,7	0,3	0,4
	22/23	-1,6	0,7	-0,3	-0,2	1,5	0,0	-1,3
	23/24	-1,0	-1,1	0,2	0,2	**1,6**	0,0	-1,8
Jihočeský kraj	19/20	-0,6	-0,5	0,1	-0,3	1,4	0,0	-1,1
	20/21	0,3	-0,2	0,4	-0,2	0,6	-0,9	-0,4
	21/22	-0,5	**2,1**	0,3	0,2	-3,0	0,8	**2,8**
	22/23	-1,3	-1,0	-0,4	-0,1	**3,4**	-0,6	-3,3
	23/24	-0,6	-0,6	0,4	0,0	-0,4	1,1	0,4
Plzeňský kraj	19/20	0,2	-0,8	-0,1	0,1	1,0	-0,4	-1,1
	20/21	-0,5	**2,0**	-0,2	0,1	-2,3	0,7	**2,2**
	21/22	-1,0	0,9	0,2	0,0	0,1	-0,2	-0,1
	22/23	-1,1	-0,1	0,4	0,0	0,9	-0,2	-0,9
	23/24	-0,3	-1,5	1,3	0,0	0,3	0,2	-0,3
Karlovarský kraj	19/20	-0,7	-0,3	-0,1	0,3	**2,2**	-1,4	-2,5
	20/21	-0,6	**1,9**	-0,1	0,5	-1,6	-0,2	1,0
	21/22	0,4	**3,9**	0,0	-1,0	-4,3	1,1	**5,3**
	22/23	-1,7	-2,2	0,0	1,0	**2,9**	0,0	-3,9
	23/24	-0,2	0,3	0,0	-0,6	0,5	0,1	0,1
Ústecký kraj	19/20	0,2	-0,5	0,2	-0,1	0,9	-0,6	-0,7
	20/21	0,5	1,1	-0,4	0,0	-1,2	-0,1	1,2
	21/22	0,4	1,1	0,6	-0,3	-2,9	1,0	**3,2**
	22/23	-1,8	-0,8	0,1	0,0	**2,8**	-0,4	-2,9
	23/24	-0,6	0,6	0,0	0,3	-0,5	0,1	0,2
Liberecký kraj	19/20	-0,3	-0,8	0,1	-0,2	0,8	0,4	-0,6
	20/21	-0,8	**1,5**	1,0	-0,1	-1,3	-0,3	1,4
	21/22	0,1	**2,8**	-1,2	0,0	-2,0	0,3	**2,0**
	22/23	-0,7	-1,2	-1,0	0,0	**2,3**	0,6	-2,3
	23/24	-0,5	-0,2	0,1	0,2	1,0	-0,7	-1,2
Královéhradecký kraj	19/20	-0,9	-0,4	0,3	0,0	0,8	0,1	-0,9
	20/21	-1,0	1,0	0,5	0,2	-0,4	-0,1	0,3
	21/22	-0,3	0,3	0,0	-0,3	-0,4	0,7	0,8
	22/23	-0,8	0,3	-0,2	-0,1	1,5	-0,6	-1,4
	23/24	-0,9	0,0	-0,3	0,1	0,7	0,4	-0,8
Pardubický kraj	19/20	-1,1	0,0	-0,9	0,2	**1,5**	0,3	-1,7
	20/21	-0,1	**2,3**	0,2	0,2	-3,2	0,5	**3,0**
	21/22	-0,7	**2,4**	0,7	-0,1	-3,1	0,8	**3,2**
	22/23	-1,6	-1,8	-0,3	-0,1	**3,9**	0,0	-3,8
	23/24	-0,1	-0,8	-0,2	0,1	1,1	-0,1	-1,2
Kraj Vysočina	19/20	0,2	-1,5	0,8	-0,2	1,1	-0,3	-0,8
	20/21	-0,4	-1,0	1,1	0,1	-0,2	0,4	0,0
	21/22	-0,6	**3,6**	-0,2	-0,1	-2,7	-0,1	**2,8**
	22/23	-1,3	-2,2	0,2	-0,1	**3,1**	0,3	-3,0
	23/24	-0,2	0,6	0,2	0,1	-0,9	0,1	0,8
Jihomoravský kraj	19/20	-0,1	0,7	0,0	-0,2	-0,1	-0,4	0,2
	20/21	0,0	0,7	0,4	-0,1	-0,9	-0,2	1,0
	21/22	-0,4	**1,7**	0,4	0,0	-1,6	-0,1	**1,6**
	22/23	-1,8	-1,0	0,3	-0,2	**1,7**	0,9	-1,5
	23/24	0,2	0,5	0,1	0,0	-1,0	0,2	1,0
Olomoucký kraj	19/20	0,6	-0,9	0,0	-0,2	1,1	-0,5	-0,9
	20/21	-0,3	**2,0**	-0,3	-0,3	-0,9	-0,1	1,2
	21/22	-1,5	0,9	0,5	0,0	-0,8	0,9	0,8
	22/23	-0,4	-2,0	-0,1	0,9	1,4	0,2	-2,3
	23/24	-0,9	**2,0**	-0,1	-0,9	-0,4	0,3	1,3
Zlínský kraj	19/20	0,2	-0,7	-0,3	0,1	0,6	0,0	-0,8
	20/21	-0,5	**2,2**	0,1	-0,1	-1,2	-0,5	1,2
	21/22	-0,9	0,5	0,4	-0,2	-0,4	0,5	0,6
	22/23	-1,0	0,2	-0,6	0,1	1,3	-0,1	-1,5
	23/24	-0,2	-0,5	-0,2	0,0	0,6	0,4	-0,6
Moravskoslezský kraj	19/20	0,0	-0,4	0,2	0,1	0,7	-0,5	-0,8
	20/21	1,0	0,0	0,5	-0,1	-0,8	-0,6	0,9
	21/22	-1,2	**3,1**	-0,1	0,0	-1,8	0,0	**1,8**
	22/23	0,1	-1,1	0,0	-0,2	1,2	0,0	-1,0
	23/24	-0,5	0,5	0,0	0,0	-0,4	0,5	0,4
Česká republika	19/20	-0,2	-0,2	0,0	0,1	0,6	-0,2	-0,6
	20/21	0,0	0,9	0,3	0,0	-1,1	-0,2	1,1
	21/22	-0,5	**1,7**	0,1	-0,1	-1,7	0,5	**1,8**
	22/23	-1,1	-0,9	-0,1	0,0	**2,1**	0,0	-2,1
	23/24	-0,3	-0,2	0,0	0,0	0,2	0,2	-0,2

Zvýraznění změn:
tučně jsou uvedeny hodnoty nárůstu větší-rovno 1,5 p. b.

zvýrazněním pole jsou uvedeny hodnoty menší než - 1,0 p.b., ***tedy výrazný pokles***

Údaje o počtech žáků **nově přijatých do 1. ročníků nástavbového studia** v jednotlivých krajích obsahuje **tabulka 7** a údaje o počtech žáků **nově přijatých do 1. ročníků vyššího odborného vzdělávání tabulka 8**. V obou tabulkách jsou uvedeny vedle denního studia i hodnoty jiných forem studia (JFS). Pro srovnání jsou také uvedeny hodnoty meziročních nárůstů v denním studiu mezi šk. r. 2021/22 a 2022/23 (sloupec „21/22“) a šk. r 2022/23 a 2023/24 (sloupec „22/23“) Poslední sloupec tabulky 7 uvádí pro každý kraj **podíl nově přijatých do denní formy nástavbového studia z absolventů denní formy tříletých učebních oborů**, v tabulce 8 je analogicky uveden **podíl nově přijatých do denní formy vyššího odborného vzdělávání z maturantů** v daném kraji.

Počet vyučených přecházejících do denního nástavbového studia v roce 2021/22 výrazně vzrostl, a to jednak nárůstem počtu absolventů učebních oborů, jednak vlivem možnosti škol nekonat jednotné přijímací zkoušky. V dalším roce došlo k vyrovnání stavu poklesem o 3,4 %. V roce 2023/2024 bylo přijato 5 491 žáků v denním studiu a 2 170 v jiných formách.

V tomto roce **přechází do denní formy nástaveb 24,5 % vyučených**, v krajích se hodnoty pohybují mezi 11,1 % až 33,1 %. Největší podíly přecházejících jsou v Plzeňském kraji (33 % vyučených), dále v hl. m. Praze a v Jihočeském kraji (obojí 30 % vyučených). Výrazně nízký podíl vyučených přecházejících do nástaveb je v krajích Karlovarském a Královéhradeckém (pod 15 %).

Tab. 7: Počty žáků nově přijatých do 1. ročníků nástavbového studia

	2019/2020		2020/2021		2021/2022		2022/2023		šk.r.		Meziroční nárůst		Podíl
	denní	JFS	denní	JFS	denní	JFS	denní	JFS	denní	JFS	21/22	22/23	z vyuč.
Hl.m.Praha	507	531	538	512	636	657	614	619	627	566	-3,5%	2,1%	29,8%
Středočeský kraj	487	266	520	242	596	386	619	239	524	299	3,9%	-15,3%	23,9%
Jihočeský kraj	381	172	419	125	503	236	446	100	499	128	-11,3%	11,9%	29,8%
Plzeňský kraj	297	119	384	98	424	104	421	84	410	88	-0,7%	-2,6%	33,1%
Karlovarský kraj	55	35	70	36	55	64	73	30	66	34	32,7%	-9,6%	11,1%
Ústecký kraj	296	190	298	188	374	173	341	175	341	216	-8,8%	0,0%	17,0%
Liberecký kraj	154	115	229	103	192	65	232	79	189	83	20,8%	-18,5%	19,9%
Královéhradecký k.	112	96	127	97	148	108	148	77	181	94	0,0%	22,3%	13,7%
Pardubický kraj	233	65	266	66	335	35	259	61	259	14	-22,7%	0,0%	20,8%
Kraj Vysočina	276	85	263	53	308	124	304	84	298	97	-1,3%	-2,0%	21,3%
Jihomoravský kraj	608	129	537	112	629	148	614	81	639	75	-2,4%	4,1%	27,5%
Olomoucký kraj	391	147	408	131	486	139	461	105	433	106	-5,1%	-6,1%	28,1%
Zlínský kraj	279	106	326	78	373	85	351	122	362	79	-5,9%	3,1%	27,2%
Moravskoslezský k.	590	288	605	317	595	392	578	258	663	291	-2,9%	14,7%	27,1%
Česká republika	**4666**	**2344**	**4990**	**2158**	**5654**	**2716**	**5461**	**2114**	**5491**	**2170**	**-3,4%**	**0,5%**	**24,5%**

Pozn.: Meziroční nárůst – je určen v denním studiu. Podíl z vyučených je z absolventů v roce 2023, vše z denního studia.

V **oborech VOŠ** dochází v posledních třech letech v celku ČR ke stabilizaci počtu nově přijatých, napříč jednotlivými kraji se vývoj velice liší. V posledních dvou letech sledujeme výrazný pokles pouze v Pardubickém a Libereckém kraji, nárůst pak v Ústeckém kraji (denní studium). Podíl maturantů vstupujících do oborů VOŠ činí v tomto roce 7,1 %. Nejvyšší je tento podíl v Plzeňském kraji a hl. m. Praze (téměř 13 %), nejnižší v Libereckém a Středočeském kraji (pod 3 %).

Tab. 8: Počty studentů nově přijatých do 1. ročníků vyššího odborného vzdělávání (bez konzervatoří)

	2019/2020		2020/2021		2021/2022		2022/2023		šk.r.		Meziroční nárůst		Podíl
	denní	JFS	denní	JFS	denní	JFS	denní	JFS	denní	JFS	21/22	22/23	z matur.
Hl.m.Praha	1337	593	1374	597	1511	588	1544	432	1612	576	2,2%	4,4%	12,8%
Středočeský kraj	230	288	190	307	265	336	219	306	208	302	-17,4%	-5,0%	2,7%
Jihočeský kraj	216	111	225	127	219	149	168	97	233	113	-23,3%	38,7%	4,1%
Plzeňský kraj	377	213	398	185	445	195	546	388	553	275	22,7%	1,3%	12,8%
Karlovarský kraj	119	0	121	0	105	0	178	0	97	0	69,5%	-45,5%	5,0%
Ústecký kraj	285	375	280	418	302	399	283	422	325	471	-6,3%	14,8%	5,2%
Liberecký kraj	73	15	83	21	125	0	82	0	74	15	-34,4%	-9,8%	2,4%
Královéhradecký k.	168	27	200	87	192	83	194	64	189	92	1,0%	-2,6%	3,9%
Pardubický kraj	183	126	224	88	306	130	230	99	234	109	-24,8%	1,7%	5,4%
Kraj Vysočina	126	157	141	128	154	233	142	207	160	196	-7,8%	12,7%	3,7%
Jihomoravský kraj	606	195	553	203	650	199	637	172	612	171	-2,0%	-3,9%	6,6%
Olomoucký kraj	348	95	371	144	460	304	533	162	478	288	15,9%	-10,3%	9,0%
Zlínský kraj	221	56	250	56	241	83	201	34	235	138	-16,6%	16,9%	4,5%
Moravskoslezský k.	683	464	696	433	934	632	887	554	927	466	-5,0%	4,5%	9,9%
Česká republika	**4972**	**2715**	**5106**	**2794**	**5909**	**3331**	**5844**	**2937**	**5937**	**3212**	**-1,1%**	**1,6%**	**7,1%**

Pozn.: Meziroční nárůst – je určen v denním studiu. Podíl z maturantů je z absolventů v roce 2022, vše z denního studia.

4. Vývoj oborové struktury žáků ve středním a vyšším odborném vzdělávání

V tabulkách a grafech níže uvádíme počty a podíly žáků nově vstupujících do 1. ročníků v jednotlivých kategoriích odborného vzdělání v letech 2018/19 až 2023/24 v **členění podle skupin oborů vzdělání**.

Grafy na obr. 7 až 14 znázorňují **počty a podíly** žáků nově přijatých do 1. ročníků oborů poskytujících **střední vzdělání s výučním listem** (H + E), **střední vzdělání s maturitní zkouškou** (M a L0) a všech **společně** (H + E + M + L0). Uvedení jak počtů, tak podílů žáků považujeme za důležité pro znázornění vývoje i při měnících se stavech populace. Grafy na obr. 15 až 18 ukazují počty a podíly přijatých do **nástavbového studia** a do oborů **vyššího odborného vzdělávání**. Veškerá data jsou rovněž **přehledně uvedena v tabulkách 9 až 11**. Obrázky i údaje o počtech a podílech žáků nově přijatých do 1. ročníků zahrnují i žáky neveřejných škol (soukromých a církevních) a žáky se zdravotním znevýhodněním.

Množství hodnot v tabulkách a jejich znázornění v grafech umožňují nejrůznějším způsobem porovnávat vývoj v jednotlivých kategoriích vzdělání a skupinách oborů. Zde uvádíme jen několik podstatných údajů o tom, **kde dochází k významným změnám**.

V kategorii středního vzdělání s výučním listem se podíl přijímaných žáků měnil jen nepatrně a pohyboval se lehce pod 30 %. V **roce 2021 došlo k propadu na 27,2 %** (30 199 žáků), což byla jeho historicky nejnižší hodnota. Důvodem byla již dříve zmiňovaná možnost upustit od jednotných přijímacích zkoušek do maturitních oborů, kterou využilo v odborném školství kolem 50 % škol. V posledních 2 letech (2022/23 a 2023/24) došlo k významnému nárůstu počtu přijatých (letos o 2 225, loni o 4 956 žáků) a aktuálně tak **bylo přijato 37 380 žáků.** Tyto nárůsty jsou dány populačním vývojem, vliv přijetí ukrajinských žáků je poměrně malý. Hodnota podílu přijatých do učebních oborů činí **29,5 %** ze všech nově přijatých do prvních ročníků denního studia oborů navazujících na základní vzdělání.

Zajímavější je **vývoj přijatých do učebních oborů v jednotlivých skupinách oborů vzdělání**, který je dokumentován v obr. 7 a 8 a v tabulce 9.

Největší počet, a tedy i podíl, nově přijatých do učebních oborů vykazují skupiny Strojírenství (6 824 žáků, tj. 18,3 %), Gastronomie, hotelnictví a turismus (5 907 žáků, tj. 15,8 %) a Zemědělství a lesnictví (4 152 žáků, tj. 11,1 %).

K významnějším nárůstům podílů došlo pouze ve skupinách oborů Gastronomie, hotelnictví a turismus (o 0,4 p. b.) a Obchod (o 0,3 p. b.). Ve skupině gastronomických oborů jde však pouze o uklidnění, neboť v roce 2021/22 došlo k poklesu podílu nově přijatých o 1,9 p. b. v souvislosti s covidovou situací.

Výraznější poklesy podílů byly v oborech stavebních (–0,3 p. b.) a ve skupině Zpracování dřeva (–0,2 p. b.). V ostatních skupinách oborů je změna podílů nepatrná. Dlouhodobě je velmi nízký počet přijatých ve skupině Hornictví, hutnictví a slévárenství a Kožedělná a obuvnická výroba a zpracování plastů.

V **dlouhodobém porovnání** od roku 2018 výrazněji narostly hodnoty podílů nově přijatých u skupin Elektrotechnika (1,7 p. b.), Stavebnictví (1,0 p. b.) a Zemědělství (0,9 p. b.), velký pokles je pak ve skupinách Strojírenství (–2,8 p. b.), Gastronomie (–1,3 p. b.) a také Osobní služby (–0,5 p. b.).

V maturitních oborech kategorie M (**včetně oborů lyceí**) skončil v roce 2019 trend mírného nárůstu podílů nově přijatých, aby v dalších letech došlo k nárůstu významnému. Je to zřejmé jak z grafu na obr. 3, tak i z následujících tabulek. Podíl žáků přijatých do maturitních oborů odborného vzdělání bez odborného výcviku, po historicky nejvyšší hodnotě 44,3 % v roce 2021, **poklesl v roce 2023/24 na hodnotu 43,2 %** (vč. lyceí). **Počet přijatých činí 54 743**, což je i při poklesu celkového podílu **o 2 732 více** než v předchozím roce.

Největší počet, a tedy i podíl, nově přijatých do oborů této kategorie vykazují skupiny Ekonomika a administrativa (9 568 žáků, tj. 17,5 %), Obecně odborná příprava (Lycea – 5 306 žáků, tj. 9,7 %) a Informatické obory (5 178 žáků, tj. 9,5 %).

Největší meziroční nárůst vykazuje skupina oborů Ekonomika a administrativa (0,5 p. b.), významný nárůst je také ve skupině Strojírenství (0,2 p. b.). **Značný meziroční pokles** podílu vykazují

skupiny oborů Informatické obory (–0,3 p. b.) a Zdravotnictví (–0,3 p. b.). I při těchto poklesech podílů došlo téměř ve všech případech k nárůstu počtu nově přijatých.

V dlouhodobém pohledu od roku 2018 je nejvyšší nárůst u skupin oborů Ekonomika a administrativa (1,2 p. b.) a Zemědělství a lesnictví (0,5 p. b.). Výrazný pokles je ve skupinách Umění a užité umění a Strojírenství (v obou případech –1,0 p. b.). Ve všech skupinách oborů však došlo k nárůstu počtu nově přijatých.

V maturitních oborech kategorie L0 (střední vzdělávání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem – grafy na obr. 3, 11 a 12) docházelo dlouhodobě k postupnému poklesu podílů nově přijatých až na hodnotu 5,5 % v roce 2020. V roce 2021 došlo ke zlomu a výraznějšímu nárůstu o 0,5 p. b. na hodnotu 6,0 %, která zůstala i v dalším roce a v roce 2023/24 opět mírně narostla. Aktuálně tak činí **podíl této kategorie 6,2 %, počet přijatých činí 7 826**, což je **o 615 více** než v předchozím roce.

Největší počet, a tedy i podíl, nově přijatých do oborů této kategorie vykazují skupiny Elektrotechnika (1 783 žáků, tj. 22,8 %), Strojírenství (1 547 žáků, tj. 19,8 %) a Speciální a interdisciplinární technické obory (1 338 žáků, tj. 17,1 %).

K nejvýraznějšímu **nárůstu** došlo ve skupinách oborů Gastronomie, hotelnictví a turismus (o 0,7 p. b.) a Strojírenství (o 0,6 p. b.), **velký pokles** vykazují skupiny Obchod (–0,6 p. b.) a Speciální a interdisciplinární obory (–0,5 p. b.), v jejichž rámci převažuje obor Autotronik.

V **dlouhodobém porovnání** vykazuje největší nárůst skupina oborů Speciální a interdisciplinární obory (o 2,1 p. b.) a Osobní služby (2,0 p. b.). Naopak pokles sledujeme pouze u skupin oborů Strojírenství (výrazný pokles o –7,4 p. b.) a Zemědělství a lesnictví (pokles pouze nepatrný –0,3 p. b.), jiné poklesy nejsou.

Vývoj celkového počtu a podílu žáků přijatých ve skupinách všech kategorií, do kterých vstupují žáci ze základního vzdělávání **(E + H + L0 + M)**, je dobře zřetelný z obr. 13 a 14. Poklesy a nárůsty v různých kategoriích vedou k vyrovnávání rozdílů a vesměs dosahují nižších hodnot.

Celkový počet nově přijatých v těchto kategoriích je odrazem demografického vývoje. Od roku 2019 začal výrazný nárůst počtu nově přijatých, v roce 2021 činil meziroční nárůst 5 423 a v roce 2022 dokonce 9 130 žáků. Poté se tempo nárůstu zpomalilo a v roce 2023 byl meziroční nárůst již jen 6 681 žáků. **V roce 2023 bylo přijato** v součtu těchto kategorií pro žáky ze základních škol a nižšího stupně gymnázia **126 650 žáků,** přičemž téměř 10 % z nich přichází po ukončeném či neukončeném studiu na střední škole.

Největší počet, a tedy i podíl, nově přijatých do oborů navazujících na základní školu vykazují skupiny Strojírenství (11 072 žáků, tj. 11,1 %), Gastronomie, hotelnictví a turismus (10 438 žáků, tj. 10,4 %) a Ekonomika a administrativa (9 568 žáků, tj. 9,6 %).

V **meziročním srovnání** vykazují určitý **nárůst podílů** žáků skupiny oborů Gastronomie, hotelnictví a turismus (0,3 p. b.), Ekonomika a administrativa a Strojírenství (v obou 0,2 p. b.). K největšímu, ale stále malému, meziročnímu **poklesu podílů** došlo ve skupině Informatické obory, (–0,2 p. b.) a v několika dalších skupinách.

Všechny **dlouhodobé změny** se vztahují k rozdílům mezi roky 2018 až 2023. V absolutních počtech došlo v tomto období k **nárůstu nově přijatých** ze základních škol do odborného vzdělávání (tedy bez kategorie C – praktická škola) o 23,1 tisíce žáků (ze 76 894 na 99 949 žáků, tj. o 30,0 %), ovšem především díky navýšení v posledních třech letech o 18,8 tisíce nově přijatých žáků.

Dlouhodobý pohled ukazuje **významné nárůsty** skupin oborů Ekonomika a administrativa (0,8 p. b.) a Elektrotechnika (0,6 p. b.). **Největší poklesy** v pětiletém horizontu vykazují skupiny Strojírenství (–2,3 p. b.) a Umění a užité umění (–0,5 p. b.).

Vývoj v gymnaziální přípravě je uveden v kapitole 2, kde je zřejmé, že podíly přijatých již mnoho let postupně klesají, v posledních třech letech zrychleně. V uváděném pětiletém období se sice zvýšil počet přijatých a přecházejících do 2. stupně o 3 309 žáků, tj. o 14,8 % (z 22 336 na 25 645), v podílech však jde o výrazný pokles (–2,0 p. b.). V porovnání se zvýšením počtu žáků vstupujících do odborného vzdělávání není nárůst v gymnaziální přípravě ani poloviční a je jedinou kategorií kde došlo k poklesu podílů nově přijatých.

V nástavbovém studiu (obr. 5, 15 a 16) bylo v roce 2023 **přijato v denní formě studia 5 491 vyučených,** došlo zde k zanedbatelnému **meziročnímu poklesu** o 30 (0,5 %) nově přijatých, přitom počet absolventů učebních oborů meziročně rovněž mírně poklesl. V tomto studiu jsou výrazně

zastoupeni i žáci v jiných formách studia (převážně v dálkovém studiu), v tomto roce jich bylo přijato 2 170 s meziročním poklesem o 56 vyučených.

Největší počet, a tedy i podíl, nově přijatých do oborů této kategorie vykazují skupiny Podnikání v oborech (3 672 žáků, tj. 66,9 %), Strojírenství (444 žáků, tj. 8,1 %) a Elektrotechnika (349 žáků, tj. 6,4 %). Vysoký podíl (67 %) přijatých do skupiny Podnikání v oborech (s jediným oborem Podnikání) je dán tím, že při velké rozptýlenosti výuky učebních oborů je to často jediná možnost, jak vytvořit dostatečně velkou třídu ze zájemců o nástavbové studium z různých oborů. Na druhé straně je výhodou příprava vyučených k budoucímu podnikání a zvýšení jejich vzdělanostní úrovně.

Největší **meziroční nárůst** podílů vykazují skupiny oborů Podnikání v oborech (o 1,6 p. b.) a Zpracování dřeva (o 1,0 p. b.). K **poklesu** podílů nově přijatých naopak došlo ve skupinách oborů Gastronomie, hotelnictví a turismus (–0,8 p. b.) a Právo, právní a veřejnosprávní činnost (–0,5 p. b.).

Podíváme-li se na **vývoj z dlouhodobého pohledu,** je zřejmý nárůst skupin Podnikání v oborech (o 2,4 p. b.) a Speciální a interdisciplinární obory (o 1,2 p. b.). K poklesu došlo ve skupinách Strojírenství (–2,4 p. b.) a Gastronomie, hotelnictví a turismus (–1,7 p. b.).

Ve vyšším odborném vzdělávání (obr. 5, 17 a 18) počty nově přijatých v denní formě studia vykazují po dlouhodobém poklesu a mírném růstu v letech 2019 a 2020 výrazné oživení zájmu v roce 2021, které přetrvává i v dalších letech. Tento nárůst koresponduje s nárůstem počtu absolventů maturitních oborů, který je důsledkem nástupu populačně silnějších ročníků od roku 2017. V roce 2023/24 počet nově přijatých v denní formě činí 5 937 studentů, tj. o 93 (1,6 %) studentů meziročně více, v jiných formách bylo přijato 3 212 studentů, tj. o 275 (9,4 %) studentů meziročně více. (Tyto údaje nezahrnují konzervatoře).

Největší počet, a tedy i podíl, nově přijatých do oborů této kategorie v denním studiu vykazují skupiny Zdravotnictví (1 658 žáků, tj. 25,2 %), Pedagogika, učitelství a sociální péče (1 279 žáků, tj. 19,4 %) a Gastronomie, hotelnictví a turismus (378 žáků, tj. 5,7 %).

Situace v podílech skupin oborů se mění poměrně různorodě, meziroční nárůst je nyní v denním studiu vykazován ve skupinách oborů Umění a užité umění (o 1,8 p. b.) a Zemědělství a lesnictví (o 0,7 p. b.). K největším poklesům pak došlo u skupin oborů Pedagogika, učitelství a sociální péče (–3,1 p. b.) a Ekonomika a administrativa (–1,2 p. b.).

Největší **nárůst v dlouhodobém pohledu** je u skupin oborů Veterinářství (2,5 p. b.) a Pedagogika, učitelství a sociální péče (2,0 p. b.). K největšímu poklesu došlo u skupin oborů Ekonomika a administrativa (–2,3 p. b.) a Publicistika, knihovnictví a informatika (–2,2 p. b.).

Dalším významný zdrojem informací nejen o vzdělanostní struktuře je Informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce na **www.infoabsolvent.cz.**

V sekci KAM NA ŠKOLU/Výběr podle oboru na kartě vybraného oboru naleznete informace nejen o daném oboru vzdělání a školách, které ho nabízejí, ale v rubrice **Souborné informace** jsou k dispozici **současné údaje o počtech žáků** a jejich míře nezaměstnanosti.

V sekci ABSOLVENTI ŠKOL A TRH PRÁCE/Počty žáků a absolventů jsou k dispozici podobné informace jako v této kapitole **o absolventech** v jednotlivých kategoriích a skupinách oborů.

V sekci ABSOLVENTI ŠKOL A TRH PRÁCE/Nezaměstnanost/Nezaměstnanost absolventů škol/Míra nezaměstnanosti absolventů škol v dlouhodobém pohledu je k dispozici **srovnání dlouhodobých údajů** o počtech absolventů a jejich nezaměstnanosti k jednotlivým oborům.

V sekci REGIONÁLNÍ STATISTIKY jsou k dispozici studie o **nově přijatých žácích a absolventech v jednotlivých krajích.**

Tab. 9: Počty žáků nově přijatých do 1. ročníků podle skupin oborů vzdělání (stav k 30. 9.)

Denní studium **Střední vzdělávání s výučním listem - E + H**

Skupiny oborů	2018		2019		2020		2021		2022		2023	
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
16 Ekologie a ochr. ŽP	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
18 Informatické obory	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
21 Hornictví, hutn.a slév.	11	0,0%	2	0,0%	4	0,0%	4	0,0%	2	0,0%	8	0,0%
23 Strojírenství a str.výr.	6 207	21,1%	6 071	19,6%	5 608	18,4%	5 470	18,1%	6 421	18,3%	6 824	18,3%
26 Elektr.,telekom.a VT	2 635	9,0%	2 970	9,6%	3 233	10,6%	3 215	10,6%	3 749	10,7%	3 984	10,7%
28 Tech.chemie a ch.sil.	126	0,4%	169	0,5%	125	0,4%	111	0,4%	183	0,5%	178	0,5%
29 Potravinářství a p.ch.	2 575	8,8%	2 699	8,7%	2 657	8,7%	2 612	8,6%	2 989	8,5%	3 157	8,4%
31 Text.výr.a oděvnictví	142	0,5%	153	0,5%	172	0,6%	136	0,5%	183	0,5%	179	0,5%
32 Kožed.a obuv.-plast	22	0,1%	15	0,0%	23	0,1%	22	0,1%	10	0,0%	8	0,0%
33 Zprac.dřeva a hud.n.	1 597	5,4%	1 624	5,3%	1 743	5,7%	1 752	5,8%	1 971	5,6%	2 007	5,4%
34 Polygrafie a další	223	0,8%	276	0,9%	244	0,8%	216	0,7%	278	0,8%	264	0,7%
36 Stavebnictví, g.a k.	2 259	7,7%	2 496	8,1%	2 656	8,7%	2 830	9,4%	3 164	9,0%	3 237	8,7%
37 Doprava a spoje	64	0,2%	88	0,3%	125	0,4%	125	0,4%	124	0,4%	117	0,3%
39 Spec.a interd.ob.	101	0,3%	134	0,4%	149	0,5%	131	0,4%	169	0,5%	202	0,5%
41 Zemědělství a lesn.	3 000	10,2%	3 186	10,3%	3 146	10,3%	3 336	11,0%	3 913	11,1%	4 152	11,1%
43 Veterinářství a v.p.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
53 Zdravotnictví	466	1,6%	588	1,9%	492	1,6%	619	2,0%	788	2,2%	835	2,2%
61 Filozofie, teologie	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
63 Ekonomika a adm.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
64 Podnikání v ob.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
65 Gastron.,hotel.a tur.	5 039	17,1%	5 205	16,8%	4 949	16,2%	4 335	14,4%	5 420	15,4%	5 907	15,8%
66 Obchod	1 785	6,1%	1 921	6,2%	1 930	6,3%	1 933	6,4%	2 218	6,3%	2 469	6,6%
68 Právní a veřejn.činn.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
69 Osobní a prov.sl.	2 554	8,7%	2 698	8,7%	2 676	8,8%	2 735	9,1%	2 852	8,1%	3 068	8,2%
72 Public.,knihov.a inf.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
75 Pedag.,učitel.a soc.p.	333	1,1%	281	0,9%	258	0,8%	339	1,1%	399	1,1%	422	1,1%
78 Obecně odborná př.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
82 Umění a užité umění	289	1,0%	336	1,1%	317	1,0%	278	0,9%	322	0,9%	362	1,0%
Celkový součet	29 428	100,0%	30 912	100,0%	30 507	100,0%	30 199	100,0%	35 155	100,0%	37 380	100,0%

Denní studium **Střední vzdělávání s maturitní zkouškou (odborné) - M**

Skupiny oborů	2018		2019		2020		2021		2022		2023	
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
16 Ekologie a ochr. ŽP	307	0,7%	316	0,7%	375	0,8%	498	1,0%	555	1,1%	605	1,1%
18 Informatické obory	3 950	9,5%	4 078	9,6%	4 363	9,7%	5 035	10,2%	5 097	9,8%	5 178	9,5%
21 Hornictví, hutn.a slév.	11	0,0%	2	0,0%	7	0,0%	13	0,0%	10	0,0%	14	0,0%
23 Strojírenství a str.výr.	2 452	5,9%	2 303	5,4%	2 232	5,0%	2 423	4,9%	2 465	4,7%	2 701	4,9%
26 Elektr.,telekom.a VT	2 500	6,0%	2 514	5,9%	2 609	5,8%	2 790	5,7%	2 974	5,7%	3 104	5,7%
28 Tech.chemie a ch.sil.	577	1,4%	575	1,4%	648	1,4%	604	1,2%	663	1,3%	689	1,3%
29 Potravinářství a p.ch.	189	0,5%	222	0,5%	246	0,5%	247	0,5%	240	0,5%	342	0,6%
31 Text.výr.a oděvnictví	102	0,2%	90	0,2%	106	0,2%	119	0,2%	174	0,3%	152	0,3%
32 Kožed.a obuv.-plast	11	0,0%	0	0,0%	12	0,0%	7	0,0%	5	0,0%	13	0,0%
33 Zprac.dřeva a hud.n.	131	0,3%	141	0,3%	158	0,4%	215	0,4%	199	0,4%	214	0,4%
34 Polygrafie a další	185	0,4%	173	0,4%	197	0,4%	245	0,5%	239	0,5%	237	0,4%
36 Stavebnictví, g.a k.	2 065	5,0%	2 191	5,1%	2 470	5,5%	2 514	5,1%	2 725	5,2%	2 840	5,2%
37 Doprava a spoje	911	2,2%	940	2,2%	952	2,1%	1 087	2,2%	1 205	2,3%	1 353	2,5%
39 Spec.a interd.ob.	286	0,7%	272	0,6%	277	0,6%	295	0,6%	302	0,6%	387	0,7%
41 Zemědělství a lesn.	1 366	3,3%	1 390	3,3%	1 561	3,5%	1 994	4,1%	2 112	4,1%	2 104	3,8%
43 Veterinářství a v.p.	604	1,5%	655	1,5%	641	1,4%	732	1,5%	684	1,3%	701	1,3%
53 Zdravotnictví	3 636	8,8%	3 841	9,0%	4 069	9,1%	4 307	8,8%	4 471	8,6%	4 557	8,3%
61 Filozofie, teologie	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
63 Ekonomika a adm.	6 774	16,3%	6 969	16,4%	7 315	16,3%	8 137	16,6%	8 832	17,0%	9 568	17,5%
64 Podnikání v ob.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
65 Gastron.,hotel.a tur.	2 883	6,9%	3 001	7,1%	2 937	6,5%	3 046	6,2%	3 613	6,9%	3 901	7,1%
66 Obchod	64	0,2%	74	0,2%	77	0,2%	79	0,2%	75	0,1%	82	0,1%
68 Právní a veřejn.činn.	3 037	7,3%	3 084	7,2%	3 314	7,4%	3 625	7,4%	3 691	7,1%	3 863	7,1%
69 Osobní a prov.sl.	52	0,1%	51	0,1%	57	0,1%	105	0,2%	70	0,1%	76	0,1%
72 Public.,knihov.a inf.	163	0,4%	143	0,3%	186	0,4%	185	0,4%	226	0,4%	233	0,4%
75 Pedag.,učitel.a soc.p.	2 559	6,2%	2 664	6,3%	2 767	6,2%	3 148	6,4%	3 225	6,2%	3 262	6,0%
78 Obecně odborná př.	3 847	9,3%	3 920	9,2%	4 321	9,6%	4 680	9,5%	4 971	9,6%	5 306	9,7%
82 Umění a užité umění	2 888	7,0%	2 943	6,9%	2 950	6,6%	3 004	6,1%	3 188	6,1%	3 261	6,0%
Celkový součet	41 550	100,0%	42 552	100,0%	44 847	100,0%	49 134	100,0%	52 011	100,0%	54 743	100,0%

Tab. 10: Počty žáků nově přijatých do 1. ročníků podle skupin oborů vzdělání (stav k 30. 9.)

Denní studium **Střední vzdělávání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem - L0**

Skupiny oborů	2018		2019		2020		2021		2022		2023	
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
16 Ekologie a ochr. ŽP	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
18 Informatické obory	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
21 Hornictví, hutn.a slév.	14	0,2%	1	0,0%	3	0,1%	9	0,1%	2	0,0%	3	0,0%
23 Strojírenství a str.výr.	1 607	27,2%	1 338	22,8%	1 155	19,9%	1 185	17,8%	1 381	19,2%	1 547	19,8%
26 Elektr.,telekom.a VT	1 228	20,8%	1 278	21,7%	1 310	22,6%	1 482	22,2%	1 655	23,0%	1 783	22,8%
28 Tech.chemie a ch.sil.	42	0,7%	52	0,9%	53	0,9%	49	0,7%	64	0,9%	80	1,0%
29 Potravinářství a p.ch.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
31 Text.výr.a oděvnictví	3	0,1%	7	0,1%	7	0,1%	8	0,1%	6	0,1%	7	0,1%
32 Kožed.a obuv.-plast	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
33 Zprac.dřeva a hud.n.	43	0,7%	46	0,8%	61	1,1%	70	1,1%	78	1,1%	88	1,1%
34 Polygrafie a další	440	7,4%	428	7,3%	455	7,8%	524	7,9%	558	7,7%	564	7,2%
36 Stavebnictví, g.a k.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
37 Doprava a spoje	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
39 Spec.a interd.ob.	885	15,0%	1 009	17,2%	1 090	18,8%	1 300	19,5%	1 272	17,6%	1 338	17,1%
41 Zemědělství a lesn.	83	1,4%	87	1,5%	97	1,7%	105	1,6%	90	1,2%	89	1,1%
43 Veterinářství a v.p.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
53 Zdravotnictví	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
61 Filozofie, teologie	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
63 Ekonomika a adm.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
64 Podnikání v ob.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
65 Gastron.,hotel.a tur.	445	7,5%	440	7,5%	368	6,3%	449	6,7%	533	7,4%	630	8,1%
66 Obchod	147	2,5%	163	2,8%	167	2,9%	237	3,6%	268	3,7%	242	3,1%
68 Právní a veřejn.činn.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
69 Osobní a prov.sl.	746	12,6%	815	13,9%	794	13,7%	1 031	15,5%	1 061	14,7%	1 145	14,6%
72 Public.,knihov.a inf.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
75 Pedag.,učitel.a soc.p.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
78 Obecně odborná př.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
82 Umění a užité umění	233	3,9%	215	3,7%	238	4,1%	213	3,2%	243	3,4%	310	4,0%
Celkový součet	5 916	100,0%	5 879	100,0%	5 798	100,0%	6 662	100,0%	7 211	100,0%	7 826	100,0%

Denní studium **Střední vzdělávání s vyučním listem a maturitní zkouškou pro absolv. zákl. školy (E+H+M+L0)**

Skupiny oborů	2018		2019		2020		2021		2022		2023	
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
16 Ekologie a ochr. ŽP	307	0,4%	316	0,4%	375	0,5%	498	0,6%	555	0,6%	605	0,6%
18 Informatické obory	3 950	5,1%	4 078	5,1%	4 363	5,4%	5 035	5,9%	5 097	5,4%	5 178	5,2%
21 Hornictví, hutn.a slév.	36	0,0%	5	0,0%	14	0,0%	26	0,0%	14	0,0%	25	0,0%
23 Strojírenství a str.výr.	10 266	13,4%	9 712	12,2%	8 995	11,1%	9 078	10,6%	10 267	10,9%	11 072	11,1%
26 Elektr.,telekom.a VT	6 363	8,3%	6 762	8,5%	7 152	8,8%	7 487	8,7%	8 378	8,9%	8 871	8,9%
28 Tech.chemie a ch.sil.	745	1,0%	796	1,0%	826	1,0%	764	0,9%	910	1,0%	947	0,9%
29 Potravinářství a p.ch.	2 764	3,6%	2 921	3,7%	2 903	3,6%	2 859	3,3%	3 229	3,4%	3 499	3,5%
31 Text.výr.a oděvnictví	247	0,3%	250	0,3%	285	0,4%	263	0,3%	363	0,4%	338	0,3%
32 Kožed.a obuv.-plast	33	0,0%	15	0,0%	35	0,0%	29	0,0%	15	0,0%	21	0,0%
33 Zprac.dřeva a hud.n.	1 771	2,3%	1 811	2,3%	1 962	2,4%	2 037	2,4%	2 248	2,4%	2 309	2,3%
34 Polygrafie a další	848	1,1%	877	1,1%	896	1,1%	985	1,1%	1 075	1,1%	1 065	1,1%
36 Stavebnictví, g.a k.	4 324	5,6%	4 687	5,9%	5 126	6,3%	5 344	6,2%	5 889	6,2%	6 077	6,1%
37 Doprava a spoje	975	1,3%	1 028	1,3%	1 077	1,3%	1 212	1,4%	1 329	1,4%	1 470	1,5%
39 Spec.a interd.ob.	1 272	1,7%	1 415	1,8%	1 516	1,9%	1 726	2,0%	1 743	1,8%	1 927	1,9%
41 Zemědělství a lesn.	4 449	5,8%	4 663	5,9%	4 804	5,9%	5 435	6,3%	6 115	6,5%	6 345	6,3%
43 Veterinářství a v.p.	604	0,8%	655	0,8%	641	0,8%	732	0,9%	684	0,7%	701	0,7%
53 Zdravotnictví	4 102	5,3%	4 429	5,6%	4 561	5,6%	4 926	5,7%	5 259	5,6%	5 392	5,4%
61 Filozofie, teologie	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
63 Ekonomika a adm.	6 774	8,8%	6 969	8,8%	7 315	9,0%	8 137	9,5%	8 832	9,4%	9 568	9,6%
64 Podnikání v ob.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
65 Gastron.,hotel.a tur.	8 367	10,9%	8 646	10,9%	8 254	10,2%	7 830	9,1%	9 566	10,1%	10 438	10,4%
66 Obchod	1 996	2,6%	2 158	2,7%	2 174	2,7%	2 249	2,6%	2 561	2,7%	2 793	2,8%
68 Právní a veřejn.činn.	3 037	3,9%	3 084	3,9%	3 314	4,1%	3 625	4,2%	3 691	3,9%	3 863	3,9%
69 Osobní a prov.sl.	3 352	4,4%	3 564	4,5%	3 527	4,3%	3 871	4,5%	3 983	4,2%	4 289	4,3%
72 Public.,knihov.a inf.	163	0,2%	143	0,2%	186	0,2%	185	0,2%	226	0,2%	233	0,2%
75 Pedag.,učitel.a soc.p.	2 892	3,8%	2 945	3,7%	3 025	3,7%	3 487	4,1%	3 624	3,8%	3 684	3,7%
78 Obecně odborná př.	3 847	5,0%	3 920	4,9%	4 321	5,3%	4 680	5,4%	4 971	5,3%	5 306	5,3%
82 Umění a užité umění	3 410	4,4%	3 494	4,4%	3 505	4,3%	3 495	4,1%	3 753	4,0%	3 933	3,9%
Celkový součet	76 894	100,0%	79 343	100,0%	81 152	100,0%	85 995	100,0%	94 377	100,0%	99 949	100,0%

Tab. 11: Počty žáků nově přijatých do 1. ročníků podle skupin oborů vzdělání (stav k 30. 9.)

Denní studium **Střední vzdělávání s maturitní zkouškou - nástavbové studium - L5**

Skupiny oborů	2018		2019		2020		2021		2022		2023	
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
16 Ekologie a ochr. ŽP	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
18 Informatické obory	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
21 Hornictví, hutn.a slév.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
23 Strojírenství a str.výr.	511	10,5%	505	10,8%	485	9,7%	540	9,6%	468	8,6%	444	8,1%
26 Elektr.,telekom.a VT	279	5,7%	247	5,3%	311	6,2%	332	5,9%	352	6,4%	349	6,4%
28 Tech.chemie a ch.sil.	5	0,1%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
29 Potravinářství a p.ch.	30	0,6%	38	0,8%	49	1,0%	68	1,2%	70	1,3%	47	0,9%
31 Text.výr.a oděvnictví	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
32 Kožed.a obuv.-plast	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
33 Zprac.dřeva a hud.n.	116	2,4%	87	1,9%	86	1,7%	140	2,5%	102	1,9%	159	2,9%
34 Polygrafie a další	8	0,2%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
36 Stavebnictví, g.a k.	118	2,4%	69	1,5%	73	1,5%	118	2,1%	93	1,7%	111	2,0%
37 Doprava a spoje	13	0,3%	6	0,1%	18	0,4%	33	0,6%	26	0,5%	23	0,4%
39 Spec.a interd.ob.	76	1,6%	77	1,7%	74	1,5%	114	2,0%	127	2,3%	154	2,8%
41 Zemědělství a lesn.	85	1,8%	67	1,4%	76	1,5%	87	1,5%	104	1,9%	78	1,4%
43 Veterinářství a v.p.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
53 Zdravotnictví	26	0,5%	0	0,0%	22	0,4%	28	0,5%	0	0,0%	0	0,0%
61 Filozofie, teologie	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
63 Ekonomika a adm.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
64 Podnikání v ob.	3 134	64,5%	3 160	67,7%	3 284	65,8%	3 664	64,8%	3 567	65,3%	3 672	66,9%
65 Gastron.,hotel.a tur.	244	5,0%	194	4,2%	194	3,9%	185	3,3%	221	4,0%	179	3,3%
66 Obchod	55	1,1%	35	0,8%	56	1,1%	48	0,8%	72	1,3%	53	1,0%
68 Právní a veřejn.činn.	19	0,4%	38	0,8%	77	1,5%	93	1,6%	81	1,5%	52	0,9%
69 Osobní a prov.sl.	117	2,4%	80	1,7%	73	1,5%	98	1,7%	76	1,4%	76	1,4%
72 Public.,knihov.a inf.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
75 Pedag.,učitel.a soc.p.	0	0,0%	34	0,7%	44	0,9%	51	0,9%	65	1,2%	52	0,9%
78 Obecně odborná př.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
82 Umění a užité umění	21	0,4%	29	0,6%	68	1,4%	55	1,0%	37	0,7%	42	0,8%
Celkový součet	4 857	100,0%	4 666	100,0%	4 990	100,0%	5 654	100,0%	5 461	100,0%	5 491	100,0%

Denní studium **Vyšší odborné vzdělávání - N**

Skupiny oborů	2018		2019		2020		2021		2022		2023	
	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
16 Ekologie a ochr. ŽP	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	22	0,3%	22	0,3%
18 Informatické obory	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
21 Hornictví, hutn.a slév.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
23 Strojírenství a str.výr.	92	1,7%	100	1,8%	104	1,8%	110	1,7%	86	1,3%	98	1,5%
26 Elektr.,telekom.a VT	271	5,0%	303	5,4%	303	5,3%	308	4,7%	301	4,6%	292	4,4%
28 Tech.chemie a ch.sil.	8	0,1%	9	0,2%	19	0,3%	16	0,2%	15	0,2%	19	0,3%
29 Potravinářství a p.ch.	22	0,4%	11	0,2%	10	0,2%	12	0,2%	0	0,0%	0	0,0%
31 Text.výr.a oděvnictví	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
32 Kožed.a obuv.-plast	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
33 Zprac.dřeva a hud.n.	24	0,4%	23	0,4%	32	0,6%	22	0,3%	25	0,4%	33	0,5%
34 Polygrafie a další	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
36 Stavebnictví, g.a k.	36	0,7%	27	0,5%	23	0,4%	14	0,2%	22	0,3%	22	0,3%
37 Doprava a spoje	65	1,2%	81	1,4%	69	1,2%	91	1,4%	88	1,4%	91	1,4%
39 Spec.a interd.ob.	24	0,4%	58	1,0%	55	1,0%	45	0,7%	40	0,6%	76	1,2%
41 Zemědělství a lesn.	61	1,1%	67	1,2%	29	0,5%	34	0,5%	6	0,1%	54	0,8%
43 Veterinářství a v.p.	0	0,0%	20	0,4%	29	0,5%	143	2,2%	168	2,6%	164	2,5%
53 Zdravotnictví	1 274	23,7%	1 398	25,0%	1 396	24,3%	1 720	26,4%	1 647	25,4%	1 658	25,2%
61 Filozofie, teologie	10	0,2%	11	0,2%	15	0,3%	5	0,1%	8	0,1%	5	0,1%
63 Ekonomika a adm.	403	7,5%	391	7,0%	432	7,5%	457	7,0%	412	6,4%	341	5,2%
64 Podnikání v ob.	193	3,6%	217	3,9%	202	3,5%	231	3,5%	238	3,7%	273	4,1%
65 Gastron.,hotel.a tur.	373	6,9%	333	5,9%	302	5,3%	320	4,9%	343	5,3%	378	5,7%
66 Obchod	19	0,4%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
68 Právní a veřejn.činn.	321	6,0%	347	6,2%	333	5,8%	355	5,4%	335	5,2%	366	5,6%
69 Osobní a prov.sl.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
72 Public.,knihov.a inf.	176	3,3%	83	1,5%	116	2,0%	105	1,6%	55	0,8%	71	1,1%
74 Těles.kult.,tělov.,sport	9	0,2%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
75 Pedag.,učitel.a soc.p.	936	17,4%	1 008	18,0%	1 131	19,7%	1 389	21,3%	1 461	22,5%	1 279	19,4%
78 Obecně odborná př.	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
82 Umění a užité umění	1 051	19,6%	1 113	19,9%	1 151	20,0%	1 141	17,5%	1 214	18,7%	1 350	20,5%
Celkový součet	5 368	100,0%	5 600	100,0%	5 751	100,0%	6 518	100,0%	6 486	100,0%	6 592	100,0%

Ve vyšším odborném vzdělávání jsou zahrnuti i žáci vyššího odborného vzdělávání v konzervatoři

Obr. 7: Počty žáků nově přijatých do 1. ročníků oborů poskytujících střední vzdělání s výučním listem – H + E

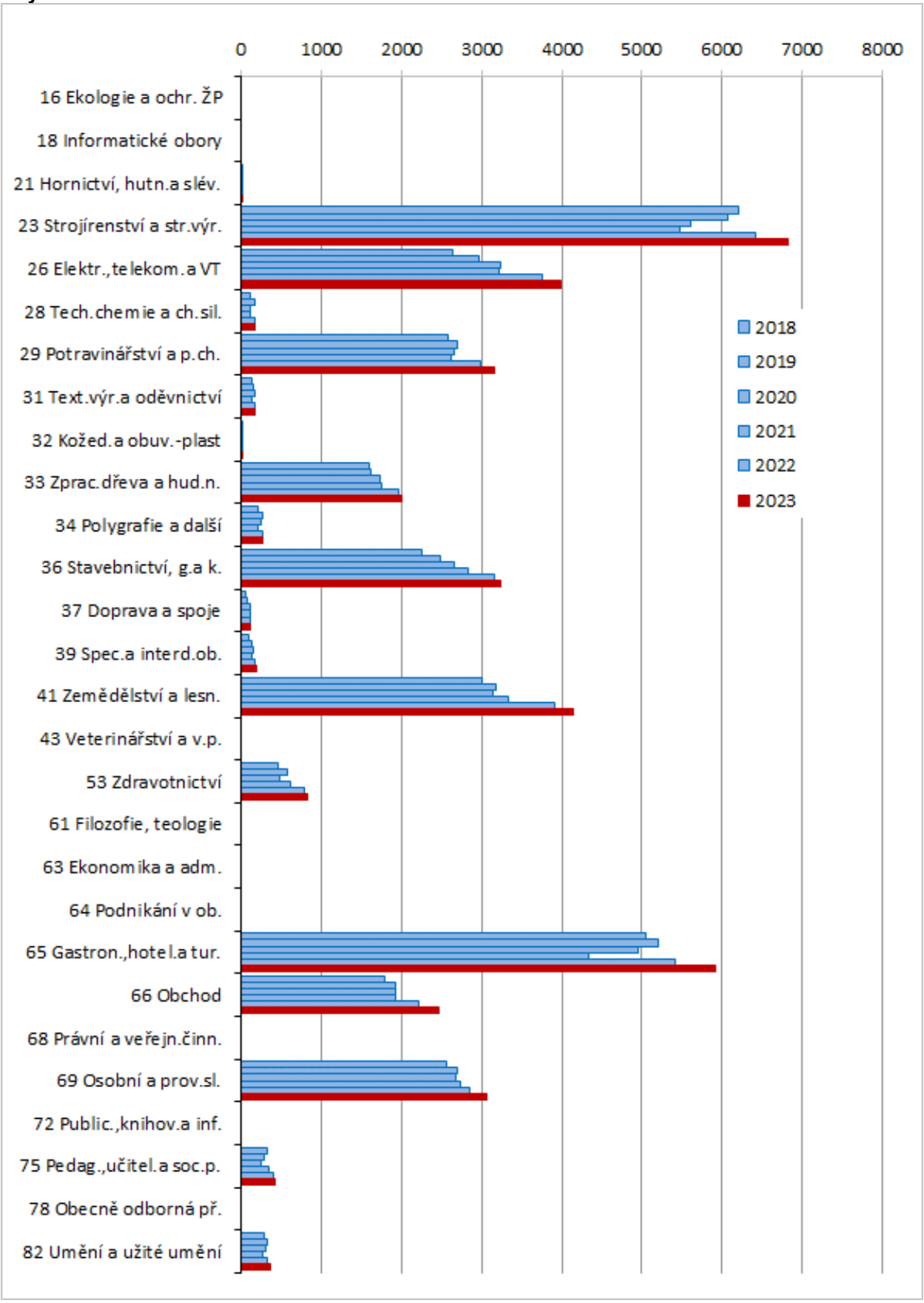

Obr. 8: Podíly žáků nově přijatých do 1. ročníků oborů poskytujících střední vzdělání s výučním listem – H + E

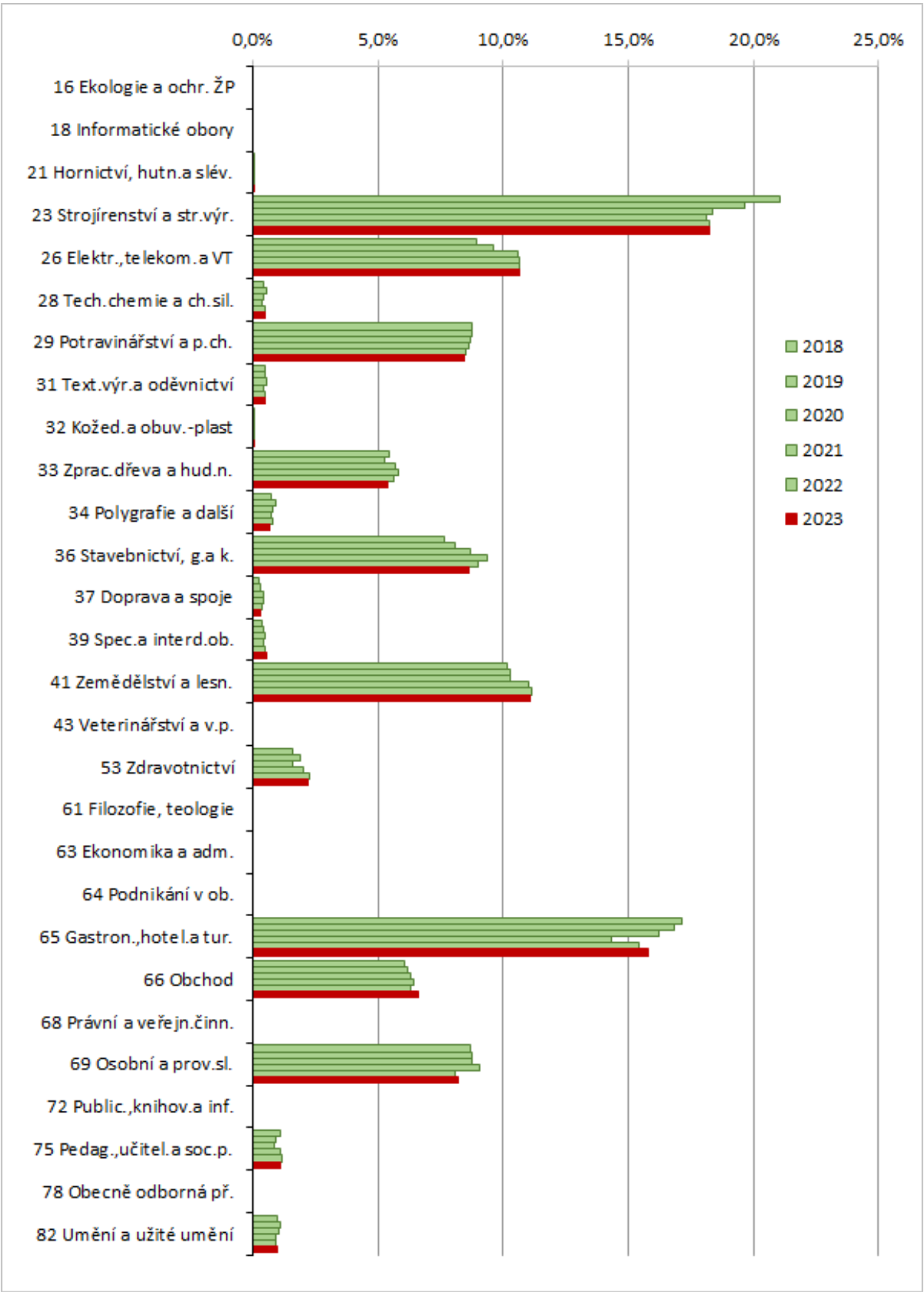

Obr. 9: Počty žáků nově přijatých do 1. ročníků oborů poskytujících střední odborné vzdělání s maturitní zkouškou – M

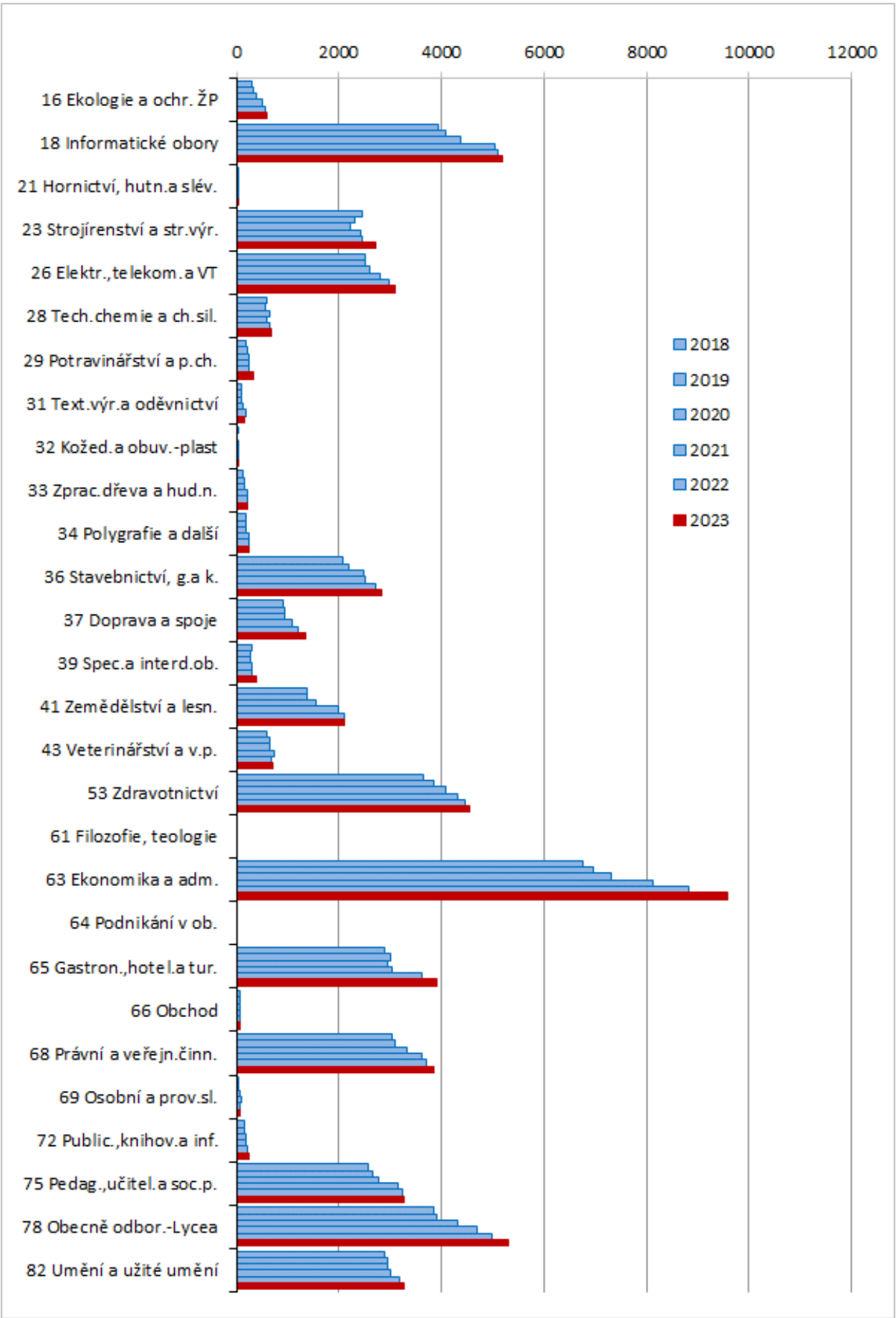

Obr. 10: Podíly žáků nově přijatých do 1. ročníků oborů poskytujících střední odborné vzdělání s maturitní zkouškou – M

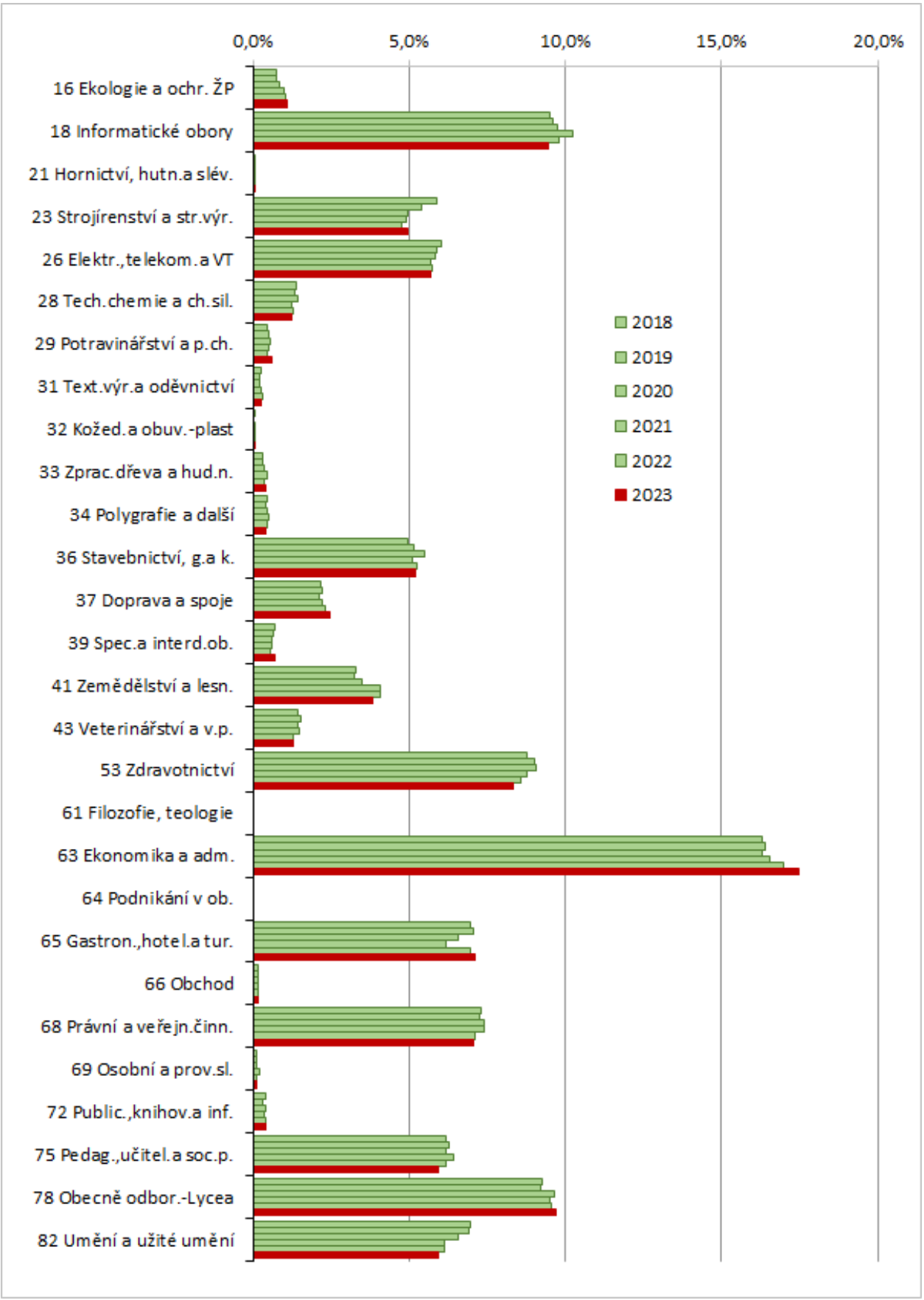

Obr. 11 Počty žáků nově přijatých do 1. ročníků oborů poskytujících střední odborné vzdělání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem – L0

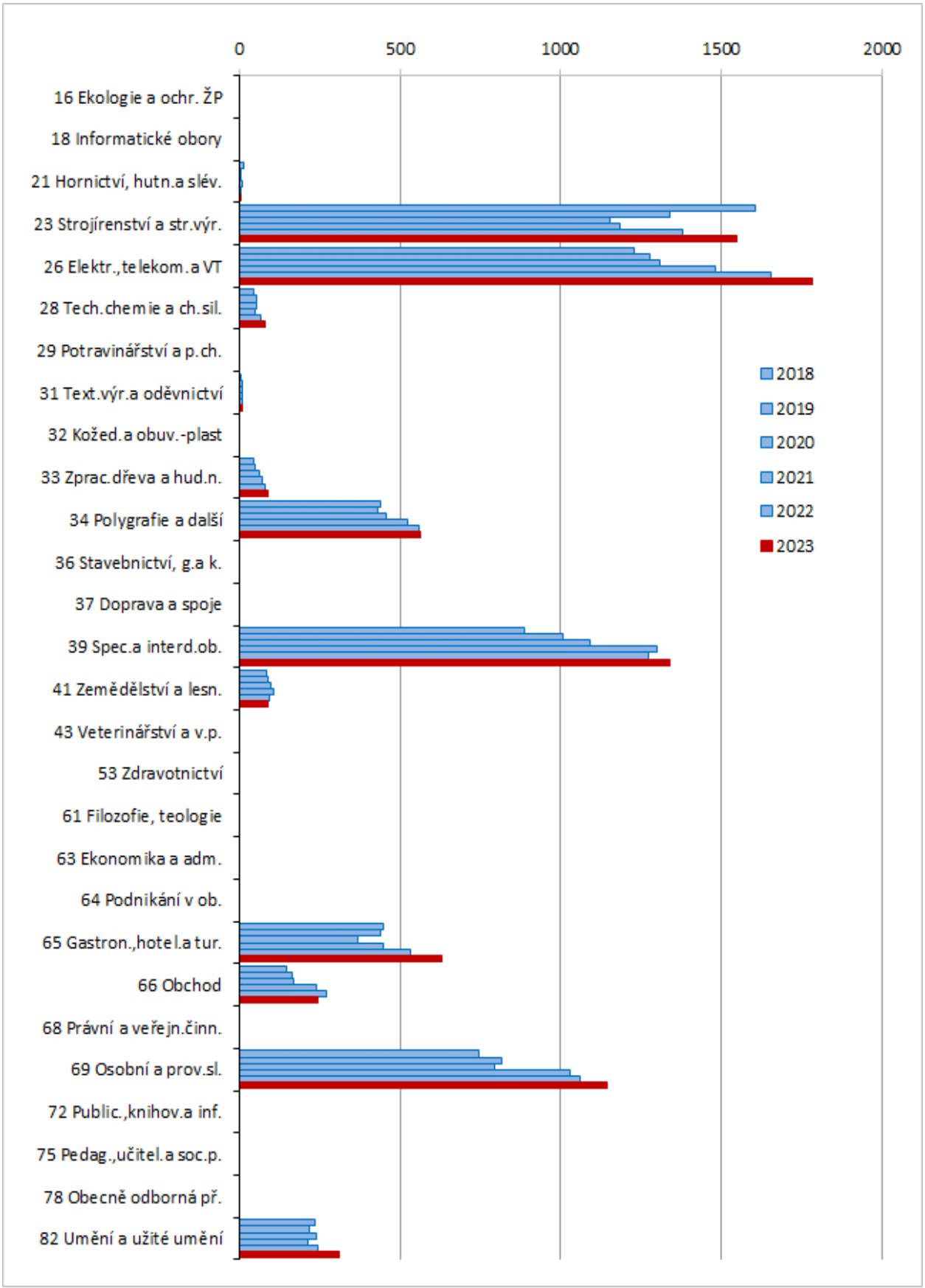

Obr. 12: Podíly žáků nově přijatých do 1. ročníků oborů poskytujících střední odborné vzdělání s maturitní zkouškou a odborným výcvikem – L0

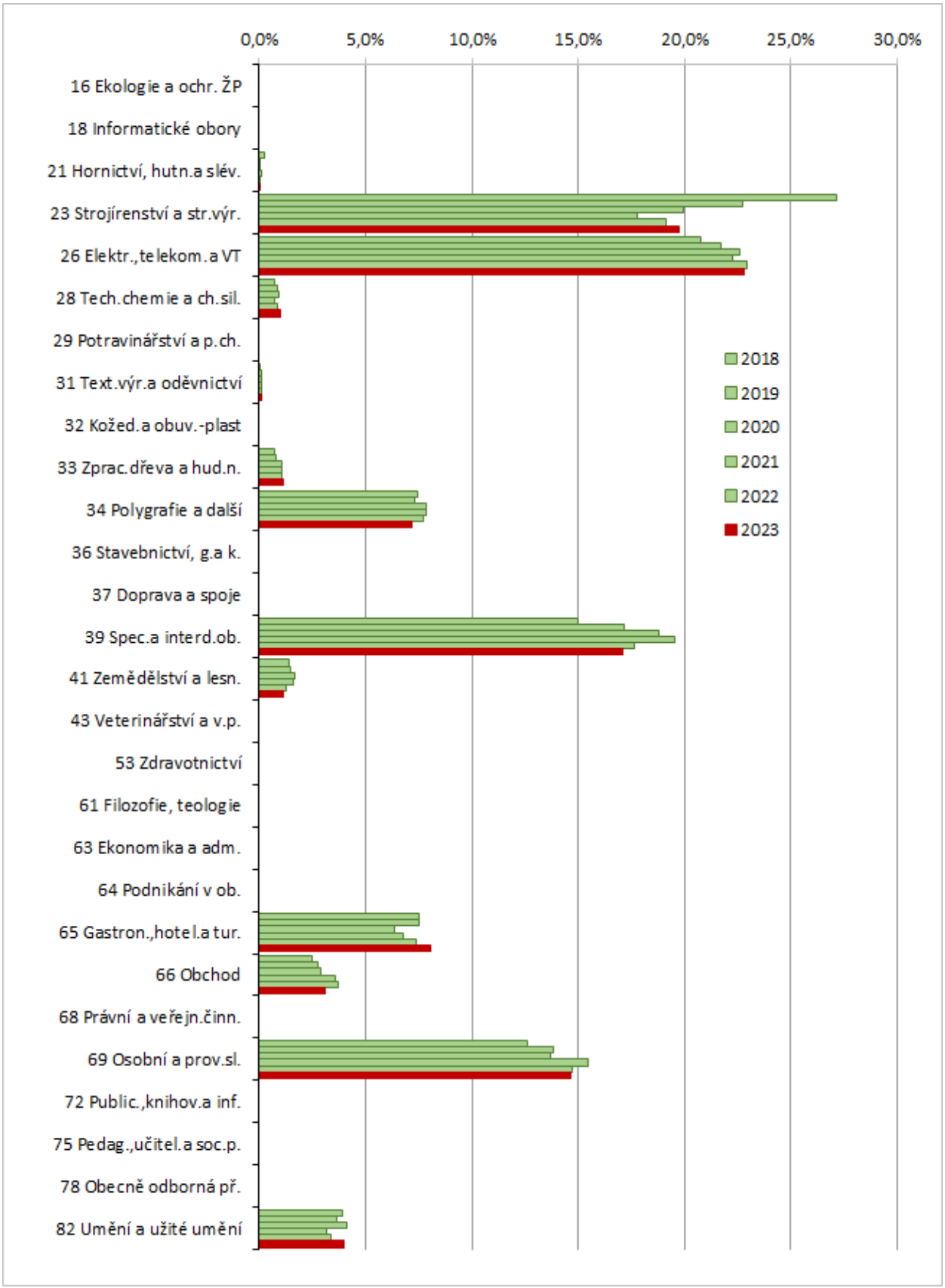

Obr. 13: Počty žáků nově přijatých do 1. ročníků oborů poskytujících střední vzdělání s výučním listem nebo maturitní zkouškou – E + H + M + L0 (mimo nástavbové a zkrácené studium)

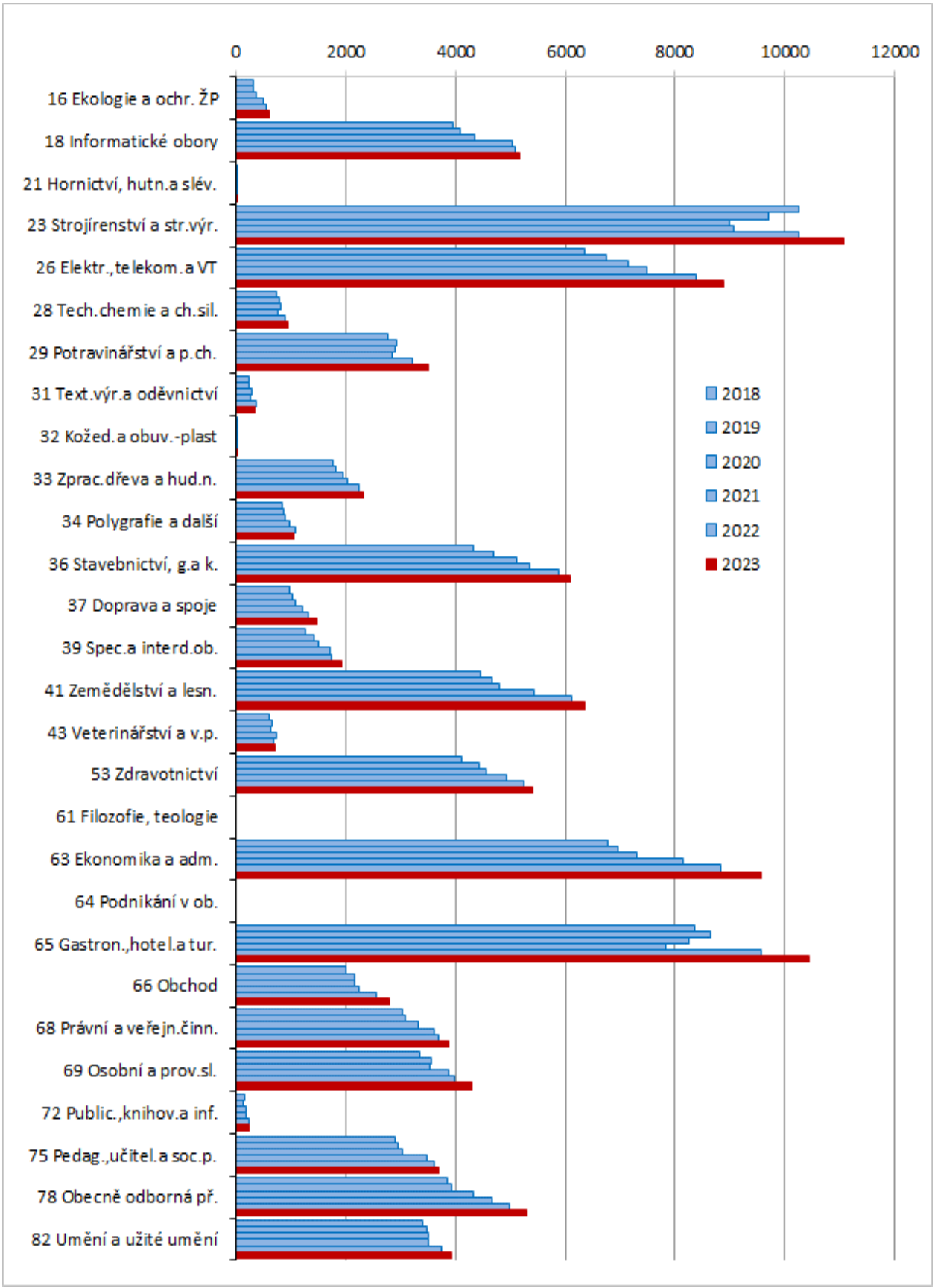

Obr. 14: Podíly žáků nově přijatých do 1. ročníků oborů poskytujících střední vzdělání s výučním listem nebo maturitní zkouškou – E + H + M + L0 (mimo nástavbové a zkrácené studium)

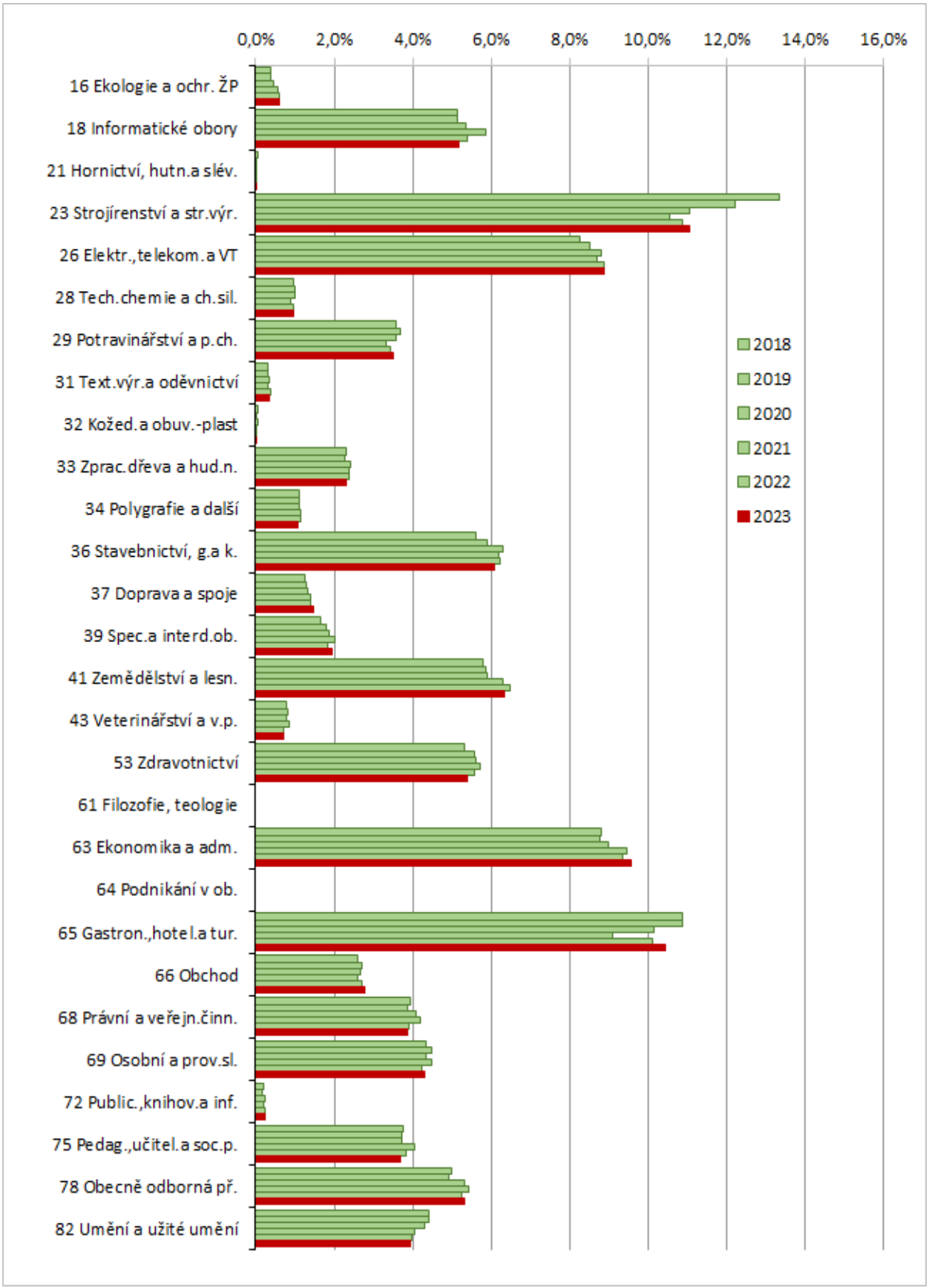

Obr. 15: Počty žáků nově přijatých do 1. ročníků oborů poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou – nástavbové studium – L5

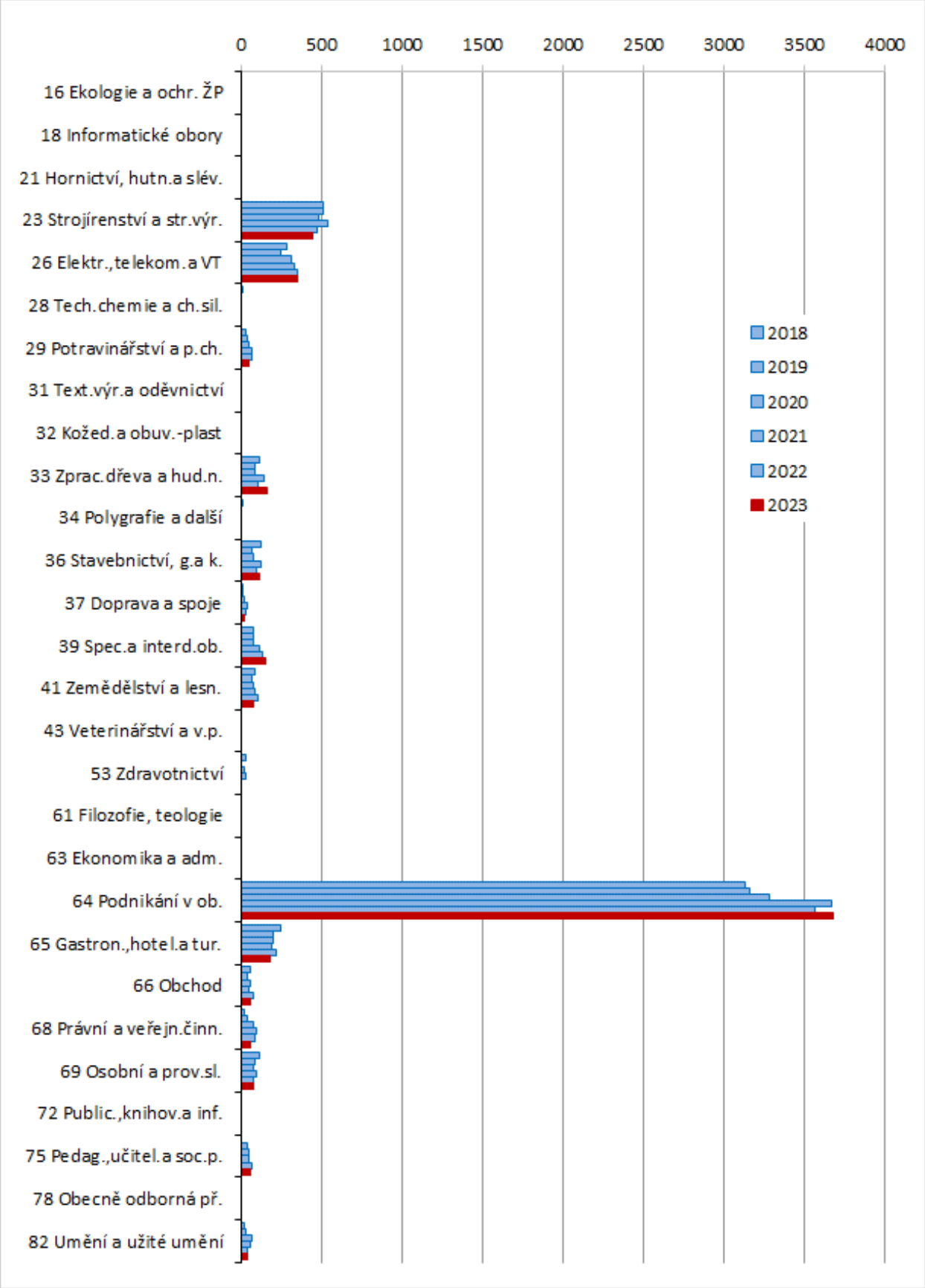

Obr. 16: Podíly žáků nově přijatých do 1. ročníků oborů poskytujících střední vzdělání s maturitní zkouškou – nástavbové studium – L5

Obr. 17: Počty žáků nově přijatých do 1. ročníků oborů poskytujících vyšší odborné vzdělání – N

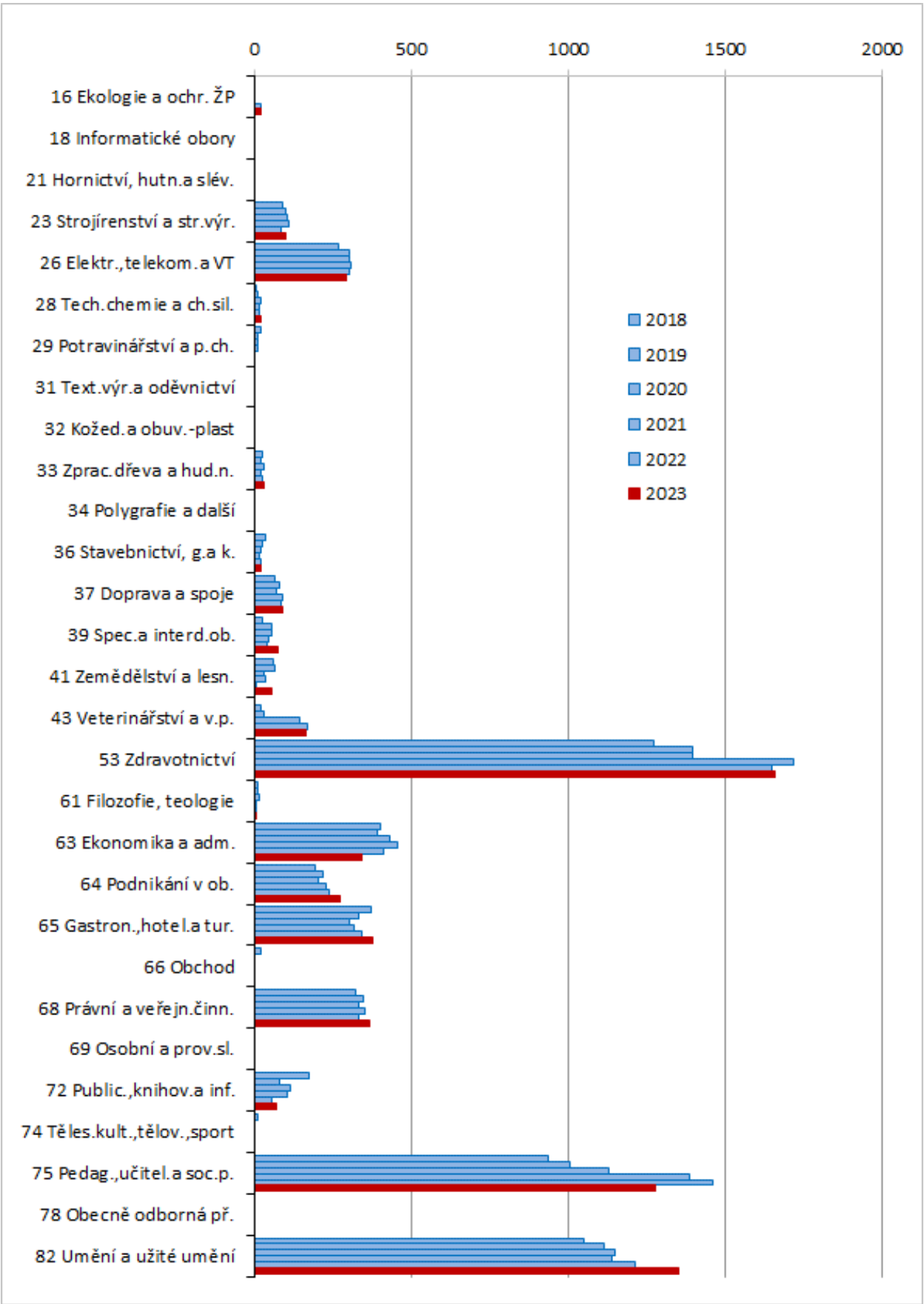

Obr. 18: Podíly žáků nově přijatých do 1. ročníků oborů poskytujících vyšší odborné vzdělání – N

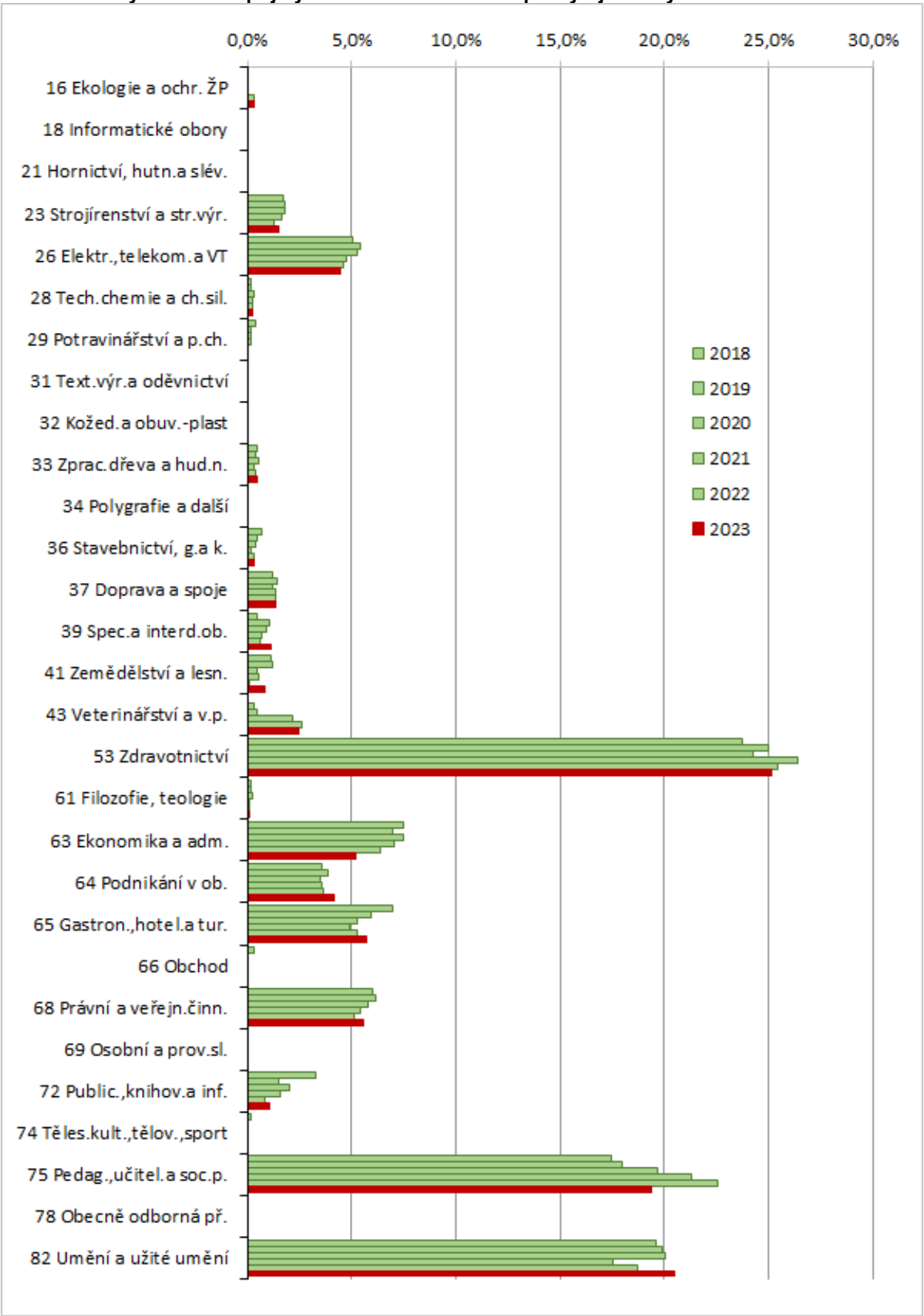

5. Podíly nově přijatých do středního odborného vzdělávání v zemích Evropské unie

Předchozí kapitoly se věnovaly vzdělanostní a oborové struktuře žáků nově přijatých do středního či vyššího odborného vzdělávání v České republice. Teď se zaměřme na tématiku obšírněji, a to z pohledu Evropské unie. Má Česká republika vzdělanostní a oborovou strukturu nově přijatých do středního vzdělávání podobnou s dalšími zeměmi EU, nebo se od nich spíše liší?

Tady ovšem narážíme na skutečnost, že se vzdělávací systémy v jednotlivých zemích EU mohou značně lišit. V každé zemi totiž přetrvává jistá kontinuita a tradice středoškolské přípravy. Z tohoto důvodu je třeba přejít k obecnějšímu třídění, než které je použito v předcházejících kapitolách, a údaje či porovnání interpretovat opatrně. Přesto je možné v jednotlivých zemích EU vysledovat několik zajímavých srovnání a trendů týkajících se středního vzdělávání.

5.1 Stav a vývoj podílů nově přijatých do středního odborného vzdělávání

V České republice sledujeme podíly nově přijatých do středního vzdělávání z pohledu třídění dle kategorií vzdělání a skupin oborů vzdělání. Ty se liší buď charakterem a zaměřením přípravy, délkou přípravy či výstupním osvědčením (např. maturita vs. výuční list). V rámci EU lze jako **základní členění nově přijatých do středního vzdělávání** považovat pouze rozdělení na střední vzdělávání **všeobecné** a **odborné**.

Odborné vzdělávání je zaměřeno na přípravu pro uplatnění v určitých profesích; všeobecné vzdělávání pro uplatnění v konkrétních profesích nepřipravuje, ale poskytuje vzdělanostní základ, obvykle pro pokračování ve vzdělávání. Ani toto rozdělení není zcela přesné. Existují státy, jejichž vzdělávací systém umožňuje i v rámci všeobecného vzdělávání získat určitou odbornou profilaci, a naopak v některých zemích je i v odborném vzdělávání zastoupeno významně všeobecné vzdělávání, aby měli absolventi možnost přechodu do terciárního vzdělávání. V našich podmínkách do všeobecného vzdělávání zahrnujeme gymnaziální vzdělávání a vzdělávání v oborech lycea, vše ostatní představuje vzdělávání odborné.

Obrázek 19 předkládá údaje o podílech nově přijatých žáků do středního odborného vzdělávání v jednotlivých státech Evropské unie v letech 2017 a 2021 (pozn. Belgie a Irsko z let 2018 a 2021). Zbytek do 100 % tedy představuje podíl přijatých do všeobecného vzdělávání.

Obr. 19: Podíly nově přijatých do středního odborného vzdělávání v zemích EU v letech 2017 a 2021

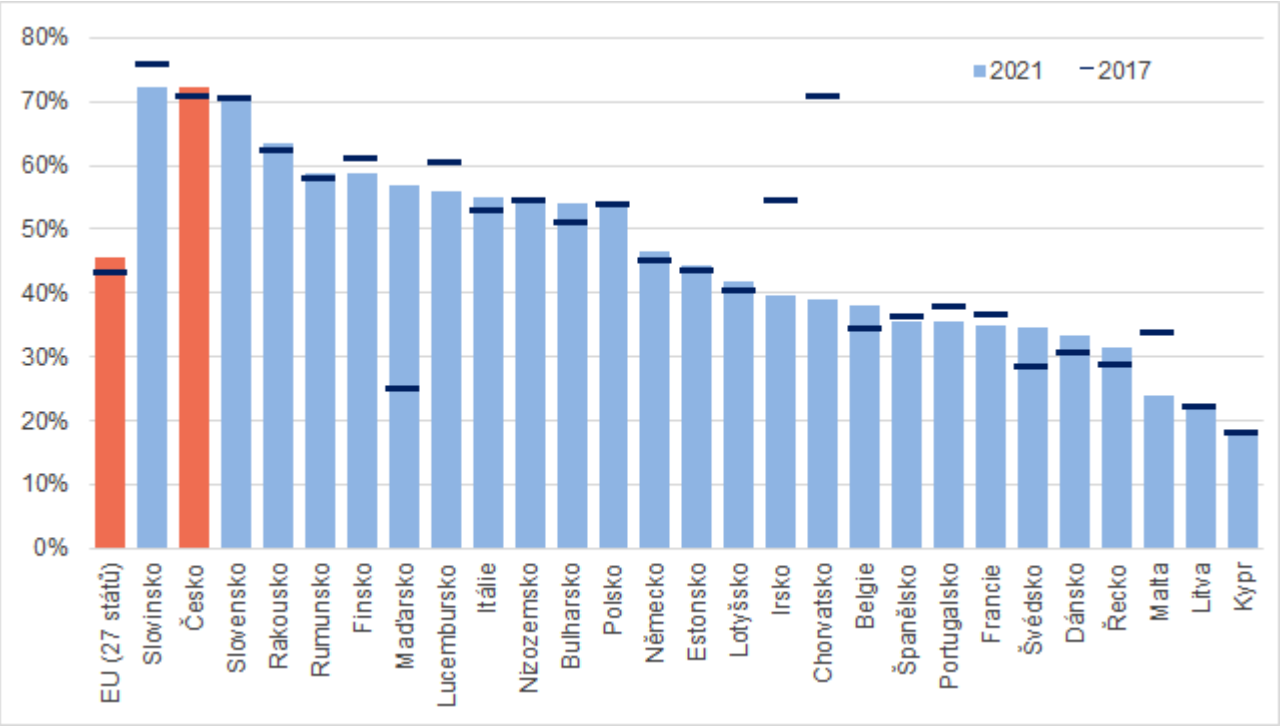

Zdroj: Eurostat, dataset: New entrants by education level, programme orientation, sex and age [educ_uoe_ent01]

První sloupec udává hodnotu pro celou EU (27 zemí) – podíl žáků vstupujících do odborného vzdělávání na středoškolské úrovni dosáhl v roce 2021 **45,5 %**, přitom ve srovnání s rokem 2017 se jedná o nárůst o 2,4 p. b. V další části grafu jsou hodnoty pro jednotlivé země. Už z prvního pohledu je zřejmé, že podíly nově přijatých do středního odborného vzdělávání jsou značně rozdílné, pohybují se od nejvyšší hodnoty 72,4 % ve Slovinsku po hodnotu pouhých 18,0 % na Kypru. Přitom 12 zemí má tuto hodnotu vyšší než 50 % a 15 zemí menších než 50 %.

Obecněji lze země EU rozdělit podle **podílu nově přijatých do středního odborného vzdělávání do pěti skupin**. **Nejvyšší podíl**, mírně přesahující 70 %, vykazují Slovinsko – 72,4 %, Česká republika – 72,1 % a Slovensko – 70,3 %. Do této skupiny v minulých letech patřilo i Chorvatko (70,9 % v roce 2017), které ovšem vlivem změny definice v roce 2021 vykazuje pouze 39,1 % nově přijatých do středního odborného vzdělávání. V této skupině se uvedený podíl znatelně snížil u Slovinska (o -3,5 p. b.), k nárůstu došlo mezi roky 2017 a 2021 v Česku (o 1,4 p. b.).

Další velkou skupinu tvoří 9 zemí s podílem přijatých do středního odborného vzdělávání **mezi 53 % a 64 %**. Jedná se o Rakousko – 63,4 %, Rumunsko – 58,9 %, Finsko – 58,7 %, Maďarsko – 57,0 %, Lucembursko – 55,9 %, Itálii – 55,1 %, Nizozemsko – 54,7 %, Bulharsko – 54,2 % a Polsko – 53,8 %. V této skupině došlo k extrémnímu nárůstu podílu v Maďarsku (o 32 p. b. na více než dvojnásobek), jde však o administrativní změnu definice při začlenění pětiletých technických programů. Nárůst podílu přijatých do technických oborů vykázalo i Bulharsko (3,3 p. b.), Itálie (2,3 p. b.) a Rakousko (1,1 p. b.). Pokles byl zaznamenán u Lucemburska (-4,3 p. b.) a Finska (-2,4 p. b.).

Průměrné hodnoty 42 % až 47 % podílu nově přijatých do středního odborného vzdělávání najdeme v Německu – 46,4 %, v Estonsku – 44,3 % a v Lotyšsku – 41,9 %. Přitom ve všech těchto zemích došlo mezi lety 2017 a 2021 k nárůstu podílu, o 1,6 p. b. v Lotyšsku, o 1,4 p. b. v Německu a 0,7 p. b. v Estonsku.

Početnou skupinu tvoří země s podprůměrným podílem přijatých do středního odborného vzdělávání, a to mezi **30 % a 40 %**. Jsou to Irsko – 39,6 %, Chorvatsko – 39,1 %, Belgie – 38,1 %, Španělsko – 35,7 %, Portugalsko – 35,4 %, Francie – 34,9 %, Švédsko – 34,6 %, Dánsko – 33,4 % a Řecko – 31,4 %. V této skupině došlo k výraznému nárůstu podílu přijatých ve Švédsku (6,1 p. b.), v Belgii (3,9 p. b.), v Dánsku (2,9 p. b.) a Řecku (2,7 p. b.). A naopak k výraznějším poklesům v Irsku (-14,8 p. b.) a Maďarsku (-31,8 p. b.), kde však propad způsobila administrativní změna definice.

Velmi malé podíly přijatých do středního odborného vzdělávání jsou pak v málo početných zemích, a to na Maltě – 24,0 % (s výrazným poklesem o 9,7 p. b. proti roku 2017), v Litvě – 22,5 % a na Kypru – 18,0 %.

Ze srovnání můžeme říci, že se Česká republika řadí k zemím s nejvyšším podílem nově přijatých žáků do středního odborného vzdělávání, společně se Slovenskem, Slovinskem a Rakouskem. Jak už bylo zmíněno, značný vliv na to má tradice a jistá setrvačnost vzdělávacího systému, který byl nastaven na přípravu kvalifikovaných pracovníků pro tradiční průmyslová odvětví.

I přes tuto skutečnost se v posledních letech v ČR zvyšoval podíl absolventů přecházejících ze středního vzdělávání dále do terciárního vzdělávání. Je to dáno prostupností českého vzdělávacího systému, neboť i absolventi středního odborného vzdělávání s maturitou (kategorie M) získají dostatečný všeobecný základ k tomu, aby mohli úspěšně pokračovat ve studiu na vyšších odborných či vysokých školách podobného zaměření.

5.2 Věkové složení nově přijatých do středního odborného vzdělávání v zemích EU

Nesoulad ve vzdělávacích systémech v jednotlivých zemích EU dokresluje i následující kapitola, která se věnuje věkovému složení nově přijatých do středního odborného vzdělávání. Podívejme se, jaký podíl nově přijatých do středního odborného vzdělávání tvoří osoby ve věkové skupině **20 let a mladší** či ve věkové skupině **21–25 let**. Dopočet do 100 % pak tvoří nově přijatí, kteří mají 26 let a více. V tomto případě se jedná tedy už o dospělé, kteří si střední odborné vzdělávání dodatečně doplňují či rozšiřují. Všechny údaje se vztahují už jen ke střednímu odbornému vzdělávání, a ne k všeobecnému.

Podíly zmíněných věkových skupin na celkovém počtu přijatých do středního odborného vzdělávání pro rok 2021 v jednotlivých zemích EU jsou uvedeny v grafu na obrázku 20.

V České republice se přechází do středního odborného vzdělávání hned po dokončení základního vzdělání. To je ve věku přibližně 15 až 17 let. Podíl nově přijatých do středního odborného vzdělávání ve věkové kategorii do 20 let tedy dosahuje 99,7 %. Podobně jsou na tom i další země – Chorvatsko, Belgie, Polsko, Francie a Portugalsko, ve kterých podíl nově přijatých do středního odborného vzdělávání mladších 21 let činí 99 % a více.

Na druhé straně najdeme skupinu států, které vykazují podíl nově přijatých osob do středního odborného vzdělávání ve věkové skupině do 20 let nižší než 66 % a do 25 let nižší než 80 %. Patří sem Španělsko, Finsko, Dánsko, Estonsko a Irsko. To znamená, že v těchto státech vstupuje do odborného vzdělávání na středoškolské úrovni více než pětina osob ve věku nad 25 let, v Irsku je to dokonce téměř polovina nově přijatých.

Od ostatních států se nepatrně liší Německo a Slovinsko. V těchto zemích tvoří 73–75 % nově přijatých do středního odborného vzdělávání osoby ve věku do 20 let a dalších 18–20 % pak osoby ve věku 21 až 25 let. Podíl starších věkových skupin je pak nižší než 10 %.

Průměr EU (27 států) u věkové struktury nově přijatých do středního odborného vzdělávání činí 85,3 % pro věkovou kategorii do 20 let a dalších 5,8 % pro věkovou skupinu 21 až 25 let. Necelých 9 % přijatých je pak starších 25 let.

Z uvedených údajů vyplývá, že ve většině zemích EU se střední odborné vzdělávání zahajuje převážně v mladém věku – do 20 let. Existují však i státy, kde až čtvrtinu nově přijatých do středního odborného vzdělávání představují osoby starší 20 let, či dokonce starší 25 let.

Obr. 20: Podíl nově přijatých do středního odborného vzdělávání v zemích EU v roce 2021 podle věku

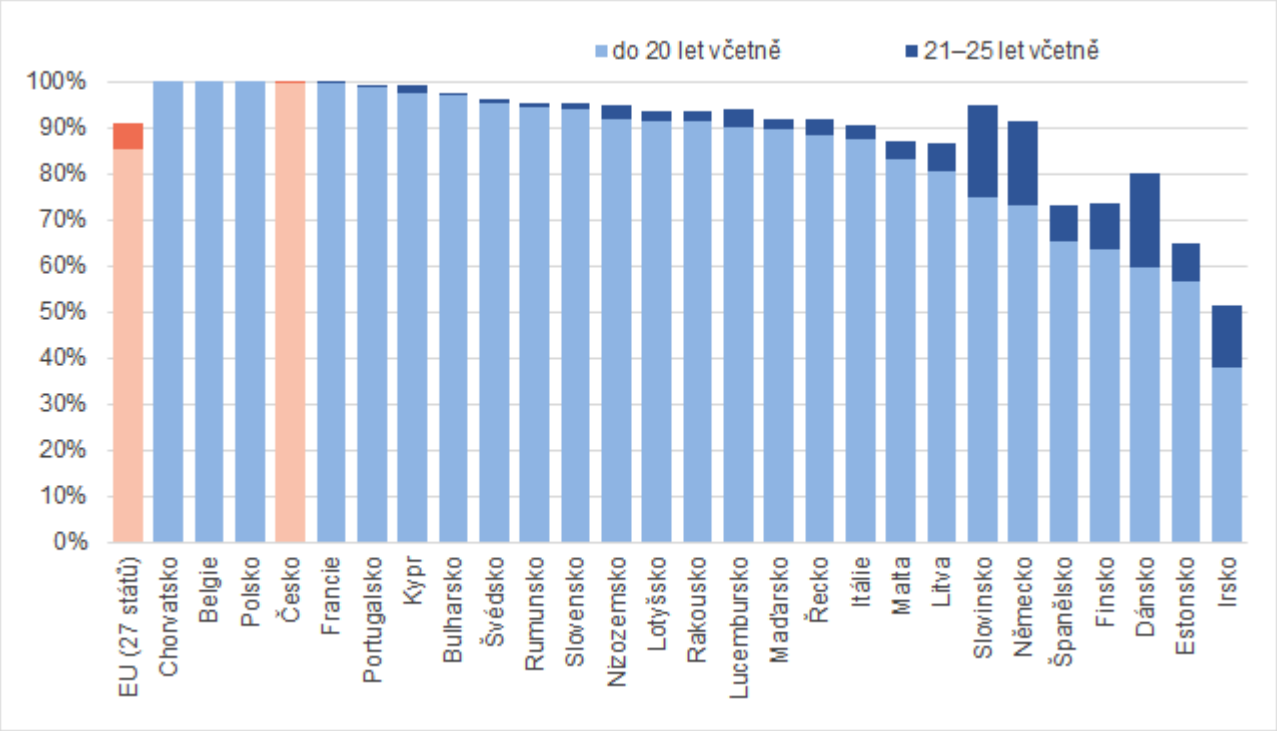

Zdroj: Eurostat, dataset: New entrants by education level, programme orientation, sex and age [educ_uoe_ent01]

5.3 Podíly nově přijatých do středního odborného vzdělávání podle oborového zaměření (dle třídění ISCED) – průměr EU a ČR

Nyní se zaměřme podrobněji na oborovou strukturu nově přijatých středního odborného vzdělávání v zemích EU. I zde musíme přistoupit k větší generalizaci údajů. V České republice máme údaje za jednotlivé skupiny oborů vzdělání, navíc v kombinaci s kategorií vzdělávání (vyučení vs. maturita). Pro porovnání údajů v rámci EU se však musíme spokojit s tříděním podle klasifikace ISCED (International Standard Classification of EDucation). Ta jednotlivé obory středního odborného vzdělávání rozděluje do deseti hlavních tříd. Jsou to Vzdělávání a výchova (kód 01), Umění a humanitní vědy (02), Společenské a informační vědy, žurnalistika (03), Obchod, administrativa a právo (04), Přírodní vědy, matematika a statistika (05), Informační a komunikační

technologie (06), Technika, výroba a stavebnictví (07), Zemědělství, lesnictví, rybářství a veterinářství (08), Zdravotní a sociální péče, péče o životní podmínky (09) a Služby (10).

Do dalšího třídění a porovnávání jsou zahrnuti již pouze **nově přijatí do středního odborného vzdělávání** (tj. 100 %). Podíly v jednotlivých zemích tedy nezohledňují, jak velká část nově přijatých připadá na odborné vzdělávání, jak bylo představeno v kapitole 5.1. Srovnávání absolutních údajů mezi jednotlivými zeměmi tedy není příliš vhodné. Při interpretaci je třeba zaměřit se spíše na porovnávání pořadí zastoupení jednotlivých tříd oborového zaměření v relaci jednotlivých států.

Z dat lze vysledovat **význam a potřebnost přípravy v daných profesních třídách na úrovni středního vzdělávání v jednotlivých zemích EU**. V případě zemí s vysokým podílem středního všeobecného vzdělávání je však odborná příprava realizována spíše v programech ve vyšší vzdělanostní úrovni (odpovídající např. vyššímu odbornému vzdělávání, bakalářskému vzdělávání, nebo i vzdělávání, které navazuje na střední, ale neodpovídá terciárnímu vzdělávání), což následující údaje nezahrnují.

Obr. 21: Podíly nově přijatých do středního odborného vzdělávání v zemích EU v roce 2021 podle členění ISCED

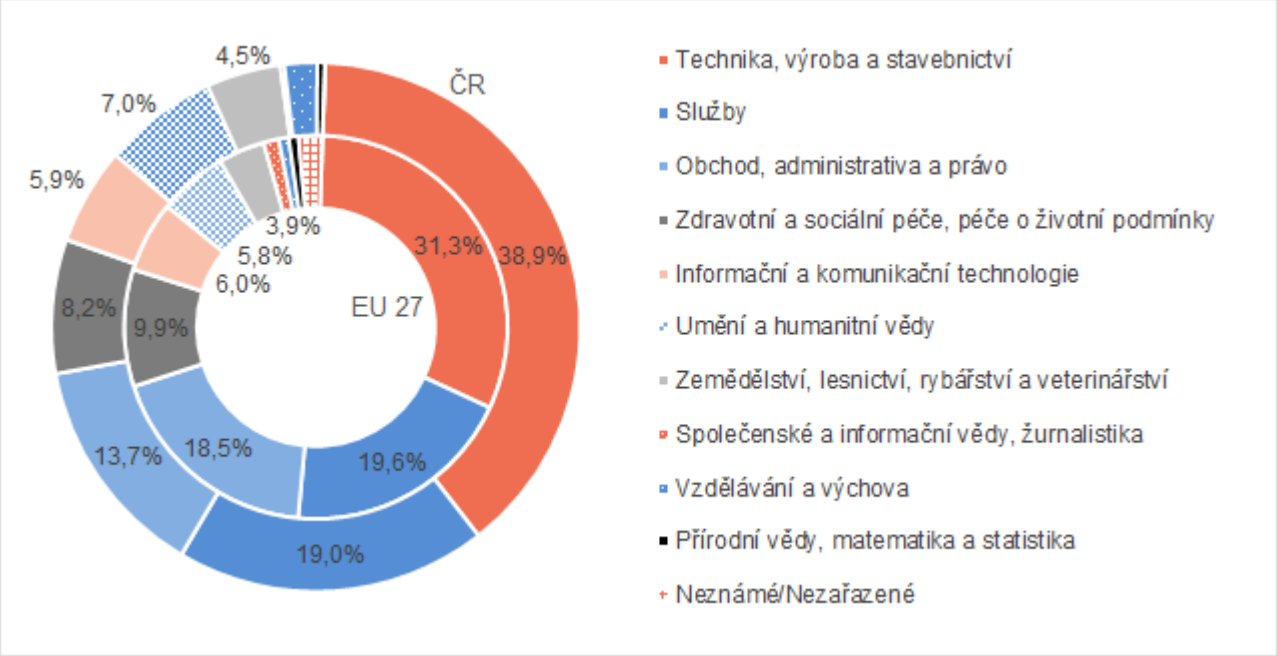

Zdroj: Eurostat, dataset: New entrants by education level, programme orientation, sex and field of education [educ_uoe_ent02]

V případě celé Evropské unie (**EU 27**) v roce 2021 platilo, že se střední odborná příprava soustředila hlavně do tří hlavních tříd, a to **Technika, výroba a stavebnictví** (31,3 %), **Služby** (19,6 %) a **Obchod, administrativa a právo** (18,5 %). Téměř 10 % nově přijatých ve středním odborném vzdělávání pak zaujímá třída Zdravotní a sociální péče, péče o životní podmínky, dalších 6,0 % pak Informační a komunikační technologie, 5,8 % Umění a humanitní vědy a 3,9 % Zemědělství, lesnictví, rybářství a veterinářství. Zbylé hlavní třídy jsou mezi nově přijatými do středního odborného vzdělávání v EU zastoupeny méně než 1,5 %.

Údaje za **Českou republiku** ukazují, že **pořadí jednotlivých hlavních tříd** v případě nově přijatých do středního odborného vzdělávání **koresponduje s údaji za průměr EU**. Na prvním místě se v Česku přijímá do oborů třídy Technika, výroba a stavebnictví (38,9 %), což je o 7,5 p. b. více než průměr EU. To potvrzuje historicky dané vysoké zaměření naší ekonomiky na průmyslovou činnost. Specifikem je však i fakt, že u nás do technických oborů vysokých škol přechází většina absolventů právě středoškolských technických oborů, absolventi ze všeobecného zaměření preferují spíše vstup do oborů humanitních, lékařských a právních, dále pak volí programy ekonomické a učitelské.

Druhou z hlediska velikosti podílu přijatých do středního odborného vzdělávání je hlavní třída **Služby.** Podíl v ČR (19,0 %) je jen mírně nižší než v EU (o 0,6 p. b.). Třetí nejpočetnější hlavní třídou v ČR je pak **Obchod, administrativa a právo** (13,7 %). Patří sem středoškolské obory ze skupiny

Ekonomika a administrativa a Obchod, oblast Práva spadá téměř výhradně do terciárního vzdělávání. Průměr EU je o 4,8 p. b. vyšší než u nás, přitom v ČR se zastoupení oblasti často považuje za zbytečně vysoké.

Čtvrtou nejpočetnější hlavní třídou mezi nově přijatými jsou obory **Zdravotní a sociální péče, péče o životní podmínky**. Hodnota 8,2 % v ČR je o 1,7 p. b. nižší oproti průměru EU. Příznivé je, že v průběhu čtyř let narostl v ČR podíl přijatých do této třídy o 1,3 p. b. Ve třídě **Umění a humanitní vědy** je poměr ČR vs. EU opačný. Podíl nově přijatých do uměleckých oborů středního vzdělávání dosahuje v ČR 7,0 % a převyšuje o 1,2 p. b. podíl EU.

Další třídou je **Informační a komunikační technologie (ICT)**. Její celkový podíl v EU není vysoký (6,0 %), což souvisí s tím, že nemá žádný podíl v učňovské oblasti, a naopak má výrazný podíl v terciárním vzdělávání, které zde ovšem zahrnuto není. Podíl nově přijatých v ČR (5,9 %) tedy odpovídá evropskému průměru. Zajímavé se jeví také porovnání průměru EU a hodnoty ČR ve třídě **Zemědělství, lesnictví, rybářství a veterinářství**. I když se rozhodně nepovažujeme za zemi se zemědělským charakterem, je podíl počtu přijatých u nás (4,5 %) vyšší než průměr zemí EU (3,9 %). To souvisí s úrovní vzdělání, tedy s tím, že v mnoha zemích nemají pracovníci v zemědělství ani střední úroveň vzdělání.

Podíly přijatých do oborů třídy **Vzdělávání a výchova** jsou obecně nízké. Tato příprava probíhá převážně na úrovni terciárního vzdělávání a u nás na středoškolské úrovni zahrnuje pouze obory připravující pro předškolní a mimoškolní pedagogiku a sociální činnosti. V roce 2021 do ní bylo přijato v ČR 2 % ze všech nově přijatých do středního odborného vzdělávání, což je stále o 1,2 p. b. více než v EU.

Třídy **Společenské vědy, žurnalistika a informační vědy** a **Přírodní vědy, matematika a statistika** jsou v ČR v i EU na středoškolské úrovni zastoupeny jen nepatrně. Již ze slova „vědy“ vyplývá terciární úroveň vzdělávání. Ojediněle se v některých zemích EU objevuje větší zastoupení přijatých žáků, a to do programů třídy Společenské vědy, žurnalistika a informační vědy (tab. 12).

5.4 Podíly nově přijatých do středního odborného vzdělávání podle oborového zaměření (dle třídění ISCED) – země EU

Představili jsme si oborovou strukturu za průměr EU a pro ČR, situace v jednotlivých zemích se však může značně lišit. V tabulce 12 lze najít pro každou zemi EU přehled o podílech nově přijatých do středního odborného vzdělávání v členění podle již zmíněných hlavních profesních tříd (ISCED).

Obecně lze říci, že v 19 zemích EU tvoří největší skupinu nově přijatých do středního odborného vzdělávání hlavní třída **Technika, výroba a stavebnictví**, v dalších 6 zemích (Německo, Španělsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta a Portugalsko) je druhou největší skupinou a v jednom případě (Nizozemsko) je na třetím místě. Atypické rozložení nově přijatých má Irsko, kde je do technických oborů na úrovni středního vzdělávání přijato jen 5,2 %.

Hlavní třída **Služby** vykazuje nejvíce nově přijatých v Nizozemsku, Portugalsku a na Maltě, v případě dalších 13 států je tato skupina na druhé pozici, případně u 6 zemí na třetí pozici. V Německu a Lucembursku tvoří nejpočetnější hlavní třídu u nově přijatých do středního odborného vzdělávání **Obchod, administrativa a právo**.

Ve Španělsku převažuje hlavní třída Umění a humanitní vědy, navíc je zde i nadprůměrný podíl třídy Zdravotní a sociální péče, péče o životní podmínky. V Irsku patří mezi dvě nejpočetnější skupiny Zdravotní a sociální péče, péče o životní podmínky a Vzdělávání a výchova. U těchto států můžeme říci, že se jejich systém středoškolské odborné přípravy dost liší od ostatních zemí EU. Netypicky v Maďarsku je 35,5 % nově přijatých do středního odborného vzdělávání nezařazeno do žádné hlavní třídy. Může to být spojeno s administrativní změnou, neboť v Maďarsku se zvýšil podíl nově přijatých do středního odborného vzdělávání mezi lety 2017 a 2021 z 25 % na 57 %.

Nyní se na jednotlivé hlavní třídy podívejme blíže.

Třída: 01 Vzdělávání a výchova

V této hlavní třídě probíhá příprava převážně v terciárním vzděláváním. Přesto v některých zemích najdeme vyšší podíl této skupiny i u nově přijatých do středního odborného vzdělávání, např. v Irsku (19,9 %), ve Slovinsku (4,9 %) a na Maltě (5,0 %).

Třída: 02 Umění a humanitní vědy

Třída Umění a humanitní vědy na úrovni středního vzdělávání zahrnuje prakticky jen umělecké obory, protože humanitní vědy (vč. jazykových věd) jsou záležitostí terciárního vzdělávání. Velmi výrazný podíl nově přijatých do této třídy vykazuje Španělsko (29,0 %), Lotyšsko (15,2 %) a Portugalsko (12,8 %). Ve Španělsku se jedná o nejpočetnější skupinu mezi nově přijatými do středního odborného vzdělávání. Nad 8 % tento podíl najdeme i u Kypru (kde s 9,6 % jde o třetí nejpočetnější třídu), Malty (8,9 %) a v případě Bulharska (8,6 %).

Třída: 03 Společenské a informační vědy, žurnalistika

Také tato hlavní třída je v EU ve středním odborném vzdělávání zastoupena velmi málo (1,3 %). Přesto se najdou země, kde nově přijatí v této skupině tvoří velký podíl. Jsou to např. Lucembursko (17,5 %), Rumunsko (12,9 %) a Belgie (11,7 %). V Lucembursku a Rumunsku je to dokonce třetí nejpočetnější třída středního odborného vzdělávání.

Třída: 04 Obchod, administrativa a právo

Jak už bylo zmíněno, v EU se jedná o třídu, která je v zastoupení nově přijatých na třetí pozici (s 18,5 %). V Německu se jedná dokonce o nejvíce zastoupenou třídu, jelikož tam je přijato 32,2 % všech přijatých do středního odborného vzdělávání. Nad 23 % vykazují pak Dánsko (24,3 %), Lucembursko a Rakousko (obě 23,8 %). Hodnoty mezi 18 až 20 % pak najdeme v Itálii, Francii, Belgii, Irsku a Slovinsku.

Na druhé straně škály, s výrazně nízkým podílem nově přijatých, najdeme státy jako Kypr (0,8 %), Estonsko (2,1 %), Rumunsko (2,6 %) a Litva (3,0 %).

Třída: 05 Přírodní vědy, matematika a statistika

Tato třída je ve středním vzdělávání velmi málo zastoupena. Trochu větší podíl nově přijatých lze sledovat v Lucembursku (4,4 %) a v Itálii (4,0 %).

Třída: 06 Informační a komunikační technologie (ICT)

Obory v této třídě jsou velice důležité pro přípravu nových pracovníků pro uplatnění v dnešní digitální společnosti. Proto je zarážející, že příliš mnoho zemí vykazuje nulové hodnoty nově přijatých do středního vzdělávání v této oblasti (Belgie, Dánsko, Francie, Chorvatsko, Kypr, Rumunsko a Švédsko). Neznamená to však, že by v těchto zemích nebyli odborníci pro tuto oblast připravováni. Jedním z důvodů může být fakt, že příprava ve střední úrovni neprobíhá v oborech specificky zaměřených na informační technologie, ale je podstatnou součástí oborů jiných. U nás došlo k vytvoření samostatného oboru Informační technologie teprve nedávno. Druhou příčinu lze spatřit v tom, že systematická příprava pro tuto oblast probíhá ve vyšších stupních vzdělávání.

V EU jako celku, stejně jako v ČR, do této třídy směřuje průměrně 6 % nově přijatých do středního odborného vzdělávání. Existují však země, kde je tento podíl i dvojnásobný – Polsko (15,2 %), Portugalsko (14,8 %), Estonsko (12,7 %), Bulharsko (12,5 %) a Malta (12,1 %). Další skupinu tvoří státy s podílem 10–11 %, a to Itálie, Řecko a Lotyšsko.

Třída: 07 Technika, výroba a stavebnictví

Nově přijatí do této třídy představují ve většině zemí největší podíl. Extrémně nízké je zastoupení této pouze v Irsku (5,2 %), malé hodnoty pak najdeme i ve Španělsku, Nizozemsku, na Maltě, v Portugalsku a Lucembursku (mezi 17 až 22 %).

Naopak nejvyšší podíl přesahující 50 % vykazují Kypr (58,1 %) a Litva (52,7 %). V dalších zemích počínaje Řeckem (43,8 %) tento podíl pomalu klesá k hodnotě kolem 40 %, tuto skupinu uzavírá Rumunsko s hodnotou 38,5 %. Do této skupiny patří i Česká republika, kde podíl nově přijatých této skupiny má hodnotu 38,9 %, zatímco na Slovensku (42,2 %) přesahuje 40 %.

Překvapivé je, že Německo, založené na průmyslové výrobě, dosahuje v tomto ukazateli jen mírně podprůměrných 30,5 %.

Třída Technika, výroba a stavebnictví je také velmi rozsáhlá z hlediska zahrnutých profesí, proto je vhodné zaměřit se u ní na podrobnější členění. Klasifikace ISCED u této hlavní třídy rozlišuje podtřídy 071 Inženýrství a strojírenství, 072 Výroba a zpracování a 073 Architektura a stavebnictví.

Na obrázku 22 je podíl těchto podtříd u nově přijatých do středního odborného vzdělávání v jednotlivých zemích EU zachycen v grafu.

Podtřída Inženýrství a strojírenství zahrnuje strojírenské, elektrotechnické a chemické obory. V EU tvoří tato podtřída 20 % nově přijatých do středního odborného vzdělávání. Tuto hodnotu výrazně převyšuje Kypr (51 %) a Řecko (35 %). Následuje 8 zemí, které se tímto podílem vejdou do rozmezí 25 až 30 %, a to Slovensko, Litva, Chorvatsko, Bulharsko, Polsko, Švédsko, Rumunsko a Česko. Orientace na přípravu pro strojírenství je vysoká i v ostatních zemích.

Podtřídu Výroba a zpracování prezentují obory zpracování potravin, materiálů (sklo, papír, plasty a dřevo), textilních výrobků (oděvy, obuv a kožené výrobky) a těžby surovin. Tato skupina je v EU zastoupena u 5 % nově přijatých do středního odborného vzdělávání. Nejvyšších hodnot podílu přijatých dosahují Estonsko (10 %), Rumunsko (9 %) a skupina států na úrovni 7 % (Řecko, Bulharsko, Česko a Francie).

Poslední **podtřída Architektura a stavebnictví** zahrnuje středoškolskou přípravu pro stavební činnosti (architektura je záležitostí terciárního vzdělávání). Zde je výrazně0 zastoupeno Dánsko (27 %), Litva (20 %) a Švédsko (15 %). Následují země jako Estonsko a Lucembursko (obě 11 %), Lotyšsko (10 %) a Finsko (9 %). V České republice dosahuje podíl této třídy u nově přijatých 7 %, což je mírně nad průměrem EU (5 %). Spolu s ČR mají stejný podíl (cca 7 %) i okolní státy – Slovensko, Polsko, Francie, Rakousko i Maďarsko.

Obr. 22: Podíly nově přijatých do středního odborného vzdělávání v zemích EU v roce 2021 v hlavní třídě ISCED 07 Technika, výroba a stavebnictví

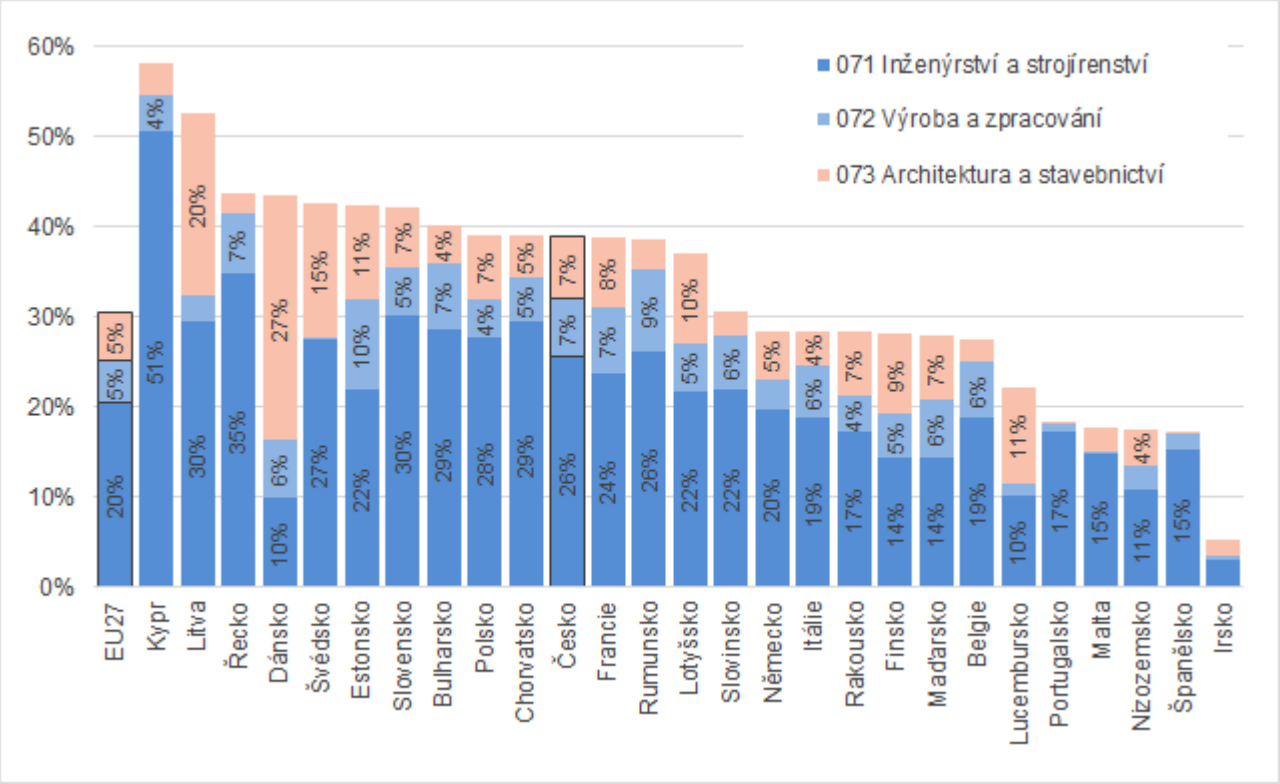

Pozn.: Hodnoty celku Třída: 07 Technika, výroba a stavebnictví v některých zemích přesahují hodnotu součtu podtříd, protože tyto země ve větší míře využívají zařazení Interdisciplinární programy a kvalifikace zahrnující techniku, výrobu a stavebnictví a Technika, výroba a stavebnictví - obory j. n., které tedy nelze zařadit do podtříd.
Zdroj: Eurostat, dataset: New entrants by education level, programme orientation, sex and field of education [educ_uoe_ent02]

Třída: 08 Zemědělství, lesnictví, rybářství a veterinářství

Podíl nově přijatých do této třídy v České republice (4,5 %) odpovídá významu i zastoupení tohoto odvětví v ekonomice. Poněkud překvapivé je však vedoucí postavení Švédska (podíl 8,6 %) a Estonska (7,5 %), což může být ovlivněno i větším podílem lesnictví a rybářství. Vyšší hodnoty vykazuje také Francie (6,7 %) a Bulharsko (6,8 %). Na opačném spektru se objevují země jižní Evropy, kde podíl nově přijatých do zemědělských oborů nepřesahuje 2 %, např. Řecko, Kypr, Španělsko a Portugalsko , což je zřejmě dáno nekvalifikovaností pracovní síly v této třídě.

Třída: 09 Zdravotní a sociální péče, péče o životní podmínky

Podíly nově přijatých v této třídě jsou dány potřebou zajištění zdravotní a sociální péče o obyvatelstvo země, přitom zde hraje roli rozdělení na část věnující se zdravotní péči a na část věnující se sociální péči. Výše podílů jsou v některých zemích rovněž ovlivněny požadavkem, aby zdravotnický personál (zdravotní sestry) získal vyšší než střední odborné vzdělání a jejich vzdělávací cesta pak směřuje přes střední všeobecné vzdělávání.

Na první místa se zde dostávají převážně země s malým podílem odborného vzdělávání – Irsko (24,3 %) a Řecko (25,5 %). Následují je však některé země severní a západní Evropy – Nizozemsko (21,8 %), Švédsko (19,0 %), Dánsko (16,9 %), Španělsko, Lucembursko a Finsko (všechny 16,5 %).

Země s nízkými či nulovými podíly zajišťují toto vzdělávání jinak – např. Bulharsko bakalářským studiem, Polsko a Rumunsko postsekundárním neterciárním vzděláváním.

Tab. 12: Podíly nově přijatých do středního odborného vzdělávání v zemích EU v roce 2021 podle členění ISCED

Stát	Kód ISCED										Neznámé/Nezařazené
	Vzdělávání a výchova	Umění a humanitní vědy	Společenské a informační vědy, žurnalistika	Obchod, administrativa a právo	Přírodní vědy, matematika a statistika	Informační a komunikační technologie	Technika, výroba a stavebnictví	Zemědělství, lesnictví, rybářství a veterinářství	Zdravotní a sociální péče, péče o životní podmínky	Služby	
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	-
EU27	0,8%	5,8%	1,3%	18,5%	0,8%	6,0%	**31,3%**	3,9%	9,9%	19,6%	2,0%
Belgie	0,0%	5,3%	11,7%	19,5%	0,0%	0,0%	**32,0%**	3,6%	9,0%	18,1%	0,7%
Bulharsko	0,0%	8,6%	3,2%	6,9%	0,1%	12,5%	**40,2%**	6,8%	1,2%	20,6%	0,0%
Česko	2,0%	7,0%	0,3%	13,7%	0,5%	5,9%	**38,9%**	4,5%	8,2%	19,0%	0,0%
Dánsko	0,4%	1,4%	0,0%	24,3%	0,0%	0,0%	**43,4%**	3,7%	16,9%	9,8%	0,0%
Německo	0,0%	2,1%	0,1%	**32,2%**	0,3%	3,3%	30,5%	2,4%	12,4%	12,5%	4,3%
Estonsko	0,0%	6,8%	0,0%	2,1%	0,0%	12,7%	**42,4%**	7,5%	7,9%	20,6%	0,0%
Irsko	19,9%	7,7%	2,8%	18,6%	1,2%	4,7%	5,2%	3,9%	**24,3%**	11,6%	0,0%
Řecko	0,0%	2,2%	0,0%	14,1%	0,0%	10,9%	**43,8%**	0,1%	25,5%	2,7%	0,7%
Španělsko	0,0%	**29,0%**	0,0%	13,1%	0,5%	8,1%	17,2%	1,5%	16,5%	14,1%	0,0%
Francie	0,0%	1,4%	0,0%	19,8%	0,1%	0,0%	**38,9%**	6,7%	8,0%	25,1%	0,0%
Chorvatsko	0,0%	4,4%	0,0%	17,0%	0,0%	0,0%	**42,0%**	4,1%	8,2%	24,4%	0,0%
Itálie	0,0%	1,3%	0,0%	20,6%	4,0%	11,1%	**30,1%**	3,9%	5,4%	23,3%	0,3%
Kypr	0,0%	9,6%	0,0%	0,8%	0,0%	0,0%	**58,1%**	1,3%	0,0%	30,1%	0,0%
Lotyšsko	0,0%	15,2%	0,0%	10,2%	0,0%	10,0%	**37,1%**	4,3%	1,6%	21,7%	0,0%
Litva	0,0%	5,4%	0,0%	3,0%	0,0%	8,9%	**52,7%**	2,0%	0,0%	28,0%	0,0%
Lucembursko	0,7%	3,0%	17,5%	**23,8%**	4,4%	2,6%	22,2%	3,0%	16,5%	5,1%	0,0%
Maďarsko	0,0%	0,6%	0,0%	7,9%	0,0%	2,6%	28,0%	5,1%	3,4%	17,0%	**35,5%**
Malta	5,0%	8,9%	0,0%	11,6%	1,6%	12,1%	17,8%	2,2%	11,6%	**28,7%**	0,0%
Nizozemsko	2,6%	6,4%	0,3%	16,2%	0,2%	5,4%	17,5%	4,0%	21,8%	**25,6%**	0,0%
Rakousko	2,8%	1,8%	0,0%	23,8%	0,1%	3,8%	**32,9%**	5,9%	8,1%	20,3%	0,4%
Polsko	0,0%	2,4%	3,8%	13,4%	0,0%	15,2%	**39,1%**	2,9%	0,1%	22,8%	0,3%
Portugalsko	0,0%	12,8%	0,1%	11,1%	0,0%	14,8%	18,2%	1,8%	12,4%	**28,9%**	0,0%
Rumunsko	2,6%	6,1%	12,9%	2,6%	0,0%	0,0%	**38,5%**	5,9%	0,0%	31,3%	0,0%
Slovinsko	4,9%	5,3%	0,0%	18,3%	0,7%	5,8%	**35,0%**	5,1%	9,4%	15,4%	0,0%
Slovensko	3,1%	6,9%	0,5%	13,3%	0,1%	0,3%	**42,2%**	3,6%	9,4%	20,5%	0,0%
Finsko	0,0%	5,4%	0,1%	15,7%	0,6%	5,8%	**28,2%**	4,7%	16,5%	23,1%	0,0%
Švédsko	0,0%	1,4%	0,1%	8,3%	0,0%	0,0%	**42,8%**	8,6%	19,0%	12,0%	7,8%

Pozn.: U států jsou barevně zvýrazněny tři nejvyšší hodnoty podílu (nejvyšší žlutě, další dvě tmavě a světle modrou)
Zdroj: Eurostat, dataset: New entrants by education level, programme orientation, sex and field of education [educ_uoe_ent02]

Třída: 10 Služby

Tato třída představuje druhou největší skupinu nově přijatých do středního odborného vzdělávání v EU. Zahrnuje přípravu pro velmi rozsáhlou oblast profesí, jsou to služby pro domácnost, kadeřnické a kosmetické služby, gastronomie, hotelnictví, sporty, turismus, ale i hygiena a ochrana zdraví při práci a bezpečnostní služby. Dosahované podíly nově přijatých do středního vzdělávání jsou poměrně vysoké nejen pro velký rozsah činností, ale i proto, že vzdělání pro odpovídající profese je často zajišťováno pouze na střední úrovni a v některých zemích není ani začleněno (nebo jen minimálně) do vzdělávací nabídky v terciárním vzdělávání.

Velikost podílu obvykle souvisí se zaměřením ekonomiky dané země na turismus. Vyšší podíl tak má například Rumunsko (31,3%), Kypr (30,1%), Portugalsko (28,9%), Malta (28,7%) a Litva (28%) Země s malým podílem nově přijatých ve službových oborech – Lucembursko, Dánsko a Řecko – zajišťují větší tyto služby buď absolventy vyšších úrovní vzdělávání, nebo výkonem příslušných profesí lidmi bez odborné kvalifikace (Řecko).

6. Předčasné odchody mladých lidí ze vzdělávání v rámci EU

Už víme, jaký podíl mezi nově přijatými na střední úrovni tvoří odborné vzdělávání, a také jsme si představili podrobněji věkovou a oborovou strukturu těchto nově přijatých. To vše v přehledu za všechny členské státy Evropské unie. Nyní se zaměříme na skutečnost, zda (a případně jak) se v jednotlivých zemích EU daří mladým lidem středoškolské vzdělávání také úspěšně dokončit a absolvovat.

Pro tyto účely lze využít ukazatel **předčasných odchodů ze vzdělávání** (early school leaving), který podle Eurostatu zahrnuje osoby **ve věku 18–24 let**, které splňují dvě podmínky: jejich **dosažené vzdělání odpovídá maximálně nižšímu sekundárnímu vzdělání** a **vzdělávací či odborné přípravy se již neúčastní**. Tento údaj je zjišťován v rámci výběrového šetření Labour Force Survey v jednotlivých zemích EU. V České republice tento ukazatel zjišťuje Český statistický úřad na základě Výběrového šetření pracovních sil. Zjednodušeně řečeno jsou za osoby, které předčasně odešly ze vzdělávání, považovány ty, jež po základní škole nepokračují ve studiu na střední škole, a dále ty, které studium na střední škole z různého důvodu nedokončily.

V evropském kontextu představuje problematika předčasných odchodů ze vzdělávání jedno z podstatných témat a je vnímána jako významný faktor boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení. Snížení míry předčasného ukončení školní docházky pod 10 % bylo zařazeno jako jeden z pěti hlavních cílů strategie „Evropa 2020“ pro oživení hospodářského růstu a tvorbu nových pracovních míst. K problematice předčasných odchodů jsou u nás i v zahraničí k dispozici obsáhlejší materiály. V této kapitole však uvádíme jen krátké a názorné porovnání vývoje tohoto ukazatele v letech 2012 až 2022 v jednotlivých zemích EU.

Podívejme se, jestli se podařilo zmíněného cíle dosáhnout. Na obrázku 23 je znázorněna mapa EU, v niž jsou jednotlivé země barevně vykresleny právě na základě hodnoty podílu předčasných odchodů ze vzdělávání u populace ve věku 18–24 let v roce 2022. Je zde tedy uveden podíl mladých lidí, kteří zůstali s nižším vzděláním, než odpovídá vyššímu sekundárnímu vzdělání (tj. vzdělání úrovně 3 dle klasifikace ISCED).

Podíl předčasných odchodů (ve věkové skupině 18-24 let) dosáhl v roce 2020 v EU jako celku hladiny 9,9 %, v roce 2022 dokonce **9,6 %.** Deklarovaný cíl pro EU tedy naplněn byl. Existují však státy, které této mety v roce 2022 nedosáhly. Nejvyšší hodnoty předčasných odchodů ze vzdělávání vykázaly v roce 2022 státy Rumunsko (15,6 %), Španělsko (13,9 %), Maďarsko (12,4 %), Německo (12,2 %) a Itálie (11,5 %). Dalších čtyři státy se pak vešly do rozhraní mezi 10 % až 11 %, a to Estonsko, Bulharsko, Malta a Dánsko.

Naopak nejnižších hodnot dosáhly v roce 2022 Chorvatsko (2,3 %), Irsko (3,7 %), Slovinsko (4,0 %), Řecko (4,1 %), Polsko a Litva (obě 4,8 %). Také **Česká republika** se řadí s hodnotou **6,2 %** k zemím s nízkým podílem předčasných odchodů ze vzdělávání.

Obr. 23: Podíl předčasných odchodů mladých lidí ze vzdělávání v roce 2022 v zemích EU

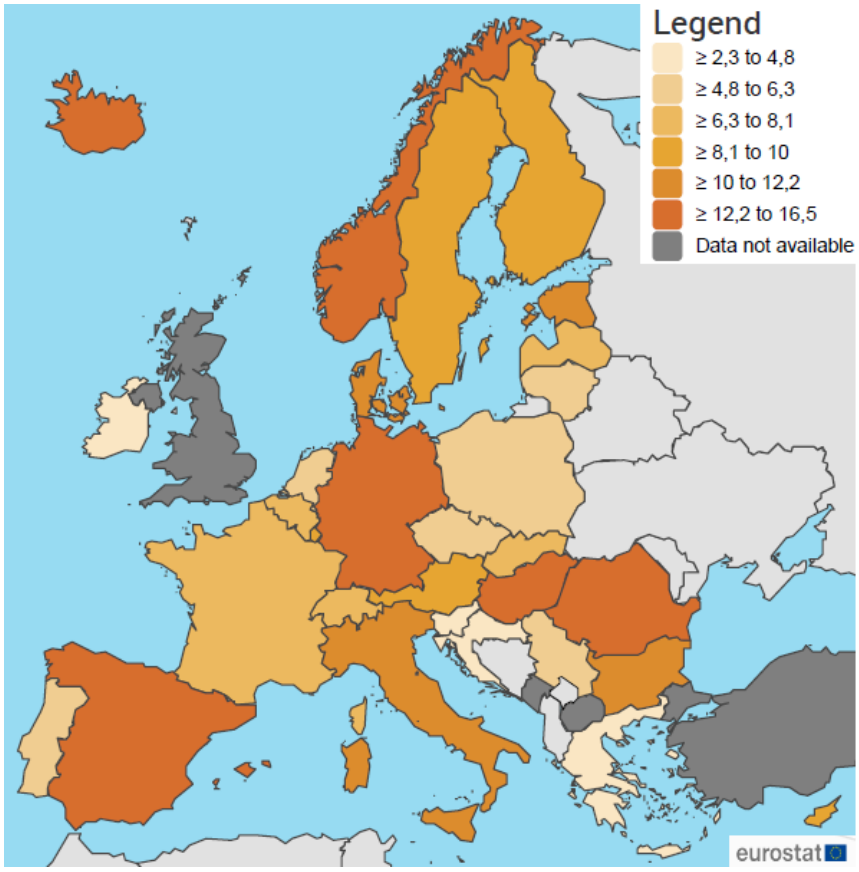

Zdroj: Eurostat, dataset: Early leavers from education and training by sex [sdg_04_10]

V grafu na obrázku 24 je pak znázorněn vývoj podílu předčasných odchodů za posledních deset let v zemích EU. Obecně můžeme říci, že po celé období se podíl předčasných odchodů ze středního vzdělávání plynule snižoval. V celé EU došlo k poklesu z 12,6 % na 9,6 %, tedy o 3 p. b. Tento vývoj však není univerzální pro všechny státy EU.

Ještě v roce 2012 ve Španělsku předčasně odcházelo ze vzdělávání téměř čtvrtina a v Portugalsku pětina mladých. Rovněž Malta (18,1 %), Rumunsko (17,8 %) a Itálie (17,3 %) výrazně převyšovaly 10% hladinu předčasných odchodů. V těchto zemích, s výjimkou Rumunska, tedy došlo k největšímu poklesu podílu tohoto ukazatele, a to o více než 10 p. b. v případě Španělska a Portugalska.

V některých zemích je zřejmé kolísání hodnoty podílu předčasných odchodů, ovšem závažnější jsou případy, kdy došlo v uvedeném desetiletém období k nárůstu této hodnoty o více než 1 p. b. Jedná se pouze o tři země – Slovensko (o 2.1 p. b.), Německo (o 1,7 p. b.) a o Švédsko (1,2 p. b.). Zatímco u Slovenska se tento ukazatel zhoršil hlavně mezi lety 2017 a 2019 v případě Německa a Švédska se jedná o zhoršení situace v posledních dvou letech.

V Česku se podíl osob předčasně odcházejících ze vzdělávání a odborné přípravy od roku 2012 také postupně navyšoval z 5,5 % v roce 2012 až na 7,6 % v roce 2020. Poslední dva roky je však opět patrný klesající trend.

Také nová strategie „Směřování k udržitelné Evropě do roku 2030“ věnuje předčasným odchodům ze vzdělávání pozornost. Očekává se, že mladí lidé budou v budoucnu v důsledku strukturálních a technologických změn na pracovním trhu dosahovat potřebné vyšší úrovně vzdělání. Lepší vzdělání a odbornou přípravu by měli dostat všichni mladí lidé bez ohledu na své socioekonomické zázemí. Očekává se, že inkluzivní vzdělávání a celoživotní učení povedou k menšímu počtu osob předčasně odcházejících ze vzdělávání a většímu počtu studentů na všech úrovních. Rovněž se očekává, že proměny na trhu práce budou podnětem k vyšší účasti dospělých na vzdělávání a odborné přípravě. Lidem bude možné uznat dovednosti, které rozvíjeli mimo rámec formálního vzdělávání a odborné přípravy. Při poskytování veškerého vzdělávání a odborné přípravy

bude přítomen silnější rozměr učení se prací a budou využívány výhody užší spolupráce s podniky a občanskou společností.

V posledních letech poskytuje trh práce vlivem nedostatku pracovních sil pracovní uplatnění i nekvalifikovaným pracovníkům. Přesto stále platí, že předpokladem pro získání a udržení si perspektivního pracovního místa je získání kvalifikace alespoň na středoškolské úrovni. Předčasné odchody ze vzdělávání jsou navíc spojeny s vyšším rizikem nezaměstnanosti, sociální exkluze a chudoby.

Obr. 24: Vývoj podílů předčasných odchodů mladých lidí ze vzdělávání v zemích EU v letech 2012 až 2022

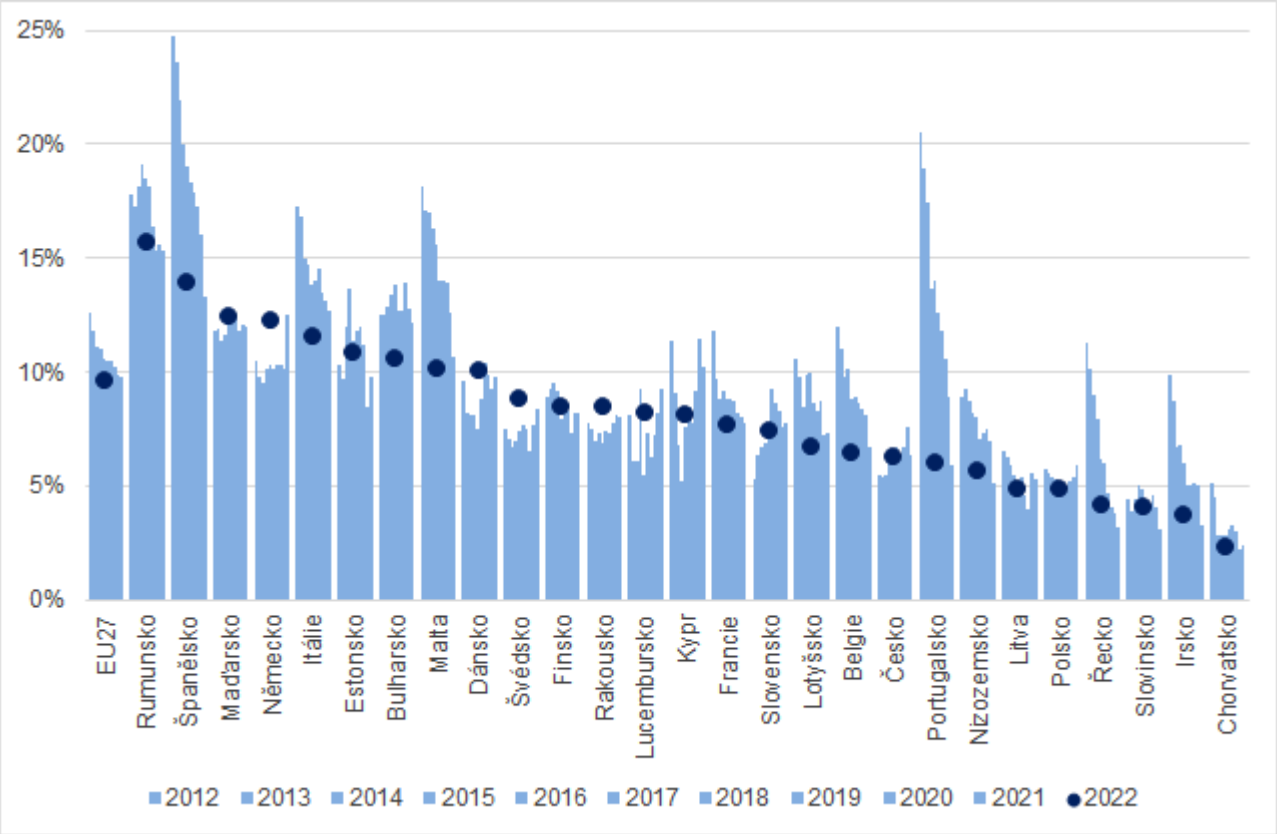

Zdroj: Eurostat, dataset: Early leavers from education and training by sex [sdg_04_10]

7. Stav a vývoj vzdělanostní struktury mladých v zemích EU

Vzdělávací cesta každého jedince je odlišná. Ať už vstupuje do všeobecného či odborného středního vzdělávání, ať už zvolený obor úspěšně absolvuje či předčasně ukončí, vždy se může do procesu vzdělávání opět vrátit. Může také samozřejmě pokračovat v dalším vzdělávání, např. na navazující středoškolské nebo na terciární úrovni. Proto je dobré podívat se na vzdělanost obyvatel trochu s odstupem, a to v době, kdy většina populace studium obvykle úspěšně ukončí.

Pokud vyjdeme z předpokladu, že největší podíl obyvatel (včetně těch studujících vysokou školu) dokončí své vzdělávání do 25 let, můžeme se zaměřit na vzdělanostní strukturu mladé generace ve věku 25 až 29 let. Možná by bylo vhodnější uvažovat o hranici 27 let, ale k tomu nejsou k dispozici dostatečně podrobná data.

7.1 Struktura mladých ve věku 25–29 let podle dosaženého stupně vzdělání

V této kapitole budou tedy prezentovány informace o podílech mladých ve věku 25 až 29 let podle jejich nejvyššího ukončeného vzdělání, a to v členění na čtyři skupiny:

- základní vzdělání nebo bez vzdělání (ISCED 2011, stupeň 0 až 2),
- střední vzdělání (ISCED 2011, stupeň 3 a 4) – odborné,
- střední vzdělání (ISCED 2011, stupeň 3 a 4) – všeobecné,
- terciární vzdělání (ISCED 2011, stupeň 5 až 8).

V případě první kategorie se jedná o skupinu, která ve věku 25 až 29 let stále nemá dokončeno základní vzdělání, nebo ukončila základní vzdělání, případně je absolventem praktické školy, ale nemá úspěšně absolvované žádné jiné středoškolské vzdělání. Cílem politik všech zemí EU je minimalizovat tuto skupinu, neboť je spojena s vyšším rizikem nezaměstnanosti, chudoby, sociálního vyloučení apod. Proto se také jednotlivé vlády i EU věnují předčasným odchodům ze vzdělávání podrobněji.

Naopak s vyšším vzděláním populace rostou i možnosti uplatnění na trhu práce a výrazně se zvyšují kompetence obyvatel, což je ku prospěchu celé společnosti. Vyšší vzdělání také přispívá k sociálnímu a ekonomickému rozvoji země a je jedním ze zásadních faktorů pro konkurenceschopnost národního hospodářství v globální ekonomice.

V následujícím grafu (obr. 25) jsou tedy znázorněny **podíly obyvatel ve věku 25–29 let podle stupně dosaženého vzdělání v roce 2022**. Země jsou seřazeny podle podílu obyvatel s terciárním vzděláním.

Obr. 25: Podíly mladých ve věku 25–29 let v zemích EU podle stupně dosaženého vzdělání v roce 2022 (řazeno podle velikosti podílu terciárního vzdělání)

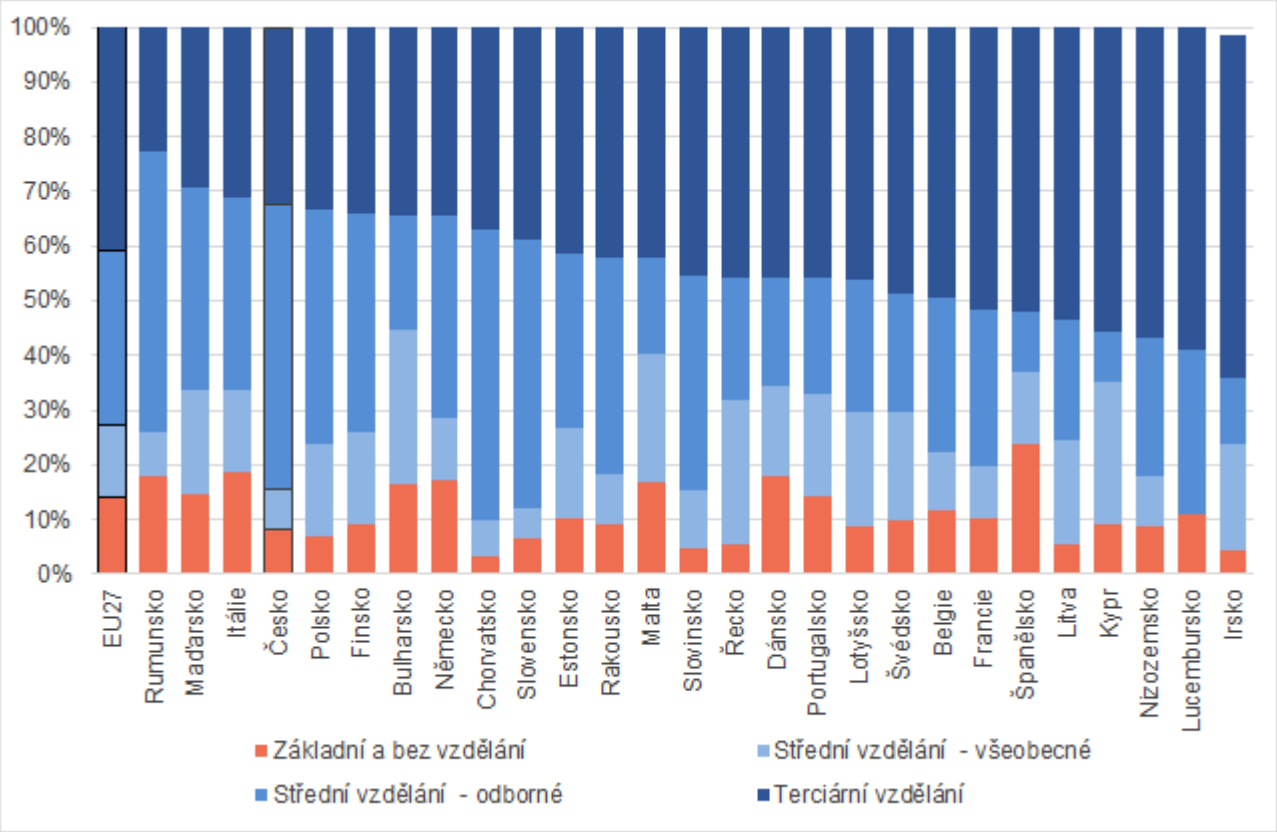

Zdroj: Eurostat, dataset: Young people by educational attainment level, sex and age [yth_demo_040]

V Evropské unii jako celku bylo v roce 2022 ve věkové skupině 25–29 let 14 % mladých se základním vzděláním či bez vzdělání, dalších 13 % mělo střední všeobecné vzdělání, 32 % pak střední odborné vzdělání a 41 % absolvovalo terciární vzdělávání.

V České republice byl podíl terciárního vzdělávání oproti EU o 9 p. b. nižší (32 %), ovšem zároveň je o 6 p. b.nižší i podíl mladých se základním vzděláním (8 %) a také je o 6 p. b nižší podíl se středním všeobecným vzděláním (7 %). Naopak podíl mladých se středním odborným vzděláním dosahoval 52 %, což je společně s Chorvatskem, Rumunskem a Slovenskem nejvíce v EU.

Sledovaná vzdělanostní struktura mladých v ostatních zemích EU se dosti liší. Znepokojivý je hlavně v některých zemích **vysoký podíl mladých lidí, kteří nedosahují** ani **středoškolského vzdělání**. Jedná se o Španělsko (24 %), Itálii (19 %), Rumunsko, Dánsko (obě 18 %) a se 17 % Bulharsko, Německo a Malta. Ve Španělsku a Portugalsku to vytváří poměrně značný kontrast s relativně vysokým podílem terciárně vzdělaných.

V případě podílu terciárního vzdělání mezi mladými můžeme konstatovat, že zde nedochází k rozčlenění zemí do výrazných skupin. Podíl terciárně vzdělaných se mění plynule od hodnoty 63 %

u Irska do hodnoty 23 % u Rumunska. Nepříznivý se však jeví **nízký podíl mladých lidí s terciárním vzděláním v České republice (32%)**, který je **čtvrtý nejnižší v EU**.

U středního vzdělání se dosti liší poměry mezi dosaženým všeobecným a odborným vzděláním. Obecně můžeme říci, že téměř ve všech zemích převládá u středního vzdělání podíl odborného před všeobecným zaměřením. Výjimku tvoří Bulharsko, Řecko, Kypr, Malta, Irsko a Španělsko.

7.2 Vývoj podílů mladých ve věku 25–29 let podle dosaženého stupně vzdělání

Data, která jsou k dispozici, nám umožňují sledovat také změny vzdělanostní struktury mladých. Podíváme se tedy na srovnání aktuální situace se stavem v roce 2014, tentokrát však již nebude rozlišeno střední vzdělání na všeobecné a odborné. Všechny relevantní údaje jsou obsaženy v tabulce 13.

Tab. 13: Podíly mladých ve věku 25–29 let v zemích EU podle stupně dosaženého vzdělání v letech 2014 a 2022

Stát	Základní vzdělání a bez vzdělání			Střední vzdělání			Terciární vzdělání		
	2022	2014	2022–2014	2022	2014	2022–2014	2022	2014	2022–2014
EU27	**14,0%**	**16,8%**	**-2,8 p.b.**	**45,0%**	**48,0%**	**-3,0 p.b.**	**41,1%**	**35,3%**	**5,8 p.b.**
Bulharsko	16,5%	18,1%	-1,6 p.b.	49,0%	50,2%	-1,2 p.b.	34,4%	31,7%	2,7 p.b.
Dánsko	18,0%	20,8%	-2,8 p.b.	36,1%	39,5%	-3,4 p.b.	45,9%	39,7%	6,2 p.b.
Estonsko	10,4%	13,1%	-2,7 p.b.	48,1%	48,8%	-0,7 p.b.	41,5%	38,1%	3,4 p.b.
Irsko	4,5%	8,7%	-4,2 p.b.	32,9%	39,5%	-6,6 p.b.	62,6%	51,8%	**10,8 p.b.**
Francie	10,4%	13,6%	-3,2 p.b.	38,0%	41,4%	-3,4 p.b.	51,7%	45,0%	6,7 p.b.
Itálie	18,6%	23,5%	-4,9 p.b.	50,2%	52,0%	-1,8 p.b.	31,2%	24,4%	6,8 p.b.
Lotyšsko	8,8%	13,2%	-4,4 p.b.	45,0%	47,9%	-2,9 p.b.	46,2%	39,0%	7,2 p.b.
Nizozemsko	8,6%	14,5%	**-5,9 p.b.**	34,6%	41,7%	-7,1 p.b.	56,8%	43,8%	**13,0 p.b.**
Rakousko	9,1%	10,4%	-1,3 p.b.	48,8%	52,8%	-4,0 p.b.	42,1%	36,8%	5,3 p.b.
Slovinsko	4,7%	6,1%	-1,4 p.b.	49,9%	59,2%	-9,3 p.b.	45,4%	34,7%	**10,7 p.b.**
Slovensko	6,6%	7,7%	-1,1 p.b.	54,5%	59,3%	-4,8 p.b.	38,9%	33,0%	5,9 p.b.
Švédsko	9,7%	12,0%	-2,3 p.b.	41,4%	45,7%	-4,3 p.b.	48,9%	42,3%	6,6 p.b.
Belgie	11,8%	17,1%	**-5,3 p.b.**	38,8%	38,2%	0,6 p.b.	49,5%	44,7%	4,8 p.b.
Řecko	5,4%	15,1%	**-9,7 p.b.**	48,9%	44,4%	4,5 p.b.	45,7%	40,5%	5,2 p.b.
Španělsko	23,8%	35,8%	**-12,0 p.b.**	24,2%	23,7%	0,5 p.b.	51,9%	40,5%	**11,4 p.b.**
Kypr	9,3%	12,4%	-3,1 p.b.	35,0%	32,3%	2,7 p.b.	55,7%	55,3%	0,4 p.b.
Litva	5,3%	8,8%	-3,5 p.b.	41,1%	39,5%	1,6 p.b.	53,6%	51,8%	1,8 p.b.
Malta	16,7%	29,4%	**-12,7 p.b.**	41,0%	36,5%	4,5 p.b.	42,3%	34,0%	**8,3 p.b.**
Portugalsko	14,1%	32,9%	**-18,8 p.b.**	40,0%	35,5%	4,5 p.b.	45,9%	31,6%	**14,3 p.b.**
Chorvatsko	3,4%	3,3%	0,1 p.b.	59,6%	65,0%	-5,4 p.b.	37,0%	31,7%	5,3 p.b.
Lucembursko	11,1%	11,1%	0,0 p.b.	29,9%	35,6%	-5,7 p.b.	59,0%	53,2%	5,8 p.b.
Česko	8,2%	5,9%	**2,3 p.b.**	59,5%	62,4%	**-2,9 p.b.**	32,3%	31,7%	**0,6 p.b.**
Německo	17,2%	12,9%	**4,3 p.b.**	48,2%	61,7%	**-13,5 p.b.**	34,6%	25,4%	**9,2 p.b.**
Maďarsko	14,6%	14,3%	0,3 p.b.	56,3%	55,8%	0,5 p.b.	29,2%	29,9%	-0,7 p.b.
Polsko	6,8%	6,1%	0,7 p.b.	59,9%	50,7%	9,2 p.b.	33,3%	43,2%	**-9,9 p.b.**
Rumunsko	17,9%	24,3%	**-6,4 p.b.**	59,5%	49,9%	**9,6 p.b.**	22,6%	25,8%	**-3,2 p.b.**
Finsko	9,3%	10,4%	-1,1 p.b.	56,5%	54,5%	2,0 p.b.	34,2%	35,1%	**-0,9 p.b.**

Zdroj: Eurostat, dataset: Young people by educational attainment level, sex and age [yth_demo_040]

Z hlediska vývoje vzdělanostní struktury mladých ve věku 25–29 let můžeme rozlišit pět odlišných trendů, v tabulce jsou podle nich země setříděny a barevně odlišeny. U **nejpočetnější skupiny** zemí došlo stejně jako v případě průměru za EU k **nárůstu podílu osob s terciárním vzděláním a současně ke snížení podílu osob jak se základním, tak se středním vzděláním**.

V případě EU se jednalo o zvýšení terciárního vzdělání o 5,8 p. b. a ke snížení základního a středního vzdělání o 2,8 p. b., resp. o 3 p. b. Mezi tyto země patří např. Nizozemsko, Irsko a Slovinsko, v kterých došlo k největšímu nárůstu v rámci terciárního vzdělání, dále pak Lotyšsko, Itálie, Francie, Švédsko, Dánsko, Slovensko, Rakousko, Estonsko a Bulharsko.

Druhou skupinu tvoří země, ve kterých došlo k nárůstu podílu terciárního i středního vzdělání a snížil se podíl mladých osob se základním vzděláním nebo bez vzdělání. Sem můžeme zařadit Portugalsko, Maltu, Španělsko a Řecko, v kterých došlo k výraznému snížení osob s nižším než středním vzděláním. V případě Portugalska dokonce o téměř 19 p. b. Dále sem patří Belgie, Kypr a Litva.

Třetí vývojový trend je patrný pouze u Chorvatska a Lucemburska. Zde stagnoval podíl mladých osob se základním vzděláním, avšak došlo k přesunu části osob se středním vzděláním do terciárního vzdělání. V případě Chorvatska se navýšil podíl osob s terciárním vzděláním o 5,3 p. b., u Lucemburska pak o 5,8 p. b.

Česko společně s Německem tvoří skupinu, ve které se sice navýšil podíl terciárně vzdělaných osob, ovšem současně se také zvýšil podíl osob se základním vzděláním, a to na úkor středního vzdělání. V Německu se zvýšil podíl mladých se základním vzděláním o 4,3 p. b., současně se však zvýšil podíl mladých s terciárním vzděláním o 9,2 p. b.

Z pohledu našeho vzdělávacího systému je rozhodně **znepokojující**, že zatímco v roce 2014 byla v České republice hodnota podílu mladých se základním vzděláním 5,9 %, v roce 2022 je to už 8,2 %. Navíc podíl terciárně vzdělaných mladých lidí se za osm let zvýšil pouze o 0,6 p. b., přitom má Česká republika v porovnání s ostatními zeměmi EU nízký podíl osob s terciárním vzděláním.

Poslední skupinu zemí uzavírají ty, v kterých se snížil podíl mladých s terciárním vzděláním. Jedná se o Maďarsko, Polsko, Rumunsko a Finsko.

8. Zaměstnanost a nezaměstnanost mladých lidí v zemích EU

Poslední kapitola se věnuje uplatnění mladých osob ve věku 20–29 let na trhu práce, konkrétně se zabývá mírou zaměstnanosti a nezaměstnanosti mladých. Jejich úspěšnost na trhu práce na jedné straně úzce souvisí s ekonomickým vývojem a kondicí hospodářství v daném státě, ale jistou roli hraje také jejich dosažená kvalifikace a vzdělání. Proto je u obou témat zachycen vývoj ukazatele zaměstnanosti a nezaměstnanosti mladých v posledních osmi letech, následně je však představen i aktuální stav zaměstnanosti a nezaměstnanosti v rozlišení podle dosaženého vzdělání. Vzhledem k věkové skupině 20–29 let se text zaměřuje jen na situaci mladých se základním a se středním vzděláním.

8.1 Zaměstnanost mladých ve věku 20–29 let v zemích EU

V grafu na obrázku 26 je zachycen vývoj míry zaměstnanosti ve věku 20–29 let v jednotlivých členských státech EU. Vidíme, že **mezi zeměmi** existují **velké rozdíly** – míra zaměstnanosti mladých se pohybuje od 48,2 % v Itálii po 83,5 % v Nizozemsku. V Česku dosahuje 64,1 %, což je mírně pod úrovní evropského průměru(65,1 %).

Vývoj tohoto ukazatele od roku 2014 je naopak ve všech zemích velmi podobný. Mezi lety 2014 a 2018 došlo ke zvýšení míry zaměstnanosti mladých ve všech členských zemích EU, v průměru o 4,7 p. b. Tento vývoj koresponduje s pozitivním ekonomickým vývojem v předpandemickém období.

V letech 2018 a 2022 už trend není tak jednoznačný. Existují země, mezi které patři Česko, Rumunsko, Slovinsko, Portugalsko a Lotyšsko, kde míra zaměstnanosti mladých v posledních čtyřech sledovaných letech výrazněji klesla. Jako další skupinu můžeme vyčlenit státy, v nichž zaměstnanost mladých od roku 2018 spíše stagnovala – Malta, Švédsko, Finsko, Polsko, Lucembursko, Slovensko a Bulharsko. V ostatních státech EU pak míra zaměstnanosti mladých narůstala celé sledované období. Nejvíce se zvýšila v případě Řecka (zvýšení o 6,4 p. b.) a Nizozemska (o 6,1 p. b.).

Obr. 26: Vývoj míry zaměstnanosti mladých ve věku 20–29 let v zemích EU v letech 2014, 2018 a 2022

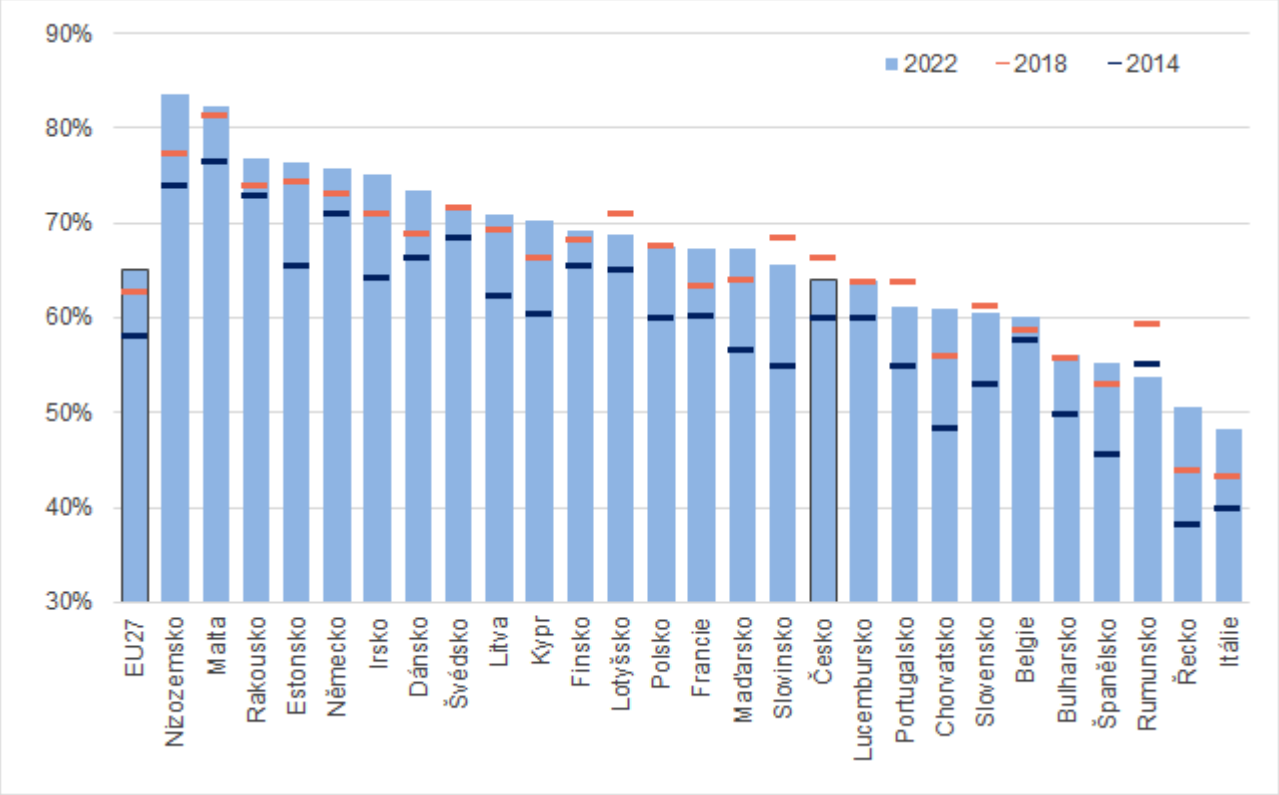

Zdroj: Eurostat, dataset: Youth employment by sex, age and educational attainment level [yth_empl_010]

Představme si nyní míry zaměstnanosti mladých, avšak v rozlišení, zda se jedná o skupinu mladých se základním vzděláním, či se středním vzděláním (údaje obsahuje graf na obrázku 27). Pro EU platí, že míra zaměstnanosti mladých se středním vzděláním dosáhla v roce 2022 hodnoty **62,1 %**, což je o 8,6 p. b. více, než je míra zaměstnanosti mladých se základním a nižším vzděláním (53,5 %). To potvrzuje předpoklad, že mladí s vyšším vzděláním jsou lépe uplatnitelní na trhu práce.

Obr. 27: Míra zaměstnanosti mladých ve věku 20–29 let v zemích EU podle stupně dosaženého vzdělání v roce 2022 (řazeno podle zaměstnanosti mladých se středním vzděláním)

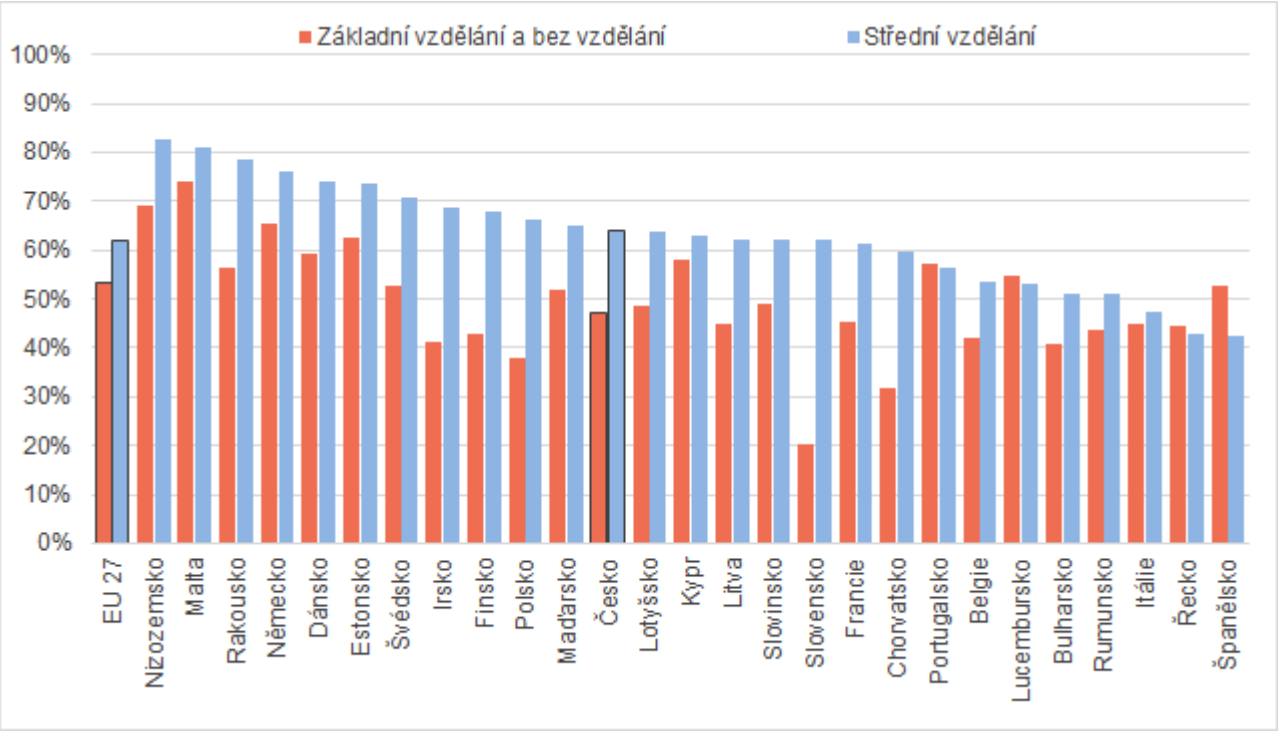

Zdroj: Eurostat, dataset: Youth employment by sex, age and educational attainment level [yth_empl_010]

Tato skutečnost je patrná napříč většinou států EU. Výjimku tvoří jen Španělsko, kde je míra zaměstnanosti mladých se základním vzděláním nižší o 10 p. b. než míra zaměstnanosti mladých se středním vzděláním. Také v případě Řecka, Lucemburska a Portugalska můžeme vysledovat mírně vyšší zaměstnanosti u nižší vzdělanostní skupiny. Naopak ve zbylých státech je zaměstnanost mladých vyšší u těch se středním vzděláním. U Slovenska, Chorvatska, Polska, Irska a Finska dokonce o více než polovinu těch se vzděláním základním.

V **České republice** dosahuje **zaměstnanost mladých se základním vzděláním 47,2 %**, což je v porovnání s EU o 6,3 p. b. méně. V případě **zaměstnanosti u mladých se středním vzděláním** tento podíl naopak přesahuje průměr EU o 2,0 p. b., činí totiž **64,1 %**. V Česku je tedy rozdíl v zaměstnanosti mladých podle dosaženého vzdělání větší, než vykazuje průměr EU. Už proto je potřeba zaměřit se na prevenci jevu předčasných odchodů ze středního vzdělávání.

8.2 Nezaměstnanost mladých ve věku 20–29 let v zemích EU

Podobné výsledky bychom měli zjistit také při pohledu na stav a vývoj míry nezaměstnanosti mladých ve věku 20 až 29 let. U tohoto ukazatele však existuje vyšší závislost na ekonomické kondici a vývoji v daném státě.

V roce 2022 činila **nezaměstnanost mladých v EU 10,2 %**, to je od roku 2014 nejnižší hodnota. **Situace na trhu práce v Evropě je teď pro mladé tedy nejpříznivější za posledních devět let**. V roce 2014 byl tento ukazatel na úrovni 17,9 % a od té doby plynule klesal, mírné zvýšení nastalo jen v covidových letech 2020 a 2021.

Česká republika je na tom ještě podstatně lépe. Dlouhodobě patří ke státům **s nejnižší mírou nezaměstnanosti**, celkové i ve skupině mladých ve věku 20–29 let. Od roku 2017 se v Česku míra nezaměstnanosti mladých pohybuje pod 5 % a patří ji prvenství v EU. Aktuální údaje za rok 2022 uvádí 3,4 %. Je to dáno velkým nedostatkem pracovníků u nás, doprovázeným zároveň vysokou poptávkou firem po nových zaměstnancích.

Obr. 28: Vývoj míry nezaměstnanosti mladých ve věku 20–29 let v zemích EU v letech 2014 až 2022

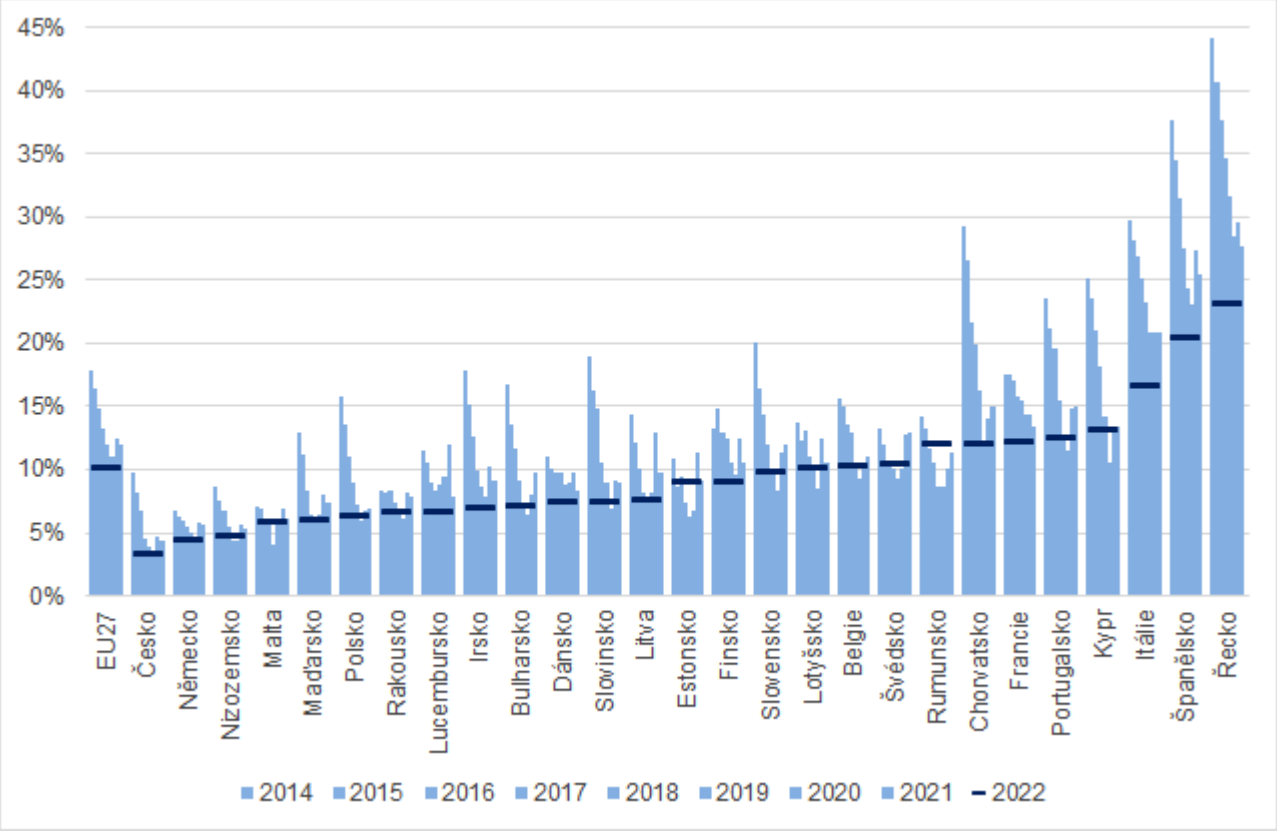

Zdroj: Eurostat, dataset: Youth unemployment by sex, age and educational attainment level [yth_empl_090]

Míru nezaměstnanosti mladých v roce 2022 nepřesahující 6 % vykázaly ještě Německo, Nizozemsko a Malta. Pod 10,5 % se pak dostala většina zemí EU (19 z 27). Ve většině států také došlo ke snížení tohoto ukazatele v posledních letech, i když malé výkyvy a odchylky nalézt lze.

Naopak **nejvyšší míra nezaměstnanosti mladých** dlouhodobě sužuje jižní státy – **Řecko** (23,2 %), **Španělsko** (20,4 %) a **Itálii** (16,7 %). Přesto i u těchto států lze hovořit o úspěchu, neboť se tam tento ukazatel **dlouhodobě plynule snižuje**. Vždyť v roce 2014 nezaměstnanost mladých v Chorvatsku a Itálii atakovala 30 %, ve Španělsku a Řecku překročila 35 %, resp. 44 %. I tady se tedy uplatnitelnost mladých na trhu práce podstatně zlepšila.

I v případě nezaměstnanosti **obecně platí, že mladí se středním vzděláním, a tedy s vyšší kvalifikací,** vykazují **nižší míru nezaměstnanosti než ti, kteří jsou bez vzdělání nebo jen se základním vzděláním**. Toto tvrzení dokazují např. i údaje v grafu na obrázku 29, který znázorňuje právě míry nezaměstnanosti mladých ve věku 20–29 let podle jejich dosaženého vzdělání v jednotlivých zemích EU v roce 2022 (chybí ovšem údaje za Irsko a Lotyšsko).

Míra **nezaměstnanosti mladých se středním vzděláním vlastně téměř kopíruje hodnoty nezaměstnanosti mladých celkem**. **V EU** v roce 2022 dosáhla nezaměstnanost mladých se středním vzděláním v průměru **9,8 %**. Nejnižší podíl – a to pod 5 % - vykazují Česko, Německo, Malta, Nizozemsko a Maďarsko. Naopak nejvyšší hodnoty tohoto ukazatele najdeme v Řecku, Španělsku a Itálii.

Podrobnější pohled na údaje představuje míra nezaměstnanosti mladých se základním vzděláním či bez vzdělání. Je nutné si však uvědomit, že tento ukazatel je odvozován z méně početné skupiny a může zde tedy docházet k větším výkyvům.

Obr. 29: Míra nezaměstnanosti mladých ve věku 20–29 let v zemích EU podle stupně dosaženého vzdělání v roce 2022 (řazeno podle nezaměstnanosti mladých se středním vzděláním)

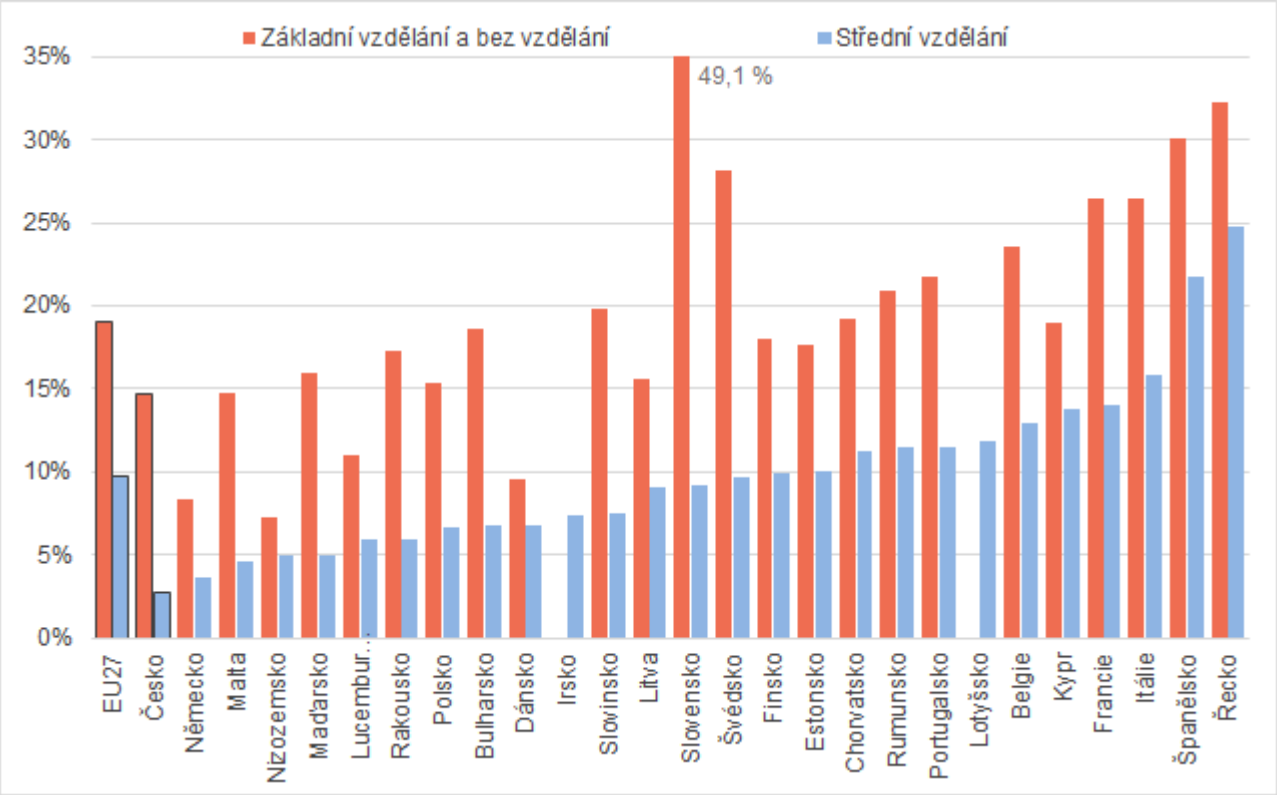

Zdroj: Eurostat, dataset: Youth unemployment by sex, age and educational attainment level [yth_empl_090]
Poznámka: Pro Irsko a Lotyšsko nejsou v roce 2022 dostupné údaje o nezaměstnanosti mladých ve věku 20–29 let s nižším než středním vzděláním.

Míra **nezaměstnanosti mladých se základním vzděláním** nebo bez vzdělání dosahuje **v EU 19 %**. Pod 10 % se pohybuje pouze v Německu, Nizozemsku a Dánsku. V ČR se jedná o hodnotu 14,7 %, což však stále představuje podprůměrnou hodnotu tohoto ukazatele v rámci zemí EU.

Na druhé straně existují státy, kde nezaměstnanost mladých bez vzdělání a se základním vzděláním přesahuje 25 % - Řecko, Španělsko, Itálie, Francie, Švédsko či Slovensko.

Jak už bylo řečeno, také v této skupině dochází ke snižování nezaměstnanosti v posledních letech, ovšem tento trend je dán příznivějším ekonomickým vývojem. Míra nezaměstnanosti populace s nízkou kvalifikací (jen se základním vzděláním či bez vzdělání) je dlouhodobě

a podstatně vyšší než nezaměstnanost skupin s vyšším vzděláním. Proto je účelné zvyšovat vzdělanost obyvatel a přijímat opatření, která dopomohou ke snížení předčasných odchodů ze vzdělávání.

9. Závěr

Nosným tématem publikace je především stav a vývoj vzdělanostní struktury ve středním vzdělávání v České republice i v jednotlivých krajích ČR. Obsahuje totiž informace o vývoji počtů a podílů nově přijatých žáků do 1. ročníků středních škol a o vývoji počtů přijatých žáků do nástavbového a vyššího odborného vzdělávání. Údaje zahrnující vývoj v posledních deseti letech (případně pěti letech u krajských dat) poskytují dostatečný přehled jednak o stabilnosti vzdělávacího systému na jedné straně, jednak o vývojových trendech na straně druhé.

Z obsažených grafů a tabulek vyplynulo, že nastavení rozložení všeobecného a odborného, maturitního a nematuritního vzdělávání zůstává dlouhodobě zachováno, zároveň je ale v posledních třech letech zřejmá určitá rozkolísanost. Ta vznikla jednak v důsledku nárůstu počtu nově přijatých v souvislosti s populačním vývojem, jednak vlivem změny podmínek v přijímacím řízení v důsledku koronavirové pandemie.

V posledních letech je však situace ovlivněna růstem populace patnáctiletých, kdy dochází ke zvyšování počtu přijímaných téměř ve všech skupinách oborů vzdělání, mění se však jejich podíly. V dlouhodobém pohledu klesají podíly přijatých do strojírenských a gastronomických oborů, nárůst vykazují obory elektrotechnické, stavební a ekonomické. V souladu s měnícím se trhem práce trvale roste počet dospělých vstupujících do zkráceného studia, což ukazuje na potřebu získat dovednosti pro nová povolání a technologie.

Ze srovnání můžeme říci, že se Česká republika řadí k zemím s nejvyšším podílem nově přijatých žáků do středního odborného vzdělávání, společně se Slovenskem, Slovinskem a Rakouskem. V případě zemí s nízkým podílem přijatých do středního odborného vzdělávání je však odborná příprava realizována spíše v programech ve vyšší vzdělanostní úrovni.

Téměř všichni nově přijatí do středního odborného vzdělávání v ČR navíc spadají do věkové skupiny do 20 let včetně. Přitom existují země jako Německo, Slovinsko či Dánsko, kdy 18 % až 20 % nově přijatých do středního odborného vzdělávání patří již do věkové skupiny 21–25 let. Značný vliv na to má tradice a jistá setrvačnost našeho vzdělávacího systému, který byl v minulosti nastaven na brzkou přípravu kvalifikovaných pracovníků pro tradiční průmyslová odvětví.

Údaje za Českou republiku ukazují, že pořadí jednotlivých hlavních tříd v případě nově přijatých do středního odborného vzdělávání korespondují s údaji za průměr EU. Na prvním místě se v Česku přijímá do oborů třídy Technika, výroba a stavebnictví, což potvrzuje historicky dané vysoké zaměření naší ekonomiky na průmyslovou činnost. Na dalších pozicích následují hlavní třídy Služby a Obchod, administrativa a právo.

Z pohledu našeho vzdělávacího systému je rozhodně znepokojující, že v posledních letech dochází k nárustu podílu mladých se základním vzděláním. Naopak podíl terciárně vzdělaných mladých lidí se zvyšuje jen velmi pozvolna, přitom má Česká republika v porovnání s ostatními zeměmi EU čtvrtý nejnižší podíl mladých osob s terciárním vzděláním.

Přitom je obecně platné, že s vyšším vzděláním populace rostou i možnosti uplatnění na trhu práce a výrazně se zvyšují kompetence obyvatel, což je ku prospěchu celé společnosti. Vyšší vzdělání také přispívá k sociálnímu a ekonomickému rozvoji země a je jedním ze zásadních faktorů pro konkurenceschopnost národního hospodářství v globální ekonomice.

Situace na trhu práce v Evropě je teď pro mladé nejpříznivější za posledních devět let. Míra nezaměstnanosti mladých dlouhodobě klesá a jejich možnosti uplatnění se zvyšují. Přesto stále platí, že mladí jen se základním vzděláním vykazují vyšší nezaměstnanost, a to v průměru téměř dvojnásobnou, než mladí se středním vzděláním.

Infoabsolvent.cz

Využijte informace, které pro Vás připravuje Národní pedagogický institut České republiky jako podporu pro kariérové rozhodování o budoucí škole a povolání.

Informační systém ISA+ na www.infoabsolvent.cz nabízí podporu při plánování vzdělávání a rozhodování o volbě studia a povolání, obsahuje podrobné informace o nabídce oborů vzdělání všech středních škol (včetně nástavbového a zkráceného studia) a vzdělávacích programů vyšších odborných škol v ČR. Vyhledávat lze podle oboru vzdělání, školy, povolání, podle videa či jednoduchých obrázků i podle činností a pracovišť, dobrou pomůckou k orientaci při rozhodování je i Profitest.

Na www.infoabsolvent.cz je možné najít např. informace o nezaměstnanosti absolventů jednotlivých oborů vzdělání, ale i mnoho dalších informací jak o nezaměstnanosti, tak o uplatnění absolventů na trhu práce, o jejich úspěšnosti při přijímání do vysokoškolského vzdělávání, o požadavcích zaměstnavatelů či možnostech absolventů se zdravotním znevýhodněním.

Pro žáky i absolventy jsou připraveny informace v sekci Jak na to, kde mohou nalézt rady, jak postupovat při rozhodování o výběru střední školy nebo při potížích ve studiu. Pro maturanty jsou připraveny rady, jak hledat práci, pro dospělé, jak se znovu začít vzdělávat, jak získat další výuční list nebo maturitu ve zkráceném studiu, jak získat profesní kvalifikaci apod.

Systém nabízí i knihovnu elektronických publikací – analytických studií k různým specifickým tématům problematiky uplatnitelnosti absolventů na trhu práce a kariérového poradenství.

www.infoabsolvent.cz

*Informační systém ISA+ pomáhá **žákům základních škol** při volbě oboru vzdělání a výběru střední školy, **žákům středních škol** při rozhodování o pokračování ve vzdělávání a při přechodu na trh práce, **výchovným či kariérovým poradcům a učitelům** při poskytování kariérového poradenství a výuce témat Úvodu do světa práce, **managementu škol** při úpravách vlastní vzdělávací nabídky a tvorbě školních vzdělávacích programů.*

VÝZNAMNÉ MOŽNOSTI SYSTÉMU:

- možnost **výběru oborů i školních vzdělávacích programů** (ŠVP),
- **videoukázky** – představují práci v různých profesích i přípravu na ně,
- **profitest** – pomůže žákům základních škol při výběru oblasti vzdělávání,
- **výběr podle obrázků** – poskytuje snadnější orientaci ve vzdělávací nabídce SŠ,
- **absolventi škol a trh práce** – informace o přechodu a uplatnění absolventů na trhu práce, vhodné pro kariérové rozhodování, v zestručněné formě dynamických a statických stránek a také ve formě publikací ke stažení,
- **regionální statistiky** –základní údaje o počtech nově přijatých žáků a absolventů škol, struktuře zaměstnanosti a nezaměstnanosti absolventů středních a vyšších odborných škol,
- **bez bariér až na trh práce** – sekce věnovaná problematice žáků se zdravotním postižením a tématu předčasných odchodů ze vzdělávání,
- **jak na to – rady a doporučení** – užitečné informace pro uživatele systému,
- **syntetické stránky –** obsahují soubor informací ke každé skupině oborů,
- **filtry vzdělávací nabídky** – podle zdravotního postižení, vzdálenosti od bydliště, formy studia, zřizovatele,
- **fulltextové vyhledávání** – najde na ISA+ odkazy související se zadaným výrazem.

O inovaci a obsah systému ISA+ se stará Národní pedagogický institut České republiky.

Vydal Národní pedagogický institut České republiky,
Senovážné nám. 25, 110 00 Praha 1, roku 2024